

ELŐFIZETÉS.

HELYBEN:

Egy évre ..... 28 korona.
Fél évre ..... 14 korona.
Egy negyed évre .. 7 korona.
Egy óra ..... 2 k. 40 f.

VIDEKEN:

Egy évre ..... 32 korona.
Fél évre ..... 16 korona.
Egy negyed évre .. 8 korona.
Egy óra ..... 2 k. 80 f.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 367.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvénytársaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1916.

Főszerkesztő:
Stauber József.

Péntek, szeptember 15.

Nagyszebennél visszavert oláh támadások.

Budapest, szeptember 14. (Hivatalos.)

A főhadiszállás jelenti:

Keleti harctér:

Románia elleni harcvonal:

Nagyszebentől nyugatra és keletre több ellenséges támadást visszavertünk. A harcvonal többi részén nincs semmi változás.

Károly főherceg lovassági tábornok hadsereg harcvonala:

A Kárpátokban ismét heves harcok vannak. Szapora tüzérségi előkészítés után, mely egész pergőtűzig fokozódott, az ellenség rohammal megtámadta a smotreci, ludovai és kapuli állásainkat, de véresen visszavertük. A Cibó völgyben a harc még folyik.

Lipót bajor herceg vezértábornagy hadseregének harcvonala:

A helyzet változatlan.

Olasz harctér:

A Karszt fensik elleni ellenséges tüzérségi tűz szemlátomást erősödött. Tirolban csapataink folytatták a Forane terület kitisztítását. Egy magaslati állás elfoglalásakor negyvennégy alpinit, köztük két tisztet, foglyul ejtettünk, egy gépfegyvert és tetemes készletet zsákmányoltunk. A Fassani hegyháton levő állásaink tartós tüzérségi tűz alatt állanak.

Délkeleti harctér:

Nincs esemény. Hófer altábornagy, a vezérkari főnök helyettese. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Triesztet olasz repülők bombázták.

Események a tengeren.

Szeptember tizenharmadikán délután egy ellenséges repülőraj, amely tizennyolc Caproni gépből állott, három védő repülőgéppel fedezete mellett, Trieszt ellen támadást intézett. Támogatásukra az öbölben hat ellenséges torpedóhajó és két motorhajó tartózkodott. Számtalan bombát dobtak le, de csak jelentéktelen anyagi kárt okoztak. Katonai kár egyáltalán nem esett. Az eddigi tudomás szerint egy ember könnyen megsérült. Banfield sorhajóhadnagy légi harcban egy ellenséges védőrepülőgépet az ellenséges vonalak mögé visszatérésre és leszállásra kényszerített. Repülőgépeink és védő útegeink sikerrel lőt-

Wissza az oláh rendjelekkel!

Arad, szeptember 14.

Szines szalagok a szív fölött a gomb helyén, avagy kereszték ékes jelmondatokkal, gyémánt csillagok, fényes rendjelek: mily szépek vagytok a férfi mellet. A kire föltűztek, a kinek szive fölött ragyogtok: amelllett tesztek sokatmondó vallomást. Elmondjátok, hogy ez a polgár, vagy ez a katona egy gyönyörű eszme, vagy egy nagyszerű tett hőse, ki egy cél szolgálatában kiemelkedett a többiek közül s ki sikeres munkájának jutalmául megérdemelte azt, hogy királyok hajoljanak le hozzá s pihentessék meg kezüket a szive fölött.

A rendjel: elismerés és jutalom.

A béke boldog napjaiban, nagy nemzetközi ölelkezések óráiban nem tett különbséget a királyi gesztus. Aki királyok trónja körül forgott — lett legyen bármely nemzet fia — szabadon hordhatta a királyi kegy aranypénzét. A magyar rendjelek francia, angol és oláh mellet is pompáztak s e nemzetek uralkodói sem félték, ha magyar erényt kellett megjutalmazni.

De alig tört ki a háború: ellenségeink példát adtak nekünk a gyűlölettel. Detronizálták a rég elismert érdemeket s leszaggatták a legnemesebb férfiakkal mellől a kitüntetés szalagjait, ha az illető nem az ő szövetségükbe tartozott.

Nem nézték császár-e, király-e a kitüntetett, törölték őket rendtagjaik sorából épúgy, mint a megbélyegzetteket. Fejedelmek, miniszterek, hadvezérek visszaküldték a német és magyar rendjeleket, mintha értéktelen lomok volnának, melyeket szégyenlenek mellükön viselni. S míg német és magyar tudósokat kiközösítettek tudományos csarnokaikból, maguk gúnyos kézmozdulattal dobták vissza akadémiáink asztalára a „barbárok” diplomáit.

S mi ezzel szemben mit tettünk?!

Százan és ezren élnek itt idegen rendjelek tulajdonosai. E rendjeleknek égetni kell most viselőjük mellét és a mi szemünket. E rendjelek olyan érdemeket jutalmaztak, melyek Londonnak, Párisnak, Belgrádnak és — Bukarestnek voltak kedvesek. Dobták vissza e rendjelek tulajdonosai e kétes tisztaságú kitüntetések, mert aki ezt most, a tizenkettedik órában sem teszi meg: annak nevét a magyar közvélemény törölni fogja a — hüségnyilatkozatok aláírói közül...

(:)

ték az ellenséges torpedóhajókat. Ugyanabban az időben egy ellenséges repülőgéppraj megjelent Parenzó felett és körülbelül husz bombát dobott le. Egy mezei gúnyhó elpusztításán kívül egyéb kárt nem okoztak. — Hajóhadparancsnokság.

Debrudzsában előnyomulnak a szövetséges csapatok.

(Megszállták a bolgárok Kavallát. — Tért nyertek a németek a nyugati fronton.)

Berlin, szeptember 14. (Hivatalos.)

A nagy főhadiszállás jelenti:

Nyugati harctér:

Ruprecht bajor trónörökös vezértábornagy harcvonala:

A Somme csatában mindkét részről legnagyobb hevességű tüzérségi harc folyik. Ginchy és a Somme között, valamint számos helyen a folyótól délre véresen visszavertünk ismételt erős ellenséges támadásokat. Eellentámadások alkalmával egyes helyeken tért nyertünk, foglyokat és zsákmányt szállítottunk be.

A német trónörökös harcvonala:

A Maastól jobbra, a Thiaumont-Chapitre erdő szakaszán, a Souville szakadéktól nyugatra, időnként nagyon élénk tüzérségi tevékenység után gyalogsági harcok fejlődtek ki.

Keleti harctér:

Lipót bajor herceg vezértábornagy hadserege:

A helyzet változatlan.

Károly főherceg lovassági tábornok harcvonala:

A Kárpátokban az oroszoknak a Kapul ellen irányuló rohamkísérlete meghiúsult. A Kapultól nyugatra még folyik a harc. Erdélyben nincs jelentős esemény.

Balkán hadszíntér:

Mackensen vezértábornagy harcvonala:

Debrudzsában a német-bolgár és török csapatok sikeres harcok között tovább nyomulnak előre.

Macedóniai hadszíntér:

Az Ostrovó tó mindkét oldalán a Moglena harcvonalon és a Vardartól keletre fokozott harci tevékenység. A Tscheganska-Planinától északra, valamint Kukurutznál és Kovilnál visszavertünk megismételt erősebb ellenséges támadásokat. A bolgár csapatok megszállták Kavallát. Ludendorff, első főszállás-mester. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Orsovai sebesült Aradon.

(Beszélgetés egy cseh katonával.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Tegnap szállították be Aradra az erdélyi harcok első sebesültjeit, akik között egy cseh származású katona, Sikavék János is volt. Sikavék a bal kezefején sérült meg olyan súlyosan, hogy két ujját amputálni kellett. A prágai származású üvegyári munkásnak rendkívül nagy fájdalmai voltak, úgy, hogy órák hosszán át hallatszott a kórház termeiben a jajveszéklése. Mivel ragályos betegség gyanúja is felmerült, beszállították a járványkórházba. Beszállítás előtt az Aradi Közlöny munkatársa beszélt Sikavékkal, aki a következő figyelemre-méltó eseteket mondta el:

— Egy héttel ezelőtt Orsovánál sebesültem meg, amelyet a mi zászlóaljunk védett. Nem a mi hibánk, hogy az oláhok rövid küzdelem után elfoglalhatták Orsovát. Én a harcok elején megsebesültem és bevészorogtam egy elhagyott házba, ahol a fájdalomtól és a kimerültségtől alétan terültem el. Még órák-hosszáig hallottam a fegyverek ropogását, azután elaludtam és nem tudom hány óra hosszáig alhattam. Akkor tértem magamhoz, mikor az osztrák-magyar hadsereg katonái ismét urrá lettek Orsován: kiűzték az oláhokat és összeszedték sebesültjeinket. Ezek között voltam én is és áldom a sorsomat, hogy nem kerültem oláh fogságba, mert utólag azt hallom, hogy az oláhok nagyon kíméletlenül bánnak azokkal a cseh katonákkal, akik fogságukba esnek. Nemsokára ezután az oláhok ellentámadást intéztek Orsovát védő csapatunk ellen és mivel jelentékeny túlerőben voltak, sikerült a monarchia kis csapatát kiszorítani a városból. Különösen közvetlenül a Dunapart mentén folytak rendkívül véres harcok és a mieink az oláhok százait kergették az örvénylő habok közé. A Dunaparton levő házsorok, az orsovai kórházai súlyosan megromogtak és nagyrészüket rombadólt. A város

közeliében levő Ada-Kaleh szigetét tudvalevőleg az oláhok szintén elfoglalták és sajnos, a hű török lakosságnak csak felét sikerült megmentenünk. A város újbóli elfoglalása után azonban az oláhok nagy tömegekben nem merték megszállni a helységet, mert biztosan attól tartottak, hogy a mieink erősítéseket kapnak és rajtaütnek az ellenségen. Ezért csak őrzőerőket vezettek a városba és kisebb őrszemeket hagytak ott, amelyeknek az a feladatuk, hogy csapataink közeledését idejekorán jelentsék a Vodica felé elhelyezkedett oláh főseregnek. Osztrák-magyar és oláh patruklok között Orsovában csaknem mindennap vannak kisebb-nagyobb összetűzések. Jelenleg Orsova még az ellenség kezén van, azonban nemsokára olvashatják Aradon is a hivatalos jelentésben, hogy ismét visszafoglalták csapataink ezt a fontos Dunamenti várost. A monarchia minden katonája a legnagyobb hősiességgel küzdött odalenn.

Az oláhok orsovai bevonulásához még a következő adatokat kell pótlólag elmondanunk. Ama csapatok élén, amelyek szeptember 3-án Orsovát megszállták, egy oláh alezredes állott. Ez a törzstiszt a bevonulás után nyomban proklamációt intézett az oláh lakossághoz, amelyben azt mondotta, hogy vaggonszámra hoznak húst és zsírt a városba és a szegények közt kiosztják. Továbbá, hogy az élelmiszerárakat maximálják és a magyar pénz elveszti az értékét. Azután az oláh katonák néhány polgárt magukkal vittek, bejárták velük a várost és arra kényszerítették, hogy mutassák meg, hol vannak élelmiszerek? Ahol ilyen élelmiszereket találtak „éljen Románia” felkiáltással elkobozták. Így gondoskodtak az orsovai szegényekről. S a lakosság nyomban meggyőződött, hogy minden szép ígérlet, amelyet az oláhok tettek, csalás és hazugság.

Erdélyi menekültek hadi munkán.

(Sürgős interpelláció.)

— Távirati tudósítás. —

A képviselőház ülését délelőtt háromnegyed tizenegykor nyitotta meg Beöthy Pál elnök. Jelentette, hogy a napirend előtt Apponyi Albert gróf és Ugron Gábor kértek felszólalásra engedélyt. A Ház az engedélyt megadta.

Apponyi Albert gróf: Kijelenti, hogy a „Pesti Hírlap” mai számában megjelent bizalmas levelezés, mely közte és a miniszterelnök között folyt le a koncentrációs kabinet megalakítására vonatkozólag, a tudta nélkül látott napvilágot és a közlés őt magát lepte meg a legjobban.

Ugron Gábor: Az Erdélyből elmenekült katonailag felmentett és alkalmatlan férfiak jelentkezni tartoznak a katonai ügyosztálynál. Ezek az emberek keserves hányattatás után jutottak a fővárosba és most keresik családjaikat, hozzátartozóikat, barátjaikat. Segélyre vannak szorulva és csak most kezdenek gondoskodni megélhetésük feltételeiről. Ezek a szerencsétlenek mindenüket otthagyták és ma reggel megjelentek a katonai ügyosztálynál. A tömegben egyetlen olyan sem volt, akinek valaha ásó, vagy kapa lett volna kezében, mégis az igazoló jegyük mellé egy behívóparancs volt csatolva, mely szerint hadimunkára alkalmazzák őket. (Felkiáltások: Hatalian.) Az el-

látás, amit a hadimunkások kapnak, nem elegendő arra, hogy magukat és családjukat biztosítsák. Ezek az emberek a legutóbbi heteken hihetetlen szenvedéseken és gyötrelmes lelki kínokon mentek keresztül. És most egyik napról a másikra hadimunkára kapnak behívást, hogy még családjukat sem értesíthetik. Ez lelketlenség. A honvédelmi miniszter távollétében felkérem a miniszterelnököt, hogy intézkedjen a lelketlenség megakadályozására.

Tisza István gróf miniszterelnök: Csak annyit óhajtok jelezni, hogy haladéktalanul érintkezésbe lépek a honvédelmi miniszterrel, és semmi kétség sem lehet arra nézve, hogy a kérdés a legrövidebb időn belül rendeztetni fog. Hadimunkára csak arra alkalmas embereket fognak felhasználni, azokat is csak már akkor, ha családjukat ellátták.

Mielőtt a képviselőház áttért volna napirendjének tárgyalására, Tisza István gróf miniszterelnök szólalt fel.

— Egy rövid megjegyzést óhajtok tenni — mondotta — tegnap épen akkor kellett a képviselőházból távoznom, mikor Rakovszky István képviselő ur a külügyminiszterre vonatkozó megjegyzéseit megtette: és így csak a képviselőházi napló szövegéből láttam, hogy Rakovszky alkuziót tett olyan eseményekről, amelyekről ő maga is jelzi, hogy olyan kérdésekről van szó, amelyeket a nyilvánosság előtt feltárni nem lehet. Fenak helyzet, ha valaki elhallgatandó ügyekről nyilatkozik. Anélkül, hogy Rakovszky képviselő ur jóhiszeműségét kétségbe vonnám, megállapítom, hogy előadása nem felel a tényeknek.

Rakovszky István: Engem a köteles diszkreció köt, de ha az a fél, a melynek jobban kell a diszkreciót őriznie, egy lapban indiszkréciót követ el, nekem is szabad nyilatkozni. Meg kellett cáfolnom a Budapesti Hírlapban megjelent intervjuban foglalt állításokat és kellő megvilágításba kellett helyeznem a külügyminiszter ur eljárását. Ha a külügyminiszter ur ilyen szokatlan módon jár, akkor viselnie kell eljárása következményeit is. Aki valakire ló, annak el kell készülnie arra, hogy reá is visszalőnek.

Tisza István gróf: Meg akarom állapítani, hogy azok, amiket most Rakovszky István képviselő ur elmondott, szintén nem fedik a valóságot.

A képviselőház azután áttért napirendjének tárgyalására, amiről lapunknak más helyén írunk.

Hivatalvesztésre ítélt aradmegyei jegyzők.

(A fegyelmi bizottság ülésezése.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Aradvármegye közigazgatási bizottságának fegyelmi albizottsága Baross Ferenc dr. főispán elnöke alatt ülést tartott, melyen több aradmegyei jegyző és segédjegyző régen húzódo ügyét tárgyalták. A fegyelmi ügyeknek Schill József vármegyei főjegyző volt előadójuk és a bizottság három ügyben szigaru határozatot hozott.

Először is Garai Lőrinc eleki községi segédjegyző fegyelmi ügyét tárgyalta a bizottság. A közönségnek valószínűleg emlékezetében van ennek a megtévedt segédjegyzőnek súlyos bűne. Az Aradi Közlöny annak idején részletesen beszámolt arról a szenzációs leleplezésről, melynek központjában Garai Lőrinc állott. Az eleki jegyzőségen hosszabb időn keresztül a hivatalos helyiségek pénzszekrényeiből nagyobb összegű pénzek tűntek el. Az ismeretlen tettes egyik nap az egyik, másik nap a másik kasszáját fosztotta ki a jegyzőségi hivatalnak. Többnyire olyankor követték el a lopásokat, amikor senki sem tartózkodott a hivatalos helyiségekben. Egy nap aztán a jegyzőség szolgálja, délben, miután a hivatalnokok eltávoztak, lesbe állt és a hivatal fosztogatóját sikerült elfognia Garai Lőrinc személyében, aki saját maga által készített alkulesok segítségével hirtelen be ment a hivatalba.

A szolgálja megtette a feljelentést és a segédjegyző ellen megindult az eljárás, melynek folyamán Garai bevallotta tettét. Állásától nyomban felfüggesztették és az aradi királyi ügyészség is megindította ellene az eljárást. Ezt az ügyet csak most tárgyalta a fegyelmi bizottság, mely az iratok áttanulmányozása után Garai Lőrincet állásának elvesztésére ítélte.

Tárgyalta még a bizottság Perian Lőrinc világosi segédjegyző ügyét is, aki a hadisegélyezések körül követett el súlyos szabálytalanságokat, úgy, hogy a bizottságnak őt is állásának elvesztésére kellett ítélni.

Végül Todorescu György kovászi-i jegyzőt a fegyelmi bizottság ezer korona pénzbüntetésre ítélte. Todorescu György szintén szabálytalanságot követett el és hivatalát elhanyagolta. A súlyos büntetést különösen azért szabta ki a bizottság, mert a jegyző a hadisegélyezések körül követett el mulasztásokat azzal, hogy a község lakosságának késedelmesen és rendetlenül fizette ki a hadisegélyeket.

Számtalan panasz és feljelentés érkezett ezért a községi jegyző ellen, míg Dálnoky-Nagy Lajos alispán elrendelte a fegyelmit megelőző vizsgálatot, mely a feljelentéseket bevizsgálta.

Kire szavaz a lövészárkok népe?

(Serényi Béla gróf a nemzet jövőjéről. — Károlyi Mihály gróf a diplomácia ellen.)

— Távirati tudósítás. —

A képviselőházban napirend előtti felszólalások után Károlyi Mihály gróf emelkedett szólásra.

Stratégiával is lehet politizálni.

— Hogy valamely intézmény életképes-e — mondotta, — hogy van-e gyakorlati értéke, annak az a kritériuma, hogy bevál-e akkor, amikor a legnagyobb szükség van rá. Ha a delegáció nem működhetik, ezzel nemcsak a delegáció intézménye, hanem az 1867-es kiegyezés is megbukott. A miniszterelnök ur szerint a delegációkat azért nem lehet összehívni, mert Ausztriában a parlament összehívása a legkárosabb következményekkel járna. Ez a kijelentés szolgáltatja a legerősebb érvt a 67-es kiegyezés ellen. A helyzet ma az, hogy nincs módunk a monarchia legaktuálisabb és legfontosabb kérdéseiben ellenőrzést gyakorolni. A külügyminiszter politikájával nem vagyunk megelégedve és nincs módunk leszavazni és megbuktatni őt. A magyar parlament a legnagyobb társadalmiságban, a legnagyobb bizonytalanságban él. A háború végétől ismételt kérdésekre a miniszterelnök ur nem válaszol. Németországhoz való viszonyunk lényegesen megváltozott az események folyamán, Németország és a monarchia közötti erőviszony ma egészen más, mint volt a háború előtt. Sürgősen szükséges megtudnunk, milyen megállapodásokat kötöttek a háború előtt szövetségeseinkkel, ismernünk kell a Bulgáriával való szövetség feltételeit és tudnunk kell, milyen a meggyezésünk a meghódított lengyel területeken. Azt sem tudjuk, milyen irányelvek alapján gondoljuk el egyáltalában a balkán kérdés megoldását.

— Igaz, hogy hadvezetőségünk a hibák egész sorozatát követte el, de politikai szempontból mégis igen aggályos, hogy teljesen kiadtuk a gyepőt kezünkől és belementünk abba, hogy a

német hadvezetőség irányítja a legfelsőbb stratégiánkat.

Harcászati szempontból igen helyesnek tartjuk, hogy az osztrák vezetés ügyes, rátermett és kipróbált német irányítás alá került és a vezetést kivették egy olyan hadvezetőség kezéből, amelyben az országnak bizalma megrendült. A hibákat gyökeresen kellett volna orvosolni, úgy, hogy saját erőnkől nemzeti alapon kellett volna a hadsereget reorganizálni, mert nem annyira egyes emberek hibája a sok kudarc, mint inkább azért történtek balsikerek, mert az elavult szervezet folytán a tehetséges emberek nem tudnak érvényesülni. Közös háborút folytatunk a németekkel és nagyjában egymásért küzdünk. Azonban a stratégiában is lehet politikát folytatni.

— Ha a külügyminiszter nem tud együtt működni a mi hadvezetőségünkkel, hogyan remélhető, hogy összefog működni a német hadvezetőséggel? Attól a külügyminisztertől, aki nem tudja elérni, hogy a saját hadvezetősége tájékoztassa, hogy lehet elvárni, hogy tájékozott legyen szövetségeseink politikája tekintetében? Nemesak a háború alatt, háború utánra is féltve meg kell őrizni politikai akció szabadságunkat. Ennek egyetlen megoklása az, hogy nemzeti alapon kell a hadsereget reorganizálni. (Viharos taps a baloldalon.) A jelenlegi külügyi és katonai kormányzattal szemben a lehető legnagyobb bizalmatlansággal vi-

seltetünk. Elavult, megromlott, tragikomikus rendszerrel állunk szemben, amelynek megváltoztatására elkövetkezett az utolsó óra. Vezetőállásokra a mostaniak, világnézetünknel fogva alkalmatlanok. Mit használ nekünk a sok titokban megkötött szerződés, ha azok rosszul vannak megkötve. Sokkal jobb lenne, ha a parlamentek és a népek meglátnák volna, hogy milyen gyöngye alapon nyugszik az a sokat emlegetett hármass szövetség. A miniszterelnök ur azt jelentette ki, hogy önmindenért vállalja a felelősséget. Ez nagyon szép frázis, hallottunk ilvett többször is. Azonban kötféle felelőség van: *politikai és erkölcsi felelőség*. A politikai felelőséget könnyű elintézni a munkapárttal, de nyugodt lehet a miniszter elnök ur, az ország valódi közvéleménye soha sem fogja megbocsátani Erdély pusztulását. (Nagy taps a baloldalon.)

Héderváry Lehel: Hol vannak a munkapárti erdélyi képviselők?

Felkiáltások: Elsőknek menekültek!

Károlyi Mihály gróf: Csodálatos, hogy a munkapárti erdélyi képviselők részéről egyetlen egy sem tartotta szükségesnek, hogy Erdély védelmére felszólaljon, pedig mandátumuk kötelességüké tennék, hogy szóvá tegyék Erdély pusztulását. Csodálatos, hogy a belügyminiszter ur maga is, aki erdélyi lakos és birtokos, szintén nem tartotta szükségesnek, hogy akár egyetlen szóval is nyilatkozzék a kérdésről. Arra kérem a munkapártot, tekintsen el kicsinyes pártérdekektől, ne csináljon ebből is pártkérdést. Hogyha ebben a kérdésben is kizárólag a pártérdek irányítja őket, legyenek elkészülve, hogy az elveszett Erdély önkre fogja dobni az első követ. Ugylátom az egész világ elpusztulhat, de önknek az az elvük, pusztuljon, de maradjon meg a munkapárt.

„Ez a jövő embere“.

Serényi Béla gróf állott fel felszólalásra.

— Elfogadom a miniszterelnök ur amaz álláspontját, hogy a felelőtlen kritika könnyebb, mint a felelős veszedelem. És ezért szükségesnek tartom kijelenteni, hogy azért léptem ki a munkapártból, mert elfogadom *Andrássy Gyula* gróf beadott indítványát. Néhány héttel ezelőtt beszélgettem vele s ekközben ő kijelentette, hogy a delegációk összehívását fogja sürgetni. Én ezt helyesltem és kijelentettem, hogy esetleg benyújtandó ilyen irányu indítványát támogatni fogom. Az indítvány-benyújtás után a miniszterelnök urral történt rövid beszélgetés közben fejtegettem álláspontomat, mire ő pártkérdéssé tette a dolgot. (Nagy zaj.)

Felkiáltások: Hallatlan! Terrorizált!

Az elnök: Erősen esenget és több képviselőt rendreint.

Serényi Béla gróf: Minthogy a miniszterelnök pártkérdéssé tette az ügyet, én levontam a konzekvenciát és kiléptem a munkapártból. Az a körülmény, hogy az indítványt *Károlyi Mihály* gróf pártja is egyhangulag elfogadja, mutatja, mennyire szükséges a delegációk összehívása. Hisz nincs másról szó, mint hogy egy már meghozott törvényt megtartsunk és egy intézményt fentartsunk. A monarchiában igen rossz benyomást keltett, hogy Magyarországon nem tesznek lépést aziránt, hogy a monarchia másik felében is alkotmányosan működjenek a már meglevő közös szervek. Azt

a kifogást szegzik ellene, hogy ez beavatkozás lenne Ausztria belügyeibe. Ezt én határozottan tagadom, mert egy közös szerv működésének életbeléptetése nem beavatkozás Ausztria belügyeibe. A miniszterelnök ur, akinek nagy befolyása van Ausztriában is, kísérletet tehetett volna a delegációk összehívására és azt hiszem, hogy működését siker koronázta volna. Beszéltem minden rendű és rangu osztrák emberrel és azt tapasztaltam, hogy mindenki hálával fogadta volna, ha a miniszterelnök keresztülvitte volna a delegációk összehívását.

Az ország kaput döngöztik.

kiderül, hogy mindenki ellenségünk és vajon ilyenkor célszerű-e rideg pártszempontból megítélni olyan kérdéseket, amelyek csak szétválasztják a pártokat.

A külpolitikai kérdésekben az az álláspontom, hogyha politikai hibák történtek, akkor a hibázóknak távoznok kell helyükről. (Taps a bal és szélsőbaloldalon.) Ez nem személyes kérdés és ha valakivel ilyen dolgok történnek, az elhagyja állását és azt átadja másnak. Mert csak ez nyugtathatja meg a közönséget. (Óriási láрма, zajos felkiáltások. Meg kell adni a szavazati jogot a népek!)

Felkiáltások: Meghalni szabad, jogot nem kapnak. Még most sem akarnak választójogot adni, nem szégyenlik magukat?

Serényi Béla gróf (folytatja beszédét): Azt hiszik az urak (a munkapártra mutatva), hogy azok közül, akik Erdélyben összes ingó vagyontukat elvesztették, akad majd egyetlen ember, aki az urakra fog szavazni? (Óriási taps és éljenzés az ellenzéken.) Komolyan kell venni az ország helyzetét és nem elég, ha megadjuk a szavazati jogot, hanem feltétlenül szükséges, hogy az országot szociális és gazdasági irányban előrevigyük. (Óriási taps az ellenzéken.)

Kelemen Béla: Ez a jövő embere.

Héderváry Lehel: Már rég el kellett volna kezdeni.

Serényi Béla gróf: A magyar parlament büne, hogy

az országban stagnál minden fejlődés.

Ez a kijelentésem szól jobbra is, balra is. Ezért léptem ki a munkapártból, hogy az igazságot elmondhassam. Arra a kérdésre, hogy hányan követnek majd, én magam adom meg a feleletet: **Senki.** De nem is kérem, hogy most 20-an, vagy 25-en kövessenek, az nem is fontos.

Felkiáltások a munkapárton: Egy sem fogja követni.

Serényi Béla gróf: Az országnak érdeke, hogy egyértelműleg fogjunk mindnyájan össze és dolgozzunk a jövő érdekében. A háború elején lépések történtek egy koncentrációs kabinet megalakítása érdekében. Mélyen fájjalom, hogy ezek a kísérletek meghiusultak. A miniszterelnök ur nincs informálva az ország közvéleményéről és nem tudja, hogy az egész ország mélyen fájjalja, hogy az ország legjobb erői nem működnek együtt az ország érdekében. (Zajos taps az ellenzéken.)

— A sajnálatos oláh betörésért a külügyminiszternek kell felelnie. A miniszterelnöknek módjában lett volna, hogy nobilis gesztussal az egész monarchia közvéleményét megnyugtassa. És pedig a külügyminiszteri rezsim megváltoztatásával. Csodálatos a miniszterelnök ur, ha azt hiszi, hogy a mai rendszer fentartható. (Nagy zaj és taps a baloldalon.) A mai áldatlan politikai állapotokban mindannyian szenvedünk. (Zaj és taps.)

Felkiáltások az ellenzéken: Egy ember miatt!

Serényi Béla gróf: Azt hiszik talán önök, hogy a háboru után úgy fognak állni, mint munkapárt, mint alkotmánypárt, vagy mint függetlenségi párt? azt hiszik, hogy azok, akik a háborunak minden irgalmatlan nyomorát végigcsinálták, azt hiszik, hogy azok a gyalázatosan fizetett hivatalnokok, kik itt-hon nyomorogtak és kopláltak, akiknek a gyermekeik mezitláb jártak és akiknek a feleségük télen didergett, hogy azok ugyan-úgy fognak szavazni, mint eddig? Az egész ország fájjalja, hogy egyik oldalon sem tettek meg mindent egy koncentrációs kabinet megalkotásáért, mert az ellentéteket csak akkor lehet kiegyenlíteni, ha az ellenzéki pártok is részesülnek a hatalomban.

— Nem értek egyet a kormány közgazdasági vezetésével sem. Jól tudom, hogy mit lehet és mit nem lehet a háboru alatt megcsinálni. Hiába titkoljuk, hogy Magyarország termelése dekrescensdóban van. Magyarország politikai és gazdasági ereje abban van, hogy másnak is tud adni terméséből. Hogy Magyarországon rossz termés van, annak három oka van. Először, nem műveljük a talajt racionálisan, másodsor kevés a műtrágya, harmadszor pedig nem fejlesztjük a földművesek oktatását. Ez utóbbi szempontból Magyarországon vannak a legsilányabb viszonyok. A háboru után minden országnak annyi értéke lesz, amennyi gazdasági értéket tud nyújtani. Nincs ország, mely oly könnyen fogja kiheverni a háboru csapásait, mit mi, ha olyan emberek vezetik az országot, akik arra alkalmasak. Nem közjogi vitákkal, de

új gazdasági eszmékkel kell foglalkoznunk

és akkor biztosítjuk a nemzet fejlődését. Kérem a Házat, hogy Andrássy indítványát, melyet magamévá teszek, fogadja el.

Elnök öt perc szünetet rendel el.

Szünet után **Kállay Ubul** szólalt fel, aki csak általános szempontból érinti Andrássy indítványát, amelyet elfogad.

Glosswein Sándor dr. úgy Andrássy, mint Apponyi indítványát magáévá teszi. Az elsőt, mert egy meglévő törvényre támaszkodik, a másikat, mert a jövő fejlődés útját jelöli meg. A delegáció — mondotta — korhadtt intézmény ugyan, de törvényes és meg van és támaszkodni kell rá, hogy a nemzet állandó érintkezésben legyen a külügyek vezetőjével és hogy ez az érintkezés egy pillanatig se szüneteljen. A külügyminiszternek nem az a feladata, hogy háboru után vállalja a felelősséget az esetleges hibákért, hanem, hogy most irányítson és most fogadjon el irányítást.

A rossz diplomácia a legnagyobb hadi sikereket is tönkre teszi.

Kikapcsolok minden személyi kérdést, de hangsúlyozom, hogy a külügyi vezetést reformálni kell Magyarország jövője érdekében. Nemesak a háboru alatt, hanem már a háboru előtt is követelt el hibákat a diplomácia és ez a mai rendszer okozta a háborut is. A diplomácia mai szervezete elavult és ezt demokratikus alapokra kell fektetni. Elfogadom Andrássy Gyula gróf indítványát.

Az **elnök** az ülést délután félhárom órakor megszakítja és folytatását délután négy órára tűzi ki.

Szünet után **Szerényi József** emelkedett szókra. Hasztalan mulik el az erdélyi veszedelem — mondotta — s hogyha már egyetlen ellenséges katona sem szennyezi be Erdély földjét, még akkor is fájdalmasan kell visszaemlékeznünk az oláh betörésre.

Ezután átér külpolitikánk hibáztatására. Baklöréseket követtek el és eredményt nem

tudnak felmutatni. Hiszen a Bulgáriával való megegyezésünk is az idősebb Andrássy Gyula grófnak érdeme, aki balkán politikánk alapjait fektette le. Igaz, hogy Andrássy nem a balkán népekkel s balkán királyokkal politizált, hanem a királyok támogatására építette fel politikáját. Ha később letértek s balkán politikánk más irányt vett is, de az eredmény az ő kezdeményezésének köszönhető. Ezután rátér a párisi konferenciára.

A párisi konferencia oszupán írott malsaszt lesz,

hogyha az entente a háboruból nem kerül ki győztesen. Amde ha az entente győzelme megvalósulna, akkor közgazdasági összeköttetéseket kell létesítenünk. A külügyminiszteriumban nem bizik és Andrássy Gyula gróf indítványát elfogadja.

A következő szónok **Baththyány Tivadar**

Londonban letartóztatott semleges diplomata.

Bernből jelentik: *Krum Heller dr.*, Carranza, a mexikói köztársaság elnökének követe ma ideérkezett és szenzációs részleteket beszél el azokról a kalandokról, amelyek utazása közben érték őt.

A követ, aki német származású és előkelő mexikói diplomata, négy hónappal ezelőtt indult el Mexikóból, hogy Newyorkon át Krisztianába jusson. Newyorkban *Lansing* külügyi államtitkár hitelesítette az iratait. Mikor a hajóra lépett, egy angol konzuli hivatalnok eléje állt és azt követelte, hogy mutassa meg a csomagjait. De a diplomata ezt megtagadta és erre az angol tisztviselő letépte az amerikai külügyi hivatal pecsétjét az okmányáról. *Krum dr.* azonban mégis elutazott. Hét-száz mérföldnyire az angol parttól feltartóztatta a hajót egy angol cirkáló. A tisztiek felszólították a követet, hogy mint foglyot engedje magát átvinni a cirkálóra, amit azonban ő megtagadott. A gőzöst ekkor az Orkney szigetekre vitték és ott átkutatták. Az angolok azt állították, hogy a washingtoni német nagykövetség iratait viszi magával Berlinbe. Becsület szavára sem hitték el neki, hogy ez nem igaz és hogy mint mexikói diplomata teljesen semleges, hanem elvitték *Kirkweliba* és ott kihallgatták. Éjjel három tiszt behatolt cellájába s át akarták kutatni csomagjait.

Mikor ellenszögült megverték,

majd pedig egy hajóra hurcolták, mely kivitte őt a tengerre. A hajó tisztjei megmutatták neki az aknamezőt azzal a megjegyzéssel, hogy erről referálhat a német császárnak. A hajóról vissza cipelték a kikötőbe és bezárták egy piszkos löszerraktárba és azt mondották neki, hogy másnap Londonba viszik. *Kirkwell*-ben csakhamar elterjedt annak a híre, hogy egy veszedelmes német kém van a városban letartóztatva. A nép a löszerdőpő előtt gyülekezett és azt követelték, hogy végezzék ki az idegent. Másnap Londonba vitték két tiszt fedezete mellett, akik jól bántak vele.

Londonban a rendőrség letartóztatja és sötét cellába zárta.

Leírhatatlan, micsoda lelki és testi szenvedésben volt része a londoni rendőrségen. Naponta a haditörvényszék elé állították, ahol ezer fogással és faggatással akarták megtudni, hogy hol vannak a német nagykövet levelei. Egy napon azt kérdezték tőle, hogy kikkel rokonoson van, az entente-val, vagy a központi hatalmakkal. Erre azt felelte, hogy ő mint

gróf volt, aki hosszasan bírálja külpolitikánkat, majd a lengyel királyság visszaállítása mellett emel szót. Hivatkozik a törvényhatóságok közhangulatára, melyek Kolozsvár város törvényhatóságával az étükön feliratban fordultak a képviselőházhoz, kérve a lengyel királyság visszaállítását. A képviselőházban számosan melegen emlékeztek meg Lengyelországról, köztük Andrássy Gyula gróf és Tisza István gróf miniszterelnök is.

— A lengyel kérdésben nem kell merev állást elfoglalni, hanem komolyan meg kell fontolni, elkerülve minden disszonáns körülményt. Mellőzendő továbbá a tervbe vett közgazdasági feldarabolás is. Végül kijelenti, hogy pártolja és elfogadja Andrássy és Apponyi Albert gróf indítványát. *Baththyány beszéde* végével az ülést fél kilenckor megszakítják. Holnap a mai napirenddel folytatják a tárgyalást.

mexikói diplomata teljesen semleges, de azok után amiket Angliában tapasztalt azt kell kiáltania: Éljen az igazság és a kultúra megmentője.

— Ki az? — kérdezték.

— A német császár — felelte a követ. Végre belátták, hogy nincsenek nála német levelek és megengedték, hogy egy detektív kíséretében szállodába menjen lakni. Ezt az időt arra használta fel, hogy a washingtoni és a párisi mexikói követeknek táviratozzon és értesítse őket szenvedéseiről. A postán felvették a sürgönyt, elvették az érte járó pénzt, de a táviratot nem küldték el. Haszonhárom nap múlva

újra letartóztatták

és kitiltották az országból és visszaküldték New-Yorkba. Itt értesült arról, hogy sürgönyei nem érkeztek meg és, hogy a kormányának nem volt tudomása arról, ami vele történik. A kormány tiltakozó jegyzéket küldött Londonba és visszaküldte a diplomatát Európába és pedig Bernbe, hogy a szövetségi tanácsnál Carranza elnöké választását elismertesse. A követ Spanyolországon és Franciaországon keresztül jutott el rendeltetési helyére.

IRODALOM ES MŰVESZET.

* **Boston cézárja** (Az Apolló nagy szenzációja.) Rég produkált oly monumentális filmet a kinematográfia mint amilyen „Boston cézárja”. Az amerikai mozitechnika szédületes méreteit felüli ez a világszenzációs mozidráma, amely a regényirodalom egyik legújabb és legérdekesebb termékének, izgalmas mese-szöveget foglalja magában. A mozi hatalmas szenzációját óriási anyagi áldozatok árán az Apolló-színház kötötte le a maga számára s hétfőn és kedden mutatja be. Annak ellenére, hogy a kolosszális film kölcsönödi ezekre rug, az Apolló rendes helyárok mellett mutatja be Boston cézárját.

* **„Szentgyörgyi remete”**. (Új műsor az Apollóban.) Pénteken új műsort mutat be az Apolló-színház, amely egymásután aratja a sikereket a szezon slágereinek bemutatásával. Az új műsor slágere egy rendkívül labilinoselő dráma, amelynek ez a címe: Szentgyörgyi remete. A misztikus történet nagy hatással lesz a publikumra. Az új műsornak ezenkívül még számos elsőrangú mellékkepe van.

Burián báró a monarchia békefeltételeiről.

(Nem ajánlottunk Romániának területet.)

— Távirati tudósítás. —

Budapest. Kölnből jelentik, hogy Burián báró külügyminiszter a Newyorki „Assiated Press“ munkatársa előtt a következőleg nyilatkozott: A monarchia távol áll attól, hogy a küzdelmet abbahagyja. Igaz... a békét szívesen üdvözölné mindenki, de senki sem fog oly békét kötni, amilyent az ellenség nekünk diktálni szeretne. Amíg az ellenség Ausztriának és Magyarországnak valamely területére áhítozik, addig a békekötés elképzelhetetlen. Sohasem ajánlottunk Romániának területnagyságát. — Az Olaszországgal szerzett tapasztalatok megtanítottak arra, hogy az ellenség ilyen ajánlatainkat a gyengeség jelének tekinti. Románia hadüzenete nem lepett meg bennünket, csak az a gyorsaság, amellyel döntött. Arra a szemrehányásra, hogy a monarchia nem volt elegendőképen felkészülve, az a válaszom, hogy az osztrák-magyar seregek ugyan akkor az olasz hadműveleteket bénították meg és Bruszilov nagy offenzíváját állították meg, amely bizonyára nem csekély eredményt ilyen erős ellenségekkel szemben.

Stockholm. Az orosz sajtó hetekkel ezelőtt nagy garral hirdette, hogy az orosz-román haderők bemasíroztak Szófiába. A katonai kritikusok most ennek még a lehetőségét is csekélynek tartják. A „Djen“ című lap a hasztalan emberáldozatok beszüntetését és az orosz Dobrudzsa hadsereg visszahívását kívánja, melyeket más harc-tereken még használhatnának.

Szófia. Vasárnap délelőtt érkeztek ide az első oláh foglyok, amelyeket az 52., 23. és 24. gyalogezredből fogtunk el. Szomorú menet volt ez Szófia fellobogózott utcáin. A lakosság ezrével tódult, hogy lássa a fogolymentet, amelyben egész fiatal gyerkőcöket és ösz, öszszetört embereket lehetett látni. A ruházatukból egyáltalában nem lehetett arra következtetni, hogy ezek sorkatonák. Az uniformisok ugyilátszik nem készültek háborúra, hanem régi elviselt ruházat. Feltűnt a nagy földszínű sapka. A lakosság teljes nyugalommal fogadta a foglyokat, el lehet mondani, hogy néma megvetéssel nézte őket. Intézkedések történnek, hogy a fogolymentet nyugodtan vonulhasson el, mert arra lehetett számítani, hogy az oláhok ellen érzett gyűlöletét a nép demonstrációkban fogja kifejezésre juttatni. Holnapra várják a többi transportot, amelyben tisztek és tábornokok is lesznek. Az oláhoknak ez a szomorú bevonulása Szófiában emelte a hangulatot, amely Szidisztria eleste óta amugy is elérte tetőpontját.

Stockholm. Pétervárról jelentik: Románia beavatkozása ellenértékéül azt követelte az entente államoktól, hogy nagyhatalomnak ismerjék el. Az entente teljesítette ezt a követelését. Az

angol, francia, orosz és olasz meghatalmazottak már alá is irtak egy megállapodást, mely szerint Románia a bekövetkezendő béketárgyalások alkalmával, mint nagyhatalom fog szerepelni.

GENF. Verauy L'Oevreben azt írja, hogy a francia sajtó eddig elhanyagolta, hogy a bolgárok megszállták a Dobricától északra fekvő vonalat. A románok két fronton nem folytathatnak offenzívát, hadseregük erre elégtelen. A román főparancsnokság ezért elhatározta, hogy Dobrudzsát egyelőre kiüríti és e helyett Erdélyben keres zálogot.

Görögország kormányzását átveszik az entente követek.

— Távirati tudósítás. —

Genf. A párisi lapok úgy értesültek, hogy Zaimisz utódja Dimitrikopulosz lesz. Dimitrikopulosz politikájának alapját az entente követelések alkotják és reméli, hogy Venizelosz támogatását megnyeri.

Genf. A „Paris Journal“ tudósítója szerint Dimitrikopulosz kijelentette, hogy szerinte Görögországnak csatlakozni kell az ententehez, mivel ellenben a háború végéig semlegességre kényszerül.

Luganó. A „Secolo“-nak jelentik Athénból: Az entente-követek rábeszéltek Zaimiszra, hogy vonja vissza lemondását. A „Corriere de la Sera“ szerint a király Zaimisz lemondását már elfogadta, miáltal az athéni politikai helyzet rendkívül bonyolulttá változott.

Amsterdam. Londonban a görög mozgósításról érkezett hírek nyugtalanságot okoztak. Tudják, hogy a görög hadsereg teljesen a király véleményét osztja. A mozgósítás megszüntetésének, valamint Venizelosznak a kabinetbe való belépésének követelése okozta Zaimisz lemondását. Zaimisz mindent elkövetett a nehézségek áthidalására s hogyha tartósabb ideig nem neveznek ki kormányt, akkor valószínűleg az entente követek veszik át az ország kormányzatát. Erre már készülnek is. Athénbe több ezer angol-francia katona és polgári hivatalnok érkezett.

Genf. Athénból jelentik: A venizelisták lapok írják, hogy a vidékről nagy csapatokat vonnak össze Athénbe a rend fenntartására.

Athén. A király Dimitri Kopuloszt megkérdezte, hogy hajlandó-e átvenni a kormányalakítást. Dimitri Kopulosz erre hajlandónak mutatkozott. A király valószínűleg ma fogadja. Amikor a királlyal meg fog állapodni, ismertetni fogja terveit az entente követekkel s a végső választ a kormányalakítás kérdésében ezután fogja megadni a királynak.

Hétszáz ezer embert vesztett Bruszilov.

(Elpusztultak az „áttörő hadtestek.“)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Attól a pillanattól kezdve, hogy a Visztula menti nagy orosz erődök elestek, Oroszország készült a revansra, a nagy offenzívára. Kilenc hónapig készítette elő Bruszilov ezt az óriási munkát, amellyel azonban ezideig nem tudta kicsikarni a döntést, de tagadhatatlan, hogy sikereket ért el. Rendkívül érdeksek ennek az előkészítésnek az előzményei.

Gorlicétől Breszt-Litovszkig hétszáz ezer embert vesztett az orosz hadsereg és ezt pótolni kellett. Ezért tavaly augusztusban behívták az 1907-es évfolyamot. Ez másfél millió fiatalember volt, akiket nem küldtek a frontra, hanem nyolc hónapig kiképeztek. Ez alkotja Bruszilov hadseregének magvát. Behívták továbbá a másodosztályú népfelkelőket. Eltörölték azt a privilégiumot, amely szerint az egyetlen fiú, vagy az utolsó fiú, akinek testvérei már elestek, szolgálatmentesek. Behívták az ugynevezett „fehérlaposokat“ is, akik eddig fel voltak mentve a katonai és hadiszolgálat alól. Csupa javakorabeli férfi, akik közül a legöregebbek harmincnyolc évesek. Gyorsan egymásután állították fel a kadettiskolákat, ahol nemcsak tiszteket, de altiszteket is neveltek olyan gimnázistákból, akik hat osztályt végeztek, míg az egyetemi ifjúságot tisztiiskolába küldték, ahol négy hónapig képezték ki őket.

Amikor a nagy nyári offenzíva útjára ütt, addig az 1915-ben szétzuzott hadtestek megint együtt voltak. Nagyszámu új ezredeket állítottak fel a régebbi honvédszázalókból. A Hinterlandban minden pótzászlóaljnál, négy-hatezer emberből álló kiképzett és állandóan kiképzés alatt levő csapat volt rendelkezésre, akiket szükség szerint küldtek a frontra, de fegyver nélkül. A fronton kapták meg puskáikat. Jöttek a japánok tüzersegükkel, jöttek a francia pionerek, a repülők, a belga páncélautók és Bruszilov megkezdte művét.

Azonban előbb megrostálta még egyszer az anyagát. Neki nem kellett az ugynevezett tiszta ezredek. A zsidókban és a lengyelekben nem bízott, azokat elküldte a török frontra és a Kaukázusba. A többit aztán összekeverte, de mégis megkülönböztetéseket tett. Minthogy támadás volt a célja megszervezte az ugynevezett „áttörő hadtesteket“. Ezekbe csak olyanok kerültek, akiknek legalább két kitüntetésük volt és akikben lehetett bízni. Kazán, Moszkva, Tver és Vladimir kerületek szolgáltatták az anyagot, valamint a szibériai pöttestek. Ezekbe osztották be a legjobb tiszteket és altiszteket. Nem ezeknek szólt az a híres parancs, amely az offenzíva kezdetén kelt, mert ezek tudták, hogy nem szabad a rohamnál hátra maradni és ezek a tisztek az első rajvonalokkal együtt mentek a sturmra.

Ilyen volt az a nagy orosz hadsereg, amikor Bruszilov az élére állott, hogy megkezdje a támadást. Bruszilov megjavította a francia módszert a maga Bruszilov módszerével és belekergette a pergő tüzebe a maga embereit is. Megjavította Joffre receptjét és a zárótüzet, valamint az órák hosszát tartó pergő tüzet még mindig nem tartotta elégségesnek, hogy megkezdje a támadást, hanem ismét és ismét pergett a tűz, de még mindig nem támadott, hanem várta, hogy mikor örül meg az ellenség és akkor rontott rá, amikor az legkevésbé várta.

A rendszer és a tömeg reorganizációja tehát alapos volt és ha valaha, úgy most várható a döntés. Azonban az eredmény sokkal kisebb, mint amekkora áldozatokba került. Nemesak Szviniuchinál, nemesak Koropienél pusztultak el a szó szoros értelmében az utolsó szálig a híres áttörési hadtestek. El lehet mondani, hogy talán egyetlen egy sem intakt többé. Az 1916. évi emberpusztulás talán megúlszárnyalja az 1915. évit. Ha az iszonyatos erős orosz nyári offenzíva, amely már hetek óta lavíroz és el-elhal, teljesen meg lesz állítható, vajjon mikor lesz Oroszország még egyszer képes egy ilyen méretű erőfeszítésre?

Megfojtják a bolgárok az oláh hadsereget.

(Politika és stratégia. — Mit jelentett Románia beavatkozása? — Az orosz eredmények mind halomra dőlhetnek. — A nagy balkáni rejtelem.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Bern. A Times egyik legutolsó száma hosszabban foglalkozik a balkáni harcok eseményeivel és a többi közt a következőket mondja:

— Románia beavatkozásával felszínre vették ismét azok a problémák, melyek a háborúnak az első nagy impulzust adták. A balkáni kérdést és a Dardanellák sorsát vitatják most meg fegyverrel. Románia beavatkozása nem ad a szövetséges hadak erejének nagyobb aktivitást, mert a német katonai szervezet és a monarchia ezt az erőkülönbséget ki tudja rezervóárjából egyenlíteni. Románia azonban hatalmas geográfiai segítséget nyújtott, mert megnyitotta az utat a Dardanellák felé. Ezt a gondolatot tette magáévá a román vezérkar is, amikor haderejének javát nem a stratégia irányában, vagyis a Duna felé mozgatja, hanem politikai célok felé irányítja és Erdély irányában operál vele, ahol olyan harcokat kreál, mely a többi harcokkal nem illeszthető egyelőre szerves összefüggésbe. Az erdélyi harcok egyelőre még nem alakult ki, s így katonailag nem is bírálható el. A vidék, mely a harcok színterévé alakult, annyira tagozott és az operációk lehetőségének annyi variánsa van, hogy nem állítható az, mintha az egyetlen tartható vonal a Maros volna, bár az osztrák és magyar hadmozdulatokból arra következtethetünk, hogy itt akarják megállítani legújabb szövetségünk előrenyomulását.

— Erre azonban kétségtelenül hatással vannak a dunai front eseményei, a nagy gyorsasággal robbogó bolgár-német műveletek. A létező eredmények ismét bebizonyították, hogy a stratégiai szempontokat a politikaiak fölé kell

helyezni. Romániának minden erejét a bolgárok ellen kellett volna felfordítania, mert a monarchia nem volt offenzív s erről az oldalról a Havasalföldet nem fenyegette volna a megrohanás veszedelem. Románia azonban túlságosan szabadon engedte az offenzív ellenfelet, mely villámgyorsan megragadta az iniciatívát és le nem tagadható eredményeket ért el, amik kétségtelenül nagy befolyással lesznek az erdélyi operációkra, ha a bolgár-német erőknél sikerül balszárnyukkal átkelni a Dunán és megszállni a román fővárost, az Erdélyben működő román erők kénytelenek lesznek kelet felé húzódní, hogy a körülfarast, vagy a megfojtást elkerüljék. Az orosz és a román balszárny, mely vitézül tartja magát Dobrudzsában és a deltavidéken, szintén kénytelen lesz feladni pozícióját és a Duna balpartjára húzódní, amivel az ellenség egy nehezen megvívható védővonalat nyer.

— Kétségtelen, hogy nagy orosz erők fognak beavatkozni ezen a harctéren. De fennmarad az a gondolat, hogy aktív erejüknek a mérleg e déli serpenyőjébe való vetése nem szerezhet-e meglepetést északon, ahol egy német eredmény halomra döntheti szövetségünk eddigi műveleteinek minden győelmét és új csoportosításra kényszerül, aminek a nyugati fronton nagy következménye lehet. A németeket mi tartjuk nyugaton s ez a feladat nem könnyű keleten sem. Ha a tél előtt nem sikerül a Balkánon eredményt elérnünk, a háború még jobban elhúzódik. A sok kérdésre, amely felvetődött, a közeli jövő több utbaigazító, ha nem is végleges választ fog adni.

Velence fele elpusztult.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Már több, mint egy félve, hogy Velence idegen ember, de még olaszországi sem tehetné be a lábát. Velence el van zárva az országtól. Még belföldiek is csak akkor mehetnek a Lagunák városába, ha oda valók és aki üzletet akar kötni egy velencei kereskedővel, annak azt Mestrébe, Velencével szemközt a szárazföldön fekvő városba kell meginvitálnia. Ezek az intézkedések egész Olaszországban aggodalmat keltenek és az volt a következményük, hogy rémhírek kelnek a nyomokban.

Fél Velence elpusztult — mondják. És hogy legutóbb Boselli miniszterelnök, Grimani grófnak, Velence polgármesterének legmélyebb részvétét fejezte ki a sokat szenvedő várossal szemben, azt beszélik mindenfelé, hogy a viszonyok rendkívül megrosszabbodtak. Végül pedig, hogy Skialoja tárcanélküli minisztert kormánybiztosul küldték a Lagunák városába, mindenki meg van győződve, hogy ott valami nagy tragédia játszódott le. Az olasz közvéleménybe behatolt magánértesülések, amelyek átjutnak Svájcba, teljesen megerősítik ezt a hiedelmet, írja Voltolini gróf, egy érdekes levelében. A tengerek királynője áldozatául esett a levegők királynak, az osztrák-magyar repülőknél. Cadorna állandóan hallgat Velence bombázásáról és ez azt bizonyítja, hogy az olasz kormány el akarja titkolni a

nép előtt az eseményeket. Szégyelik, hogy noha mindent elkövettek a repülőknél ellen, mégsem tudták megvédeni a várost az osztrák-magyar pilóták bombáitól. Velencében nem látni romhalmazokat, mert ha összedőlnek is a falak, a cölöp építmény súlyos károsodás következtében elmerülnek a Lagunák iszapjában. Egész utca szigetek pusztultak el és ezt titkolni kell. A Márkus templom, a Dozse-palota, a vár, homokszákokkal vannak védve. A múkincsek el vannak rejtve, részint azonban Balognába és Florencebe vitték azokat.

Amit legjobban rejtenek az idegen szem elől, az a tengerek királynőjének a nyilvános élete. Ámbár Velence lakossága, az ötven esztendő alatt, amióta olasz zászló leng a Márkus tornyon, sok nyomorhoz és szegénységhez szokott hozzá, mégis mióta a háború elnéptelentette a kikötőt, mióta a hajósok nem mehetnek ki az Adriára és mióta az idegenek elmaradtak, kimondhatatlan szegénységbe süllyedt Velence száznegyvenezer lakója. Ma csak koldusok laknak Velencében. Aki tehetné, már rég elutazott, a ki ott maradt az az állam és a város kegyelem kenyere él.

A Márkus-téren minden üzlet és kávéház be van zárva. Elképzelhetetlen szomorú látványt nyújt a város, ahol majdnem minden héten tiltakozó gyűléseket tartanak a háború ellen és ez is egyik oka annak, hogy a kormány teljesen elzárja a külvilágtól és oda idegenek a szemé nem hatolhat be.

Elhalasztódik az iskolai év megnyitása.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Alig egy-két nappal ezelőtt iratkozott be az aradi és aradvidéki középiskolai, polgári és elemi iskolai tanuló ifjuság intézeteibe, alig egy-két napja hirdették ki az intézetek igazgatói, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelete értelmében október hó 1-én, az aradi közép-foku intézetekben megkezdődik a rendes tanítás: már is olyan zavaró momentum lépett előtérbe, amely a terveket, legalább egy bizonyos időre, halomra dönti.

A román hadszíntér közelsége valószínűvé teszi, hogy Aradra nagyobb számú sebesültet fognak szállítani, mint amennyit az itteni kórházak be tudnak fogadni. Intézkedni kellett tehát, hogy ezek számára megfelelő mennyiségű helyiség álljon rendelkezésre. A kérdést ugyilátszik másképp megoldani nem lehetett, mintha azoknak az iskoláknak az épületét, amelyeket tavaly a tanítás számára foglaltak le, most kórházi célokra rendezik be. Aradon nincsenek olyan középületek, amelyeket részben a katonai hatóság, részben a polgári adminisztráció már le nem foglalt volna, sőt ezek az épületek a menekülő vidékek hatóságival amugy is tulontul tömődtek, természetesnek találjuk mi is, hogy a katonai hatóság első sorban a még üres iskolákra vetette a tekintetét. Tudomásunk szerint eddig a városi kereskedelmi iskola egész épületét, amelyben a múlt iskolai esztendőben a kereskedelmi iskola és az állami főgimnázium nyert elhelyezést, az Erzsébet-utcai leányiskolát, mely a főreáliskolának volt a tanítási helye, ezenkívül a Gizella-utcai elemi iskola helyiségét s ugyancsak ebben az utcában levő óvodahelyiséget foglalta le a katonai adminisztráció. S a nagy számú Aradra jött vöröskeresztes nővérek számára a román polgári leányiskola új épületét. Valószínű azonban, hogy ma, vagy holnap a többi iskola épülete rekvirálására is rá kerül a sor.

Az iskolák így Aradon hajlék nélkül maradnak s ez viszont valószínűvé teszi az iskolai évnek újabb eltolását. — Szó van ugyan arról, hogy ezek a lefoglalások csak ideiglenes természetűek, mert az illetékes hatóságok egy nagyobb szabású barakkórház építését tervezik a város egyik szép és nagykitérjedésű terén. Ennek az építéséhez azonban annyi idő szükséges, hogy tekintettel a most folyó harcokra, azt bevárni lehetetlen.

Ha így áll a dolog, meglehet, hogy 30—40 nap múlva felszabadul a most lefoglalt sok iskolaépület s akkor a tanítás újból megkezdődhetik.

Harmine-negyven nap sok idő, mondta a mai nap folyamán egyik katonasorvos, s meglehet, hogy ez alatt nemcsak visszaadjuk önknek az iskolaépületeket, de tudatni is fogjuk önökkel, hogy már mi is Bakarostban vagyunk.

A polgári hatóság, élen a polgármesterrel és a kulturtanáccsal, úgy határozott, hogy az iskolaépületek lefoglalása tárgyában és az ezzel járó komplikációk ügyében gyűlést hív össze, amelyre a helybeli közép-foku és polgári iskolák igazgatóit hívja meg. Ezen az ülésen fog aztán kialakulni a vélemény, hogy lehet-e még épületeket szerezni az ideiglenes iskolák céljaira, vagy javaslatot kell tenni — a tankerületi főigazgatók útján — a vallás- és közoktatásügyi miniszternek, hogy az iskolai évet egy bizonyos időre, Aradon, újból halassza el.

Németországba szállított görög hadtest

(A hadsereg hű Konstantin királyhoz.)

— Távirati tudósítás. —

Budapest, 1916. szeptember 14. A Wolff-iroda jelenti Berlinből: Mikor a német-bolgár csapatok Sarrail tábornok támadása miatt kénytelenek voltak ellentámadás kifejtése végett Görög-Macedóniába bevonulni, a Struma folyóig előrenyomult bolgár balszárnyak mögéje került a 4-ik görög hadtest. A görög katonák lábánál tartott fegyverrel engedték a német-bolgár csapatokat Szereszbe, Dramába és Kavaliába bevonulni. Az entente erre olyan intézkedéseket tett, amelyekkel ezeket a görög csapatokat a maga oldalára akarta kényszeríteni, vagy velük olyképpen elbánni, mint a Szalonikiben határába ejtett II. görög hadosztálynal. A 4-ik hadtestnek Athénnel való összeköttetése megszakadt. A felettes hatóságokkal való érintkezést az entente ellenőrizte, vagy pedig meg is tagadta. A Kavallában székelő 4-ik görög hadtest parancsnokló tábornoka a királynak és a törvényes kormányának akaratahoz híve, hogy a semlegességet megőrizze, a rája bízott csapatok tarthatatlan helyzetére való tekintettel, éhségtől és betegségtől fenyegetve, kénytelen volt e hénap 12-én a német legfőbb hadvezetőséget megkérni, hogy derék királyhoz és kormányhoz hű csapatait az entente nyomásával szemben fogadja oltalmába és adjon neki ottlont és ellátást. Hogy a semlegesség megsértése eikerültesse, a legfőbb parancsnok abban állapodott meg a tábornokkal, hogy a görög csapatokat teljes fegyverzettel és felszereléssel, mint semlegeseket Németországba viszik és ott

fogják elhelyezni. (Minisztorelnökség sajtóosztálya.)

Berlin. A *Berliner Tageblatt* írja: „Üdvözljük a hellén tiszteket és katonákat szívünk teljes melegével. A vendégeink lesznek. Viselkedésük bizonyossága annak, hogy a francia és angol, de egyáltalán minden bujtogató ellenség megrágalmazta őket. A görög tisztikar és a hadsereg rendíthetetlenül hű a királyhoz. Nyilvánvaló, hogy Sarrail ezért késlekedett és azért kellett folytonosan szemrehányásokat elűrtnie, mert felismerte, hogy a görög nép és hadsereg a király oldalán áll.”

Berlin. A „Vossische Zeitungnak” jelentik a görög határról: Arra a hírre, hogy a görög király Larisszába menekült. Dramában és más városokban, népgyűléseket rendeztek, melyeken a király mellett foglaltak állást és Venizelosz ellen tüntettek. Dramából a tisztek sürgönyileg biztosították a királyt, hogy minden parancsát mindenkor teljesítik és elítélik az entente-pártiak áruló magatartását. Szalonikiban egy görög divíziót fegyverletételre kényszerítettek. A tisztek legnagyobb része lemondott és civillruhában Athénbe utaztak. Csak kevesen osztrákoztak a franciákhoz és angolokhoz.

Harminckét pártás székely leány.

(Katonák odaadják ebédjüket a menekülteknek. — Székely menekültek Aradon.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Három hete, hogy Erdély hegyei közé zúdult az oláh hadsereg, de — a székely menekülők zöme csak most érkezik Aradra. Elvértve jött eddig is egy-egy vonat a székely föld szegényeivel, de igazában csak most jutottak el odáig, hogy ők is felszállhattak a szomorú vonatokra.

Ma délelőtt is érkezett Aradra egy ilyen zsufolásig megtelt „székely vonat”. Életerős piros arcú asszonyok-leányok ülnek benne és sok-sok kis székely csemete. Férfit keresve sem lehet találni a hosszú vonaton: öreg ember is csak egy-kettő lézeng közöttük s egy-néhány siheder fiu.

— A székely ember csak akkor öreg, ha a kezét nem bírja, adja meg a választ kérdés-kérdéseimre egy idősebb asszony.

Ugy bizony. A székelyek között nincs öreg ember. Akit mi annak tartanánk: az is elment a — többivel, ki a 82-ösökhöz, ki a 24-esekhez.

No, de itthon maradtak a gyerekek. Ezek a kedves, okos szemű gyerekek. Minden kocsi-ból tücat számra tekintenek ki; nagy kerek szemük bámul az idegen világba s nyoma sinos benne a félelemnek. A székely gyerek nem fél, vigan parolázik s szaporán adja a talpraesett feleleteket a maga félmult-idős beszédével:

— Bizony alig evénk az uton, de azért bátran menénk, míg lábainkat fel nem sebzé a kövecs...

A sok kis góbé mindenike mint egy kis öreg, olyan okosan beszél. Az üdítő állomás

jóvoltából tejet és tejes kávékat kaptak, amelyet jó étvágyal fogyasztottak el, de nem az volt, ami öröme hangolta őket. Vásárhelyi Janka, Neuman Alfrédné báróné és Vörös Magda ur-hölgyek meglepetést is készítettek nekik. Egy bődön jófajta szilvalekvárt vittek kocsitól-kocsihoz s puha barna kenyérré kenve adogatták a kicsinyeknek.

Ez volt az öröm és a sívalkodás!

— Izes kenyér, izes kenyér! — hangzott az egész vonalon végig.

— Majd letépték a ruhámat a kis torkosok, mondja mosolyogva Vörös Magda.

A végén már nagyobb volt a kenyér és vékonyabb a lekvár, de se baj, jutott mindenkinek. Pedig volt gyerek bőven, hála legyen a magyarok istenének. A székely nem ismeri az átkos „egyke” rendszert. Székelyországban az a boldog, akinek több gyermeke van. S volt itt olyan édes anya, akit kilenc száj zaklatott állandóan. Csak had zaklassák, minden magyar anya tanuljon most a székely anyáktól.

A serdültebbek között a leányokon akad meg a vizsgálódó szem. „A gyimesi vadvirágok” jönnek most le havasaikról a kalászos magyar alföld felé. Az egyik kocsinál hangos beszéd állította meg az Aradi Közlöny munkatársát. Kíváncsian fordultunk oda s szinte ocsdálkozva álltunk meg a látvány előtt. A tengerkocsiban 32 csikországi leány volt ünneplő ruhában, fejükön pártakoszorúval, úgy amint sátoros ünnepeken szoktak elmenni a templomba. Aminthogy onnan is jöttek. A templomból.

Ennek a történetét így adta elő az egyik leány:

— Mikor hírül adta a dobos, hogy mindenki meneküljön, mi csikországi leányok felöltözünk ünneplő gunyánkba, szövöttes szoknyánkba, koszorut tevénk a fejünkre s úgy mennénk el az Isten házába. Mind imádkoz-

tunk, hogy vajha visszajönnénk mennél előbb ide. A mi falunkban 32-en vagyunk leányok. Elhatározzuk, hogy mi 32-en kézfogva meggyünk el a mi kis falunkból. És soha el nem hagyjuk egymást, amíg csak vissza nem jövünk ide a székelyföldre. Anyáink is itt jönnek a vonaton, meg kis testvéreink is, de mi 32-en csak együtt maradunk és nem hagyjuk el egyik a másikat sem jóban sem rosszban. Mindenünket megosztjuk s egyiknek sem kell több, mint amennyi a másiknak elég.

Igy beszélt a székely leány s mindenkit meghatott, aki csak hallotta.

— S hogy lehet az, kérdezte munkatársunk az egyik leánytól, hogy csak most, majdnem három hét múlva jönnek a menekülő vonattal?

— Annak az a története uram, hogy mi nem akartunk menekülni, kihajtottuk a hegyekbe és erdőkbe ami kis jószágunk volt s ott bolyongtunk, hol étlen, hol szomjan csaknem másfél hétig. Egy székely sem akart elmenni a hazájából, hátha vissza lehet menni. A székely úgy szereti a földjét, hogy bármely pillanatban odaadja inkább az életét érte, semhogy jószántából hagyja el. De amíg a hegyek között bolyongtunk, jöttek a magyar katonák és ezek azt mondták szép szóval, mert a parancsnak sem engedelmességtünk volna, ha nem szép szóval mondják, hogy de most már menjünk innen, mert most következik az oláh tánc! Erre mi fel is kerekedtünk csikiek és udvarszékiek s bementünk mind, ki szekeren, ki gyalog. Székelyudvarhelyre a székelység fővárosába. Ott voltunk a város főterén, ameddig csak lehetett, de aztán a tekintetes főispán ur hírül adta, hogy mindenkinek menni kell, aki csiki, meg udvarszéki, Szolnokvármegyébe. Most aztán arra megyünk, ha az igaz Isten megsegít.

Alig fejezte be a szavát, katonavonat robbogott be az állomásra s megállt közvetlenül a székelyek vonata mellett. A beszélgetés csakhamar megindul a két vonat utasai között, noha a nyelvjárások között volt egy kis eltérés. De hát mire való volna az arc ősi mimikája s a kéz kifejező gesztusa, ha nem arra, hogy különböző nyelvjárású emberek is megértsék egymást?!

A katonák épen menázsit kaptak: pompás paszulylevest, puhára főtt marhahussal. S most jön az, ami feljegyzésre méltó. A katonák a megtöltött csajkákat odavitték a menekültek vonatához s a saját eledelüket odaadták a menekülőknek. A katonasember nem volt éhes akkor, amikor a gyűrött ruháju és gyűrött arcú, szenvedő menekülteket látta.

A szemérmes székely menekülők nem igen fogadták ugyan el a katonáktól az eledelt, mert a székely szemérmes, nem tolakszik s illedelmesen köszöni meg, amit nyújtanak feléje.

— Mondja csak bátyó, kérdezte munkatársunk az egyik góbétől, — tudja-e kee, hova mennek?

— Honne tünám uram, Nagymagyarországba! De akárhová megyünk, tudom én, hogy hazamegyünk!

Vajha igaz lenne!

Harctéren levő katonáknak

a legkedvesebb és legalkalmasabb ajándék egy hazuról érkező hír-lap. Az „ARADI KÖZLÖNY”-t a táb-orba minden aradi katona olvassa

LEGUJABB.

Reggel 3 órakor érkezett jelentés.

Budapestről táviratozza tudósítónk: A Pester Lloyd tudósítójának alkalma volt Szótiában beszélgetést folytatni Radoszlavov miniszterelnökkel. Radoszlavov a román háborúról a következőket mondotta:

— Meg kell vernünk őket, meg kell bosszulnunk az orvtámadást. Már egyszer megvertük Romániát. Erdélyben és Bukovinában csak ezután fogják megkapni a részüket. Románia beavatkozása egyáltalán nem rosszabbított a helyzetünkön, csupán Erdély menekülni kényszerült derék székelyeit és szászait sajnálom. Fájdalmas, hogy a városokat nem ürítették ki idején. Mi tudtuk, hogy Romániával bekövetkezik a háború. Bukaresti követünk Radev alaposan informált bennünket. Nemrégiben, amikor Románia szavával garantálta, hogy semleges marad, Radev tudta, hogy még a lóvasutak lovait is rekvirálták. Miért is a következőket sürgönyözte:

Beane vagyunk a háboruba.

Radev jelentései következtében minden intézkedést megtettünk, nem törődve azzal, hogy mit szól Románia készülődéseinkhez. Elvégre is háboruban vagyunk s hogy ha Románia

mégis kérdéseket tett volna fel hozzánk, akkor könnyen válaszolhatunk volna. Hiszen Románia is készülődik s még ha készülődése nem is ellenünk irányulna a készülődés a mi részünkről akkor is jogos, mivel senki sem garantálhatta, hogy az oroszok nem Románián keresztül akartak volna felvonulni ellenünk. Románia könnyen megátolhatta volna sikereinket s hogy ez nem történt meg, csupán ezen elővigyázatosságnak köszönhetjük. Még egyszer szükséges hangsúlyoznom Radevnek kiváló érdemeit. Radev ezelőtt újságíró volt s jelenleg fényes diplomata. Mindenkivel érintkezik, mindenkit ismer, tehát mindent tud. Ha a románok kegyetlenkedéseiket a védtelen nőknél és gyermekeken tovább is fogják folytatni, avagy ha az elhurcolt tuszokkal valami is fog történni, úgy a megtorlás is azonnal be fog következni. Már most négyszáznál több román tiszt van kezeink között. Ujból hangsúlyozom, hogy Románia beavatkozása nem vitt közelebb bennünket a békéhez. Előbb győzniünk kell. Romániát okvetlenül össze fogjuk törni.

Am nem kell azt hinni, hogy csak a fiatalok szánják rá magukat az önkéntes jelentkezésre. Tegnap például Aradon jelentkezett egy Pető István nevű asztalosmester, aki már túlhaladta a 60 esztendőt.

— Miért áll be katonának? — kérdezte tőle a sorozó őrnagy?

— Nem nézhetem, hogy az a bestiális oláh büntetlenül tapossa az én egykori szülőföldemet, Kézdivásárhelyt. Onnan származtam el erre a vidékre, de a rokonságom ma is ott él és amint a menekültektől hallottam, közülük hármat megölték az oláh katonák azért, mert a rokonságom védelmezni merték házukat. Most minden lelkes magyar embernek kötelessége fegyvert fogni és mivel én elég erősnek és egészségesnek érzem magam, hábozás nélkül indulok a harctérre.

Érdekes volt egy Kovács Ferenc nevű jól fejlett fiatalember jelentkezése. Az illető azt mondta, hogy már elmúlt 16 éves, azonban a kiegészítő parancsnokság egyik őrmestere kétségbe vonta ezt és születési bizonyítvány felmutatását követelte. A fiúcska elment és félóra múlva visszajött a keresztlevelével.

— Tessék, itt van, most már elhihetik, hogy elmúltam 16 éves.

A bizottság megnézte a születési okmányt és megállapította, hogy a fiú elég ügyesen bár, de mégis felismerhetően meghamisította a keresztlevelét: az évszámot úgy javította ki, mintha 1900-ban született volna, holott 1902-ben látta meg a napvilágot, tehát még csak 14 éves. A bizottság megdorgálta az ifju legénykét, aki erre lángbaborult arccal sompolygott ki a teremből, miközben haragosan mondta:

— Azért mégis katona leszek.

Két nappal ezelőtt három oláh legény jelentkezett az aradmegyei világosi járásból. Tört magyarsággal jelentették ki, hogy lelkesültséget éreznek, amikor önként felajánlják magukat a hadseregnek, habár eddig szervi bajuk miatt nem találták őket alkalmasnak. Megható volt, amint a legértelmesebbik szomorú arccal molyogta:

— A testvérbátyám 3 évvel ezelőtt kiment Romániába munkát keresni és besorozták az oláh hadseregbe. Azóta bizonyosan 6 is Erdélyben van. Én is az erdélyi harctérre akarok menni, hogy megtaláljam a bátyámat és azután együtt harcoljunk azok ellen, akik el akarják rabolni a mi hazánkat.

Legyilkolják az oláhok sebesültjeinket.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Egy újságíró, aki az orsovai harctéren tartózkodik, írja:

— Az orsovai vonalon a személyvonatok csak Mehádiáig közlekednek. Gyönyörű szép hegyek és völgyek, vigan folydogáló patakok élénkítik a vad romantikus vidéket. A Temes itt egy szűk völgyben folyik, és nem nagyobb a Béla és a Mehádia patak sem: Annál imponálóbban emelkednek a hatalmas hegyes csúcsok az ég felé. Már tisztán láthatók azok a magaslatok, amelyek Magyarországot elválasztják Romániától s amelyeken az ellenség befészkelte magát. Már teljes tábori élet vehető észre a maga változatos képeivel.

— Mehádiában alig egy pár ember szállt ki. Két hölgy Herkulesfürdőre akar utazni, mert ott maradtak az ingóságai, mikor két hét elött menekültek. Megengedik nekik, hogy odamenjenek, kérdés azonban, hogy kocsit kapható-e. Mehádia nagyon élénk. Katonák vonulnak az utcákon keresztül, az üzletek és a korezmák nyitva vannak, a lakosság — leginkább parasztasszonyok — házában kapuja előtt ül és nyugodtan beszélget. Hatalmas német harcosok viszik a sajkában az ebédet az utcán, lovas őrszolgák vágatnak el és az első, akivel találkozik az ember, egy harctéri rajzó, akinek vázlatkönyve már tele van érdekes felvételekkel. Azonban nincs sok időnk a beszélgetésre, mert parancsot kapunk, hogy menjünk előre állásainkhoz. Ismerős tisztekkel találkozunk a nehéz és hosszú uton, találkozunk útegeinkkel, amelyek nagyszerűen lóznak és amelyeknek hangját a hegyek sokszorosan adják vissza. A románok ott fent, a másik oldalon megkísérik, hogy itt-ott, feleljenek a tüzelésünkre.

— Botránnyosan rosszul értik ezek az oláhok a mesterségüket — mondja egy tiszt, az ellenséges tüzértűzre célozva.

— A gyalogságunk is nagyszerű munkát végzett. Azt látni kellett, hogy miként tartják honvédeink a nehéz állásokat. Magyar honvédek és különösen azonban magyar ezredek, főképp dunántúliak védik a hazai főgöt. Egy ember sem adja meg magát és mikor az oláhok erősen túlerőben voltak, akkor sem tudtak átjönni katonáink vasláncán. Tisztjeink és legénységünk mély felháborodással beszélnek az oláhokról. Valamennyi egyhanguan így nyilatkozik:

— Az oláhok sebesültjeinkkel gyalázatos módon bánnak.

— Egy huszárpátról az ellenség által elfoglalt terület felé lovagolt. Egy káplárt leterített egy ellenséges golyó. Az oláhok rávetették magukat a lováról lezuhant sebesült katonára és számtalan bajonetszurással megölték.

— Herkulesfürdőn egy vezérkari tiszttel találkoztam, a legnagyobb ember, akit valaha életemben láttam. A következőképp vázolta az első harcokat, amelyek ezen a területen folytak.

— Nehéz napjaink voltak. Az első pillanatokban a hirtelen betört ellenséggel szemben túlságosan kevés számmal voltunk, de türelme ellenére feltartottuk rohamait. Az első öt napon csak lépésről-lépésre hátráltunk s amikor erősítéseket kaptunk, akkor meg kellett állniuk az oláhoknak. Ujabb támadásaikat vèresen visszavertük és sikereink is voltak. Herkulesfürdő sohasem volt az oláhok kezében és a Dunamentén sem tudtak túl jutni. Dunabágyon, amely szorosan Orsova mellett fekszik. Mikor a bolgárok hadat üzentek az oláhoknak, akkor az ellenség helyzete, különösen

Önkéntes jelentkezések Aradon.

(Oreg ember és ifju gyerek.)

→ Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Amióta az álnok oláh ellenség alattomos módon betört az országba, azóta megszázszorozódott a magyar lelkekben a harci vágy. Olyanok, akik eddig szívesen fogadták a sorozóbizottság untauglich jelzőjét, most önként állnak a mérce alá és szinte könyörögnek a katonai parancsnokságoknak, hogy vigyék őket a román harctérre. Aradon már a legelső napokban lélekemelő példáit láttuk a hazafias felbuzdulásnak, amikor tudvalevőleg egy aradi polgárember önkéntes jelentkezésre szólította fel a katonai szolgálatra eddig alkalmatlannak minősített férfiakat. Mint emlékeztetés, a katonai hatóság nem találta megengedhetőnek ezt a szabad toborzást és felvilágosította a jelentkezőket, hogy a megfelelő katonai fórum előtt kell magukat soroztatniok.

Ettől fogva az aradi honvédkiegészítő és a cs. és k. hadkiegészítő parancsnokságoknál mindennap jelentkeznek olyanok, akiket a Románia elleni gyűlölet szólít a zászlók alá. Az aradi honvédkiegészítő parancsnokságnál már eddig csaknem százan vétették fel magukat. A honvédelmi miniszteri rendelet értelmében tudvalevőleg már a 16 évüket betöltött ifjak is besorozhatók önként jelentkezés esetén. Az aradi ifjak díszes módon élnek is ezzel az engedéllyel és tömegesen vétetik fel magukat a különböző csapattestekhez. Közülük legtöbben a honvédhuszároknál jelentkeznek, de számosan vannak, akik a repülő osztágnál szeretnének szolgálni. Ez egy kis nehézségbe ütközik, mert ehhez a csapattesthez legelső sorban technikailag képzett egyéneket vesznek fel. A vadász-zászlóalj iránt is különös előszeretettel viseltetik az ifjuság, mert úgy olvasták eddig, hogy a vadászokat mindig a legnehezebb feladatok megoldásával bizza meg a hadvezetés.

a Dunamentén Orsovánál, veszedelmessé vált. Annyit mondhatok, hogy egész Délmagyarország nyugodt és biztos lehet, nincs már több ok a nyugtalanságra. Én nem akarom a közönséget szavakkal megnyugtatni, de amit én mondok, arról szilárdan megvagyok győződve

és ez az én legteljesebb katonai meggyőződés.

— A vezérkari tiszt szavai tényeken nyugszanak. Délmagyarország városaiban a lakosság nyugodt és bizalomteljesen végzi polgári munkáját.

LEGUJABB.

Reggel 4 órakor érkezett jelentés.

Átesoportositják a román hadsereget.

Athén. Konstantin király a trónörökösével ma családi tanácskozást tartott.

Stockholm. Pétervárról jelentik: Az orosz lapok megcafolják azokat a bukaresti jelentéseket, melyek szerint az oroszok a megszállott bukovinai területek közigazgatását Romániának engedték át. A Rjees azt írja: Azokat a területeket, amelyeket Románia meg akar tartani magának, előbb el is kell foglalnia.

Basel. A Morning Postnak jelentik Bukarestből: A legújabb események miatt a román hadsereg átesoportositása vált szükségessé. Bukarestben szakadatlanul hallják az ágyuzást a Duna irányából.

Zürich. Athénből jelentik: Az entente követek garantálták a görög kormányknál, hogy a német és osztrák magyar követeknek semmi bajuk sem lesz, irattáraik és levéltáraik sértetlenek maradnak. A követek a

kormányainkkal csak sürgönyileg érintkezhetnek. Az összes görög kikötőkben levő magyar, osztrák és német hajókat elkobozták és a legénységet elfogták. A táviratok így jellemzik a görögországi helyzetet: *A nép irtózik a háborútól, a király sem akarja a háborút.* A hadsereg erőszakoskodásaira az új választásokat végérvényesen elhalasztották.

Genf. Görög jelentések szerint a kormány nemcsak az anti-Venizelista egyesületek tagjainak, hanem a Venizelista pártiaknak is eltiltotta a fegyver viselést. A kormány ezen intézkedése entente körökben kínos feltűnést keltett.

Szofia. Christopopov bolgár belügyminiszter lemondott állásáról, hogy hadseregben szolgálatot teljesíthessen. Christopopov ezredesi rangban van. A király a lemondást elfogadta és a belügyminisztert a polgári érdemrend nagy keresztjével tüntette ki. A belügyminiszterium vezetését Radoszlavov miniszterelnök vette át.

HIREK.

Elvérzik a szerb hadsereg.

Távirati tudósítás.

Genf. Szalonikiból érkezett jelentések szerint a szalonikii fronton többnyire csak tüzharcok folynak. A gyalogysági támadásokat kizárólag a Sarrail hadseregébe beosztott szerb ezredek hajtották végre. Szerbia tragédiájának utolsó felvonása ez. A szerb hadsereg maradványa lassankint elvérzik. Szaloniki telve van sebesültekkel.

Genf. A szkupsztina első ülése Korfuban viharos letolyású volt és végül is veszekedésé fejlődött. A párisi Eclair szerint ezek a hírek tulzoltak. A szerb képviselők csupán idegesek voltak, ami könnyen megérthető, mert Pasics miniszterelnök erővel visszautasította a politikája ellen felhozott összes vádakát és szemrehányásokat.

Laganó. A római Agancia Information jól értesült forrásból jelenti, hogy Sarrail visszahívásáról soha sem volt szó. Sarrail emberfeletti teljesítményei úgy katonai, mint politikai téren a legnagyobb elismerést vívták ki.

— **Jóváhagyta a király Mangra Vazul megválasztását.** Budapestről jelenti tudósítónk: Ugy értesülünk, hogy a király Mangra Vazul metropolita augusztus 5-én történt megválasztását jóváhagyta. Jankovics Béla kultuszminiszter a király jóváhagyását közölte Mangra Vazullal, akit ez alkalomból számosan üdvözöltek.

— **Aradmegyeiek hadiládója.** Az aradmegyei jövedelemadó felszólalási bizottság a következő adókötelesek adóját fogja tárgyalni és pedig szeptember 15-én: Grósz Pál, Mezei Izsó, Weisz József, Rakusán Károly, Palkó Lázár, Pavlovits Konstantin, Mészner Armin, Mahler Mihály, Weisz József, Kövágó János, Fekete Gyula, Beamter Odón, Barna Lajos Pankota. Szeptember 16-án: Adelmann Károly, Arnold Nándor, Gautner Károly, Gautner Vilmos, Mandl Ferenc, Mandl Antal, Mandl József, özv. Mandl Mihályne, Rauchbauer Nándor, Scherer Géza, Scherer Viktor, Szeifert

Antal, Szilbereisz Jakab, Wiesmayer János, Zimmermann Adam Ujszentanna.

— **A legutóbb sorozottak bevonulása.**

Budapestről táviratozza tudósítónk: Budapestben holnap megjelennek a plakátok, melyek szerint az 1886. január 1. és 1871. december 31. között született és alkalmasoknak talált népfelkelőknek október 2-án, 1872. január 31. és 1884. december 31. közötti időben született, alkalmasoknak talált népfelkelők október 10-én kötelesek bevonulni. A hirdetmény intézkedik arról, hogy az Erdélyrésziek eddigi állomáshelyük helyett máshova kötelesek bevonulni.

— **A német márka értéke.** Green Nándor főkapitány a következőket teszi közzé: Tudomásulvétel és mihezjárás céljából közhírré teszem, hogy a márka értéke 143 kor. 50 fillér. Figyelmeztetem a kereskedőket és egyéb üzlet tulajdonosokat, hogy a márkát a fenti árfolyamban a törvényes követezmények terhe mellett elfogadni és beváltani kötelesek.

— **Az erdélyiek állami kárpoltsága.** Budapestről táviratozza tudósítónk: A parlament indítvány könyvébe Ugron Gábor bejegyzést tett, hogy utasítsa a Ház a kormányt, hogy még a háboruban törvényjavaslatot terjesszen be, hogy az erdélyi menekülteknek minden beigazolt kárát az államkincstár térítse meg.

— **Aradi katona a török csapatok között.** Wallinger István volt aradi hirdetősi vállalat-tulajdonos, aki a háboru eleje óta haretéri szolgálatot teljesít, az utóbbi hónapokban olyan helyre került, amely egészen új volt neki. Beszótották a 15-ik török hadtesthez, ahol mint telefonos végez fontos teendőket. A törökök között szerzett tapasztalataitól a következőket írja nekünk: Van itt a törökök minden fajtája. Nagyon jó gyerekek, csak az a baj, hogy egyelőre csupán némajelesek segítségével tudunk velük érintkezni. A magyarokat igen szeretik és még némajelekekkel is bebizonyítják irántuk való testvéri figyelmüket.

— **Japán tábornokok francia szolgálatban.** Krisztianiból jelentik: Hét japán tábornok utazott Londonba, ahonnan a nyugati hadszíntérre mennek aktív szolgálatot teljesíteni.

— **Uj arisztokrácia.** Régen nem tapasztalt osztatlan szimpátia fogadta a legújabb bárósítást. Nincs ember e hazában, aki el ne ismerné, hogy Wlassics Gyula megérdemelte ezt a kitüntetést. Nem lesz talán érdektelen ez alkalomból áttekinteni, hogy az utolsó 50 év alatt kik kaptak főnemesi rangot.

Herceg lett Batthyány László és Festetics Taszilo, mind a kettő régi grófi család, sőt az előbbinél a hercegi rang sem új, csak a régebbi hercegi ág kihaltával terjesztették az ki más ágra. Grófi rangot kaptak az Ambrózy és Edelsheim bárói, a Osekonic, Karácsonyi, Lónyay, Majláth, Semsey, Tisza, Tolvaj-Lakács, Vignyázó és Wenckheim nemes családok. Az új bárók közt vannak régi nemesek: a Baich, Bakacs-Besseney, Bohus, Csávossy, Dániel, Daniel, Fehérvary, Hámos, Inkey, Kazy, Kürthy, Manassy-Barkó, Matyasovszky, Nagy, Nikolics, Papp, Rohonczy, Szalay, Ujfaluassy, Uray, Urbán, Vojnits családok; a politikai közelet terén szerzett érdemeikért kaptak a báróságot Burián István külügyminiszter, Láng Lajos és Wlassics Gyula volt miniszterek, valamint Henger Müller László és Müller László volt nagykövetek; a tudomány és művészet terén szerzett érdemeikért Dóczy Lajos, Forster Gyula, Herczel Manó, Kéty Károly, Korányi Frigyes, Müller Kálmán, Babarezy-Schwarzer Ottó és Than Károly; hasznos közgazdasági tevékenységért az Andrányi, Madarassy-Beck, Dirsztag, Grödl, Guttmann, Harkányi, Hatvany, Herczeg, Kochmeister, Köhner, Kornfeld, Lévy, Neuman, Orosdy, Schossberger, Solymossy és Wodianer családok.

— **Segítsük az erdélyi menekülteket.** Az erdélyi menekültek segélyezésére Arad sz. kir. város főispáni hivatalába a következő adományok folytak be: Bervei Jonás Adolf gyulafehérvári birtokos 200, Aradi Chwra Kadischa 100, Péntekesek tőkéző társasága 50, Vikol Gergely és neje Doroszlófalva 50, özv. Fekete Jánosné 10, Diek Samuán 5 korona. — Az „Aradi Növendelmi Hivatalba” újabban a következő adományok érkeztek be: Steinitzer Jenny 10, Kémivcs kedett 5, Bokor Mária 10, Eissen Annuska 3 korona. Természetbeni adományt küldtek: Moskovitz Mórné — Halmagyesvörösi, N. N., Kneffel Lejosné, Weinberger Jánosné, Weisz Róza, Tüdös Baláné, Walder Gyuláné, Grosz Ella, ifj. Vass Gusztáv, Bodnár Zoltán, dr. Grauer Viktorné, Halás köszönetet mond a menekültek nevében a hivatal vezetésének. Kérjük Arad város jószívu közönségét, ha akad még nélkülözhető ruhaneműjük, küldjék azt be hozzánk, hogy a menekültek között kioszthassuk.

— **Nyertes osztálysorsjegyek.** Az osztálysorsjáték hatodik osztályának húzásánál kiváló szerencse kísérte az Aradi Általános Takarékpénztár r.-t.-nál, az osztálysorsjáték felárúsítójánál vásárolt sorsjegyeket. Ezen osztálysorsjegyek közül az eddigi húzásokon az 53411 számú 5000 korona, a 23799. és 53404. sz. sorsjegyekre 2000—2000 korona nyereség esett, ezenkívül több sorsjegyre kisebb összegű nyereség jutott. Az osztálysorsjáték legközelebbi húzására sorsjegyek már most kaphatók az Aradi Általános Takarékpénztár r.-t. pénztáránál, Arad, Szabadság-tér 7. sz. a. I. emelet. 4578

— **Hitszónoklat.** A templomi előjáróság ezennel közhírré teszi, hogy 15-ikén este (pénteken) háromnegyed hét órakor kezdődő istentisztelet kapcsán hitszónoklat tartatik.

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS.

Az Aradi Kereskedelmi Bank R. T. fuzió közgyűlése és tőkeemelése.

— **Az Aradi Közlöny tudósítójától.** —

Az Aradi Kereskedelmi Bank R. T. f. hó 14-én rendkívüli közgyűlést tartott, melyen a 20 év óta fennálló Első Aradszentmártoni Takarékpénztár R. T.-nek magába való olvadását határozta el, olyképp, hogy minden 2 darab Első Aradszentmártoni Takarékpénztár R. T.-i részvényért 1 darab Aradi Kereskedelmi Bank Rt. részvényt ad. (Egy drb. Első Aradszentmártoni Takarékpénztári részvénynek mai értéke 180 korona.)

Ezen tranzakcióival kapcsolatban az Aradi Kereskedelmi Bank R. T. alaptőkéjének 1.000.000 koronáról 1.500.000 koronára való fölemelését határozta el olyképp, hogy ezen újonnan kibocsájtandó 2500 dr. részvényből 750 drb. biztosítatik az Első Aradszentmártoni Takarékpénztár R. T. részvényeseinek s 1750 drb. részvény pedig aláírás útján helyeztetik el, elsőbbség biztosítván az intézet régi részvényeseinek, kik jogosítottak az aláírási határidőn belül részvényeik arányában, azaz minden 3 drb. régi részvény után 1 drb. új részvényt jegyezni. Ezen alaptőke felemelése eddigi jegyzésekkel már teljesen biztosítva van. Az új részvények 212.64 koronás árban bocsájtattak ki, mely összegből 200 korona a részvénytőkéhez, 10 korona a tartalékalaphoz és 264 korona bélyeg és egyéb a kibocsájtással járó költségek fedezetére fordítottak.

Az Aradi Kereskedelmi Bank R. T. az Első Aradszentmártoni Takarékpénztár R. T. eddigi helyiségében fiók intézetet létesít s a fenti tranzakciókkal 1.650.000 korona alap és tartaléktőkével és 2.500.000 korona betéttel rendelkezik. Az igazgatóságba Holló Ádám dr. róm. kath. plébános az Első Aradszentmártoni Takarékpénztár eddigi elnöke választatott be s a bíráló választmány a következő részvényesekkel egészítődött ki: Aradszentmártonból; Lustig Antal, id. Eisenbeil József, Máhler György, ifj. Eisenbeil József, Lustig Miklós, Poszmayer Ádám, Karl Márton és Fackelman Ferenc, Zádorkáról: Stridt János, Angele János, Ziptel Mátyás, Nákofalváról: Holsinger Lajos, Temesszépfaluról: Papp János.

Posta- és távirat-tanfolyam Aradon. A nagyváradi posta- és táviratigazgatóság rendelete értelmében az aradi hivatalban még e hó folyamán posta- és távirat-tanfolyam nyílik meg. A pályázat feltételei: 18. életév betöltése, fedhetlen előélet és 4 középiskola végzése. A pályázati kérvény 1 koronás bélyeggel ellátva a nagyváradi postai igazgatósághoz címszándék s az Arad I. számú (Weitzer János-utca) posta- és távirathivatalnál nyújtandó be. A folyamodványhoz mellékelendő: iskolai bizonyítvány, születési bizonyítvány, orvosi bizonyítvány és erkölcsi bizonyítvány. Pályázhatnak nők és férfiak. Határidő a kérvények beadására 10 nap.

Hadiszükségleti anyagok és áruk behozatala Németországból. A kereskedelmi miniszter arról értesítette az aradi kereskedelmi és iparkamarát, hogy új szabályok léptek életbe a hadiszükségleti cikkeknek Németországból való behozatalára nézve. Az érdekelte kereskedők és iparosok az erre vonatkozó tájékoztatást megtekinthetik az aradi kamarában.

A szobrászati ikt.:
Budnyánszky Endre tiszteletben:
Stauber József.

NYILTTÉR.

(Az ezen szobrászati iktatásról más vállalkozás felkérését.)

Repszegen

az állomás közelében 300 kishold föld, mely legelőnek is alkalmas, egészen vagy részletekben is **haszonbérbe adó.**

Ajánlatok:
Dr. Ozédly
ügyvédi irodájához intézendők
Aradra. 4281

ARADI KÖZLÖNY

1916. évi szeptember hó 1-16-i új előfizetést nyitottunk az Aradi Közlöny-ne.

Előfizetési árak

Helyben:	
Egész évre	28 K. — III.
Fél évre	14 " — "
Hegyed évre	7 " — "
Egy hónap	2 " 40 "
Vilákon:	
Egész évre	32 K. — III.
Fél évre	16 " — "
Hegyed évre	8 " — "
Egy hónap	2 " 80 "

Tessék mutatványszámot kérni.

Uránia Arad

A mai napon felkötötték a következő mozgóeszközök:

Bródy Sándor, báró Eötvös József, Molnár Ferencz, Dumas öccse filmekhez kért műveit. Kzenfeldl János vitéz, Kaméliás hölgy, Szentháromság, Monna Vanna és a Medgyasszay filmet.

Budapest, 1916. szept. 12.

Tisztelettel

az aradi „Uránia” képzisajtó.

Hirdetmény.

A kedvezményes bontaladó fizetésre igényt tartó szülőgondák emellett figyelemre méltó, miszerint a helyi fogyasztás miatt évi borszállásig tartókat az 1892. XV. tc.-sz. való hivatalos közlással 1. évi szeptember hó 15-ig a fogyasztási adófelügyelőségnek bejelenteni el ne mulassanak.

Zikó László,
figyelmeztető adófelügyelő.

Láb- és kézzizadás

biztosan és leggyorsabban elmúlik, a „Peppe” folyadék és „Peppe” hintőpor segítségével.

Szárit! . . . Szagtalanít!!

Peppe folyadék 100 grammal tisztításra 1 kor. 20 fill.
Peppe hintőpor . . . . . 1 kor. — fill.

Legfájdalmasabb tyukszemétől

is három nap alatt mindenki megszabadul a Hajós-féle ANAGALLIN használatával. Kezelés igen egyszerű, nem piszkít, nem ragadós. A beszerzésnél vigyázzon kell az ANAGALLIN szóra. Ára használati utasítással 1 koronára.

Gyöngyfehér fogakat

Doré fogpaszta

használatával. Nem habosul! A szájüreget ésszerűtlenül tisztítja meg és meggyógyítja. Ára egy porcelán-szellencének 80 fillér.

Fenti szerek kizárólagos készítője és egyedül nagy reaktán:

HAJÓS ÁRPÁD

gyógyszertára Arad, Andrássy-utca 22. sz. (Mágyarháza mellett.)

A szépségápolás titka a felhasznált szőpítőszerek helyes megválasztásában rejlik!

Rozsnyay kitűnő Serail arc-szépítő különlegességei

mind kipróbált jó hatású készítmények, amelyet bárki bizalommal használhat. Rozsnyay Serail arckenőse. Kis tégely 1 kor. Nagy tégely 1.80 K. Rozsnyay Serail krémje nappal használatra. Egy tégely ára 1 koronára 80 fillér. Rozsnyay Serail szappan. Egy darab 1 kor. 80 fill. Rozsnyay Szerén Arcpora. Loholat finomságu. Crém; fehér, rózsás és tejszínesben. Egy darab. ára 1 koronára 80 fillér. Kiváló finom illatszerek. Gyógyvirág, ibolya, Loin du bai, orgona, piros rózsás, Serail. Uvege 1 kor. 80 fillér.

Kapható a készítőnél: 1916

Rozsnyay Mátyás gyógyszerárterében Arad Szabadság-tér.

Telefon szám 242.

Villamos zseblámpa
elemek.

Volfram égők
kaphatók

Kalmár József
cégnél Arad, Salacz-utca 2. szám.

Permetező-
javítások,
Patent

kutszivattyuk,
Patent

borszivattyuk,
Patent

tüzifecskendők,
Patent

kályhacsövek,
a legnagyobb fűtőanyag megtakarítással

Hönig Ottó
M. kir. szabadalmazott
szivattyú készítője

Arad, Rákóczi-utca 27.

özv. Szalkai Arminné

hímző és fehérnemű üzlete, elő-
nyomda Arad, Waitzer János-u. 13.
(Főpostával szemben.)

Női és férfi, gyermek kelengyék,
intézeti és kórházi fehérneműk,
legfinomabb anyagból, minis és
fehér hímzések, fehérnemű var-
rások olcsó árban készülnek. —
Uri leányok fehérnemű varrás,
hímzés és szabás tanítására fel-
vétetnek. 3418

Tüzifa eladás

waggontételeként.

Bővebb felvilágosítást ad:

Kera János és Treai

tüzifatelepe 4827
361, állomás Bokszeg-Bél.

A főtér legforgalmasabb helyén

Andrássy-tér 8. számú

házban egy kisebb

üzlethelyiség

azonnalra

kiadó.

Bővebbet az „Aradi Közlöny” kiadó-
hivatalában, József főherceg-ut 22.

9. Az ajánlattevők ajánlataikkal a végleges döntésig kötelezett-
ségben maradnak.

10. Az ajánlatban világosan kiteendő, hogy ajánlattevő a feltéte-
leket ismeri és elfogadja.

11. A versenytárgyalás a fenti napon az ajánlatok felbontásával
veszi kezdetét. Az ajánlatok felbontásánál az ajánlattevők, vagy ig-
azolt képviselői jelen lehetnek.

12. Az ajánlatok felett Arad sz. kir. város törvényhatósága dönt.

18. Távíratilag beadott ajánlatok és pótajánlatok figyelembe nem
vétetnek.

Arad, 1916. július hó 24-én.

A gazdasági szék.

23168—1916.

Hirdetmény.

A m. kir. miniszterium a háborn esérére szóló kivétiles intéz-
kedésekről alkotott törvényes rendelkezések alapján a következőket
rendeli:

1. Az a termelő, akinek a község (város) területén 400 katasz-
teri holdnál kevesebb szántóföldje van, köteles a jelen rendelet élet-
belépte, illetőleg a cséplés befejezése után vagy annak beteláni félbe-
szakításakor buza, rozs, és kétszeres-készletének a házi- és gazdasági
szükséglet számításba vétele után maradé feleslegét a községi elő-
járóságnál (polgármesternél) ezen rendelet erejénél fogva bejelenteni
és azt a hatóság felhívására közzükségleti célokra átadatni.

A felesleg mennyiségét vita esetében a községi előjáróság (pol-
gármester) az érvényben levő rendeletek értelmében állapítja meg.
Ebben a kérdésben — a határozat közlésétől számított három nap alatt
— a vitás mennyiség átengedésére halasztó hatályú fokozatos felebb-
vitelnek van helye, végső fokon a belügyminiszter határoz.

A megsabott átadás kötelezettsége nem akadályozza a terme-
lőt abban, hogy buza, rozs és kétszeres készletéből mindaddig, amíg
annak feleslege a jelen rendelet értelmében tőle át nem vétetett, az
érvényben álló rendelkezések értelmében vásárlásra jogosultaknak el-
adhasson, köteles azonban ezeket az eladásokat a községi előjáróság-
nak (polgármesternek) a vásárlási igazolvány bemutatása mellett be-
jelenteni.

A községi előjáróság (polgármester) köteles a termelő által át-
adandó buza, rozs és kétszeres mennyiségek átvételére a Hadi Termény-
részvénytársaságot, illetőleg a társaságnak a község (város) terüle-
tére megjelölt bizományost felszólítani és a Hadi Termény-részvény-
társaság, illetőleg a bizományos — az utóbbi a Hadi Termény-rész-
vénytársaság által megállapítandó bírság terbe alatt — köteles a
szóban forgó terménymennyiséget a termelőtől átvenni.

A Hadi Termény részvénytársaság által átvett, bizományosnak
raktárába szállított, avagy a Hadi Termény-részvénytársaság címére
vagy utasítása szerint vasúti vagy hajóállomásra egyébként feladott
buza, rozs- és kétszeres-mennyiségek után a Hadi Termény-részvény-
társaság a községnek (városnak) métermássásként 20 fillér jutalékot
fizet. Az a termelő, aki a jelen rendelet valamely rendelkezését meg-
szegi vagy megszegésénél bármely módon közreműködik, kihágást
követ el és hat hónapig terjedtető elzárással, és kétezer koronáig ter-
jedhető pénzüntetéssel büntetendő.

Ha megállapítható annak a nyereségnek a mennyisége, amelyet
a tettes cselekményével illetéktelenül elért, az alkalmazandó pénzbün-
tetés kétezer koronán felül a megállapított nyereség kétszeresével
felemelt összegig terjedhet.

Ez a rendelet 1916. évi augusztus hó 26-án lép életbe. Területi
hatályára és végrehajtására nézve az 1.750—1916. M. E. számú ren-
delet (I. a Budapesti Közlönynek 1916. évi május hó 31. napján meg-
jelent 125. számában) 22 §-a irányadó.

Arad, 1916. évi szeptember hó 9.

A városi tanács.

616—1916. g. sz.

Versenytárgyalási hirdetmény.

Arad sz. kir. város gazdasági széke a megfigyelő telep kibőví-
tésével kapcsolatosan a szükséges újépítés, átalakítás, kövezés, csa-
tornázás és kerítés készítésére, a törvényhatósági bizottság jóváha-
gyásától feltételezeten, f. é. október hó 2-án d. e. 10 órakor zárt
írásbeli versenytárgyalást tart, a munkák következő csoportosítása
mellett:

I. Két megfigyelő épület építésének minden munkája és a régi
épület átalakítási munkái.

II. Kövezés és csapadékvíz csatorna készítése.

III. Villamvilágítási berendezés.

1. Az építési munkálatok folyó évben megkezdendők, az új épü-
letek tető alá hozandók. A első munkák és a II., III. csoportbeliek
1917. évi tavaszán eszkozandók, úgy, hogy az összes munkák 1917.
évi június hó 1-re elkészüljenek.

2. A versenytárgyaláson minden hazai iparos részt vehet, ki ipara
gyakorlására engedéllyel bír. Azon pályázók, kik a szóban forgó mun-
kát teljesítésére hatósági engedéllyel nem bírnak, kötelesek aján-
latukban ny képesítéssel bíró megbízottat megnevezni tartoznak és
képesítését okmányilag igazolni. Azon ajánlattevők, akik Arad sz.
kir. város közönségével üzleti viszonyban nem állottak, tartoznak
megbízhatóságukat azon kereskedelmi és iparkamara bizonyítványá-
val igazolni, melyhez vállalatuk telepe tartozik.

3. Az ajánlatok pecséttel lezárt borítékban egy koronás bélyeg-
gel ellátva a fenti nap délelőtt 10 órájáig a h. polgármesterhez nyuj-
tandók be. Az elkészett, vagy szabálytalan ajánlatok nem vétetnek
figyelembe. Ajánlat tehető minden egyes csoportra külön-külön, vagy
együttesen a három csoportra.

4. Az ajánlati költségvetési úriapok és a tervmások az I.
csoportra vonatkozólag 5 koronáért, a II. és III. csoportbeliek 1 kor-
onáért a városi mérnöki hivatalban beszerezhetők. Az ajánlatok a
végösszegnek számokkal és szavakkal való pontos feltüntetésével
adandók be.

5. Az ajánlatokhoz 5 százalék bányompénznek a városi pénztárba
való letételt igazoló nyugta esatolandó.

6. A felhasználandó anyagok kizárólag hazai gyártmányúak le-
gyenek.

7. A munkát elnyerő vállalkozó tartozik biztosítékát 10%-ra fel-
emelni.

8. A város fentartja magának azon jogot, hogy a beérkezett
ajánlatok közül tekintet nélkül szabadon válasszon.

Értesítés!

Az „IBOLYA DORÉ“

készítményeink a mai naptól kezdve a következő árakban ke-
rülnek forgalomba: Ibolya Doré-örém egy tégely K 1.50,
Ibolya Doré-szappan 1 darab K 1.50, Ibolya Doré-tej 1 üveg
1.50, Ibolya Doré-hőlgypor 1 doboz K 1.50.

Legjobb fekete v. barna Egy pár perc alatt bármely haját
vagy bajuszt a legszébb állandó
fekete színre lehet festeni, anél-
kül, hogy a színt le lehet mosni.

Hajfestő

a „Melogen“. Ára 2.40 korona.

Szőrvesztő-Depilior. El kitűnő, a maga nemében pára-
lan szerrel minden alkalmatlan
szőrejt aro, nyak vagy karokról stb, minden fájdalom nélkül
pár perc alatt okvetlen eltávolítható. — Ára utasításai 1 korona.

A fenti szerek kap-
hatók a készítőnél Hajós Arpád
ARAD, Andrássy-tér 22. sz.
Alapított 1886. évben az Aradmegyei Közköriusz számára

Apró hirdetések.

Tudnivaló az apróhirdetésekről:

Az apróhirdetések díja a szavak száma szerint számítható.

Minden szó 6 fillér. Vastagabb betűkkel 12 fillér.

Vastagabb betűkkel kívánt szavak aláhúzással jelzendőek

A legkisebb hirdetés 30 fillér. Az apróhirdetések előre fizetendők.

A hirdetések délután 1/6 óráig vételnek fel.

A kiadóhivatal fenntartja magának a jogot, hogy az olyan apróhirdetés szövegét, amelyik tartalmánál fogva eredeti alakjában nem közölhető, megváltoztassa.

Ki tud róla?

Tóbiás Károlyné

Nagyszombathelyen keresi férjét, ki Szombathelyen visszamaradt. Értesítést kér Arad, Miksa Kelemen-utca 12. szám alá. 4874

Kiállítás.

Teljes ellátásra

polgári iskolás leányok vagy deákok felvételnek. Cím a kiadóban. 4876

Alkalmazást keres.

Előrendelői szerződés

ajánlódik úri házakhoz. Vidékre is elmegy. Cím a kiadóban. 4009

Brassói

Jó családból való művelt német kisasszony alkalmos úri családnál mint társalgó, vagy gyermekek mellé ajánlódik. Cím a kiadóhivatalban. 4857

Ügyes masszírozó

és tyukszemvágó, husz évi gyakorlattal, délutáni és esti órákra privát házhoz ajánlódik. Huber János masszírozó, Tótköly-téri gőzfürdő. 4851

Művelt

árva magyar kisasszony, intelligens uricsaládnál gyermekek mellé ajánlódik, esetleg elemi iskolás gyermekeket vizsgára előkészít. Cimeket a kiadóba kér. 4010

Alkalmazást nyer.

Bejárás

kerestetik egy kisebb családnál. Kiss Ernő-utca 2., 1. em. 4879

Egy jéházból való tanuló

és egy kifizető fiú azonnal felvételt Brunner Béla cégnél, Szabadság-tér 20. 4577

Keretek

azonnali belépésre női és férfi divatárnyüzletbe egy magyarul és románul beszélő ügyes details pudlista segédet és egy anulót, ki már hasonló üzletben alkalmazva volt. A segéd ügyessége és szorgalma szerint lesz honorálva. Ajánlatok Návrádi Husó divatárnyüz. Brad intézendők. 4860

Nyomdász-tanulóknak

felvételt két fiú, kik a 14. évet beöltötték és legalább 6 osztályt végeztek. Bővebbet a kiadóhivatalban.

Gyógyászat.

Aszangol

fájdalomcsillapító Bengue balsamot teljesen pótolja a Hehs-Földesféle fájdalomcsillapító balsam, teljesen azonos összetételű, mint a Bengueliniment ára 2 korona. Földes gyógyszerár, Hehs gyógyszerár. 12

Kiadó lakás.

Közlönybejárás

csinosan burkozott szoba uricsaládnál okt. 1-re kiadó, szellő uricsaládnál a kiadóban. 4878

Fiórián-s. II. számú

házban emeleti erkélyes 3 szoba, elő- és fürdőszobából álló modern lakás, november 1-re kiadó Bővebbet ugyanott. 4875

Andrássy-tér 8 sz.

alatt egy I. emeleti utcai lakás, mely irodának, vagy üzleti célra igen alkalmas, azonnalra kiadó. Bővebbet a házimesternél.

Üzletek.

Andrássy-tér 8.

számú házban egy kisebb üzlethelyiség azonnalra kiadó. Bővebbet az „Aradi Közlöny” kiadóhivatalában, József főherceget 22. szám.

Vasúti és eladás.

6 pár erő. uj

igácsszámú eladó. Krasztel Mártonné szilgyártó, Pankota. 4866

Gőszalmaprós

bérbe, vagy megvételre kerestetik azonnalra. Ajánlatok ár és gyártmány megjelölésével Vajda Zsigmond kunágotai gazdaságához, u. p. Magyarbányhegyes, István-dék. 4868

Muzsikál csomaga 22.5.

minden mennyiségben megrendelhető úrv. Földes Jánosné, Perényi-utca 4. sz. 4856

Tűzifa eladás.

Az Acsev. alváltai erdőüzlete megkezdte tűzifatermelésének eladását. Selejtmentes bükkhasább és dorongia, vagontelekben megrendelhető az Aradi és Csanádi Egyesült Vasutak erdőüzletvezetőségénél, Arad, József főherceget 22., földszint. 4366

Tábori dobozok,

levelező-lapok, levelek és papíráruk nagyban és kicsinyben jutányos áron kaphatók Pichler Sándor papírkereskedésében és könyvnyomdájában Arad, Szabadság-tér 1. Telefon 308. 611

Egy alig használt egyenáramú 2 1/2 lóerős motor eladó. Bővebbet az Aradi Közlöny kiadóhivatalában.

Külföldi.

Összes Irgépek

felszerelési raktára és javító-műhelye Szilacs-utca 2. Telefon 11-41. Irógép-üzlet. 4701

Az Anusol

aranyér-kúpokat mindenben pótolják a Haemorrhoidai-kúpok, azonos összetételűk jólyán hatásuk is teljesen azonos, ára 8 korona. Földes gyógyszerár, Hehs gyógyszerár Arad. 12

Gepolajek,
Gépfaggyú,
Kocsikenőcs,
Kőolaj,
Szappan,
Gyertya,
Gyufa,
Szófia,
Keményítő,
Raffia
állandó negy raktár.
Hubert József
Arad, Szabadság-tér.
Telefon 262. sz.

Részvényaláírási felhívás!

F. évi szeptember hó 14-én megtartott rendkívüli közgyűlésünk az Első Aradszentmárton Takarékpénztár Részvénytársasággal való egyesülést s ezzel kapcsolatban Aradszentmártonban való fiókintézet létesítését és 2500 drb. 200 korona névértékű új részvény kibocsátásával intézetünk alaptőkéjének 1.000.000 koronáról 1.500.000 koronára leendő felemelését határozta el.

Az új részvények kibocsátása, illetve az alaptőke felemelése akként történik, hogy az újonnan kibocsátandó 2500 darab részvény összesen 500.000 koronát képviselő részvénytőkéből 750 darab részvény 150.000 korona névértékben a fenti egyesülés céljából az Első Aradszentmártoni Takarékpénztár Részvénytársaság részvényeseinek biztosítatik, illetve adatik át, 1750 darab részvény pedig 350.000 korona névértékben aláírás útján helyeztetik el, elsőbbség biztosítván intézetünk részvényeseinek, kik jogosítottak az aláírási határidőn belül részvényeik arányában, azaz minden 3 darab régi részvény után 1 darab új részvényt jegyezni.

A kibocsátási árfolyam **212.64** korona, mely összegből 200 korona az alaptőkéhez, 10 korona a tartalék-alaphoz esatoltatik, 2.64 korona pedig bélyeg és a kibocsátással kapcsolatos egyéb költségek fedezésére fordítottatik.

Ezen közgyűlési határozat folytán felhívjuk t. részvényeseinket, hogy az új részvényekre elővételi jogukat bezárólag f. évi október hó 15-ig gyakorolni és ugyanakkor a régi részvényeket az elővételi jog gyakorlására vonatkozó lebélyegzés végett pénztárunknál bemutatni sziveskedjenek.

A részvény befizetés akként történik, hogy a részvényt jegyzők kötelesek részvényenként 32.64 koronát az aláírás alkalmával, 80 koronát folyó évi október hó 20-án és 100 koronát folyó évi november hó 1-én intézetünk pénztáránál lefizetni.

Az új részvények 1917. évi szelvényekkel lesznek ellátva és 1917. év január 1-től kezdve a régiakkal mindenben egyenlők lesznek, de az 1916. évi üzleti nyereségben nem részesednek. Az aláírók azonban a részvényekre befizetett összegek után a befizetés napjától folyó évi december hó 31-ik napjáig 4% kamatot élveznek.

Ha a kitűzött határidőig a részletek befizetése nem teljesítették, a már befizetett részletek a tartalék alap javára esnek, az így be nem fizetett részvények semmisnek nyilvánítottatnak és helyettük új részvények bocsátatnak ki ugyanezen fenti árban.

A régi részvényesek szept. 15. — okt. 15-i határidőn belül jegyezhetnek külön, az előbbi kibocsátásokból tulajdonukat képező részvények számán felül is azon részvényekből, melyekre az elővételi jog nem gyakoroltatott.

Ezen jegyzési jog nem részvényeseket is megillet, úgy azonban, hogy ezen részvényekre is a régi részvényeknek elsőbbségi jog biztosítatik. Kijelentik azonban, hogy ezen aláírásokért az igazgatóság senkivel szemben semminemű kötelezettséget nem vállal.

A befizetésokről ideiglenes igazolványok adatnak ki, amelyek ellenében az igazgatóság által megállapítandó időben az eredeti részvények ki fognak szolgáltatni.

A részvények befizetésére vonatkozólag érvényben maradnak alapszabályaink 9. §-ának, a késedelmes befizetésére vonatkozó intézkedései.

Arad, 1916. szeptember hó 15.

Aradi Kereskedelmi Bank r.t.

Cimbroszlava nyugati lejtőjén az állásainkig előrenyomult oroszokat ismét visszavertük. Ugyancsak visszavettük állásainknak azt a részét, amely a tegnapi jelentett harcokban a Capultól nyugatra ellenség kezére került. Erdélyben német és osztrák-magyar csapatok Hátszegtől délkeletre sikeres harcban állanak.

Balkán hadszíntér:

Mackensen vezértábornagy arcvonalára:

A szövetséges csapatok új támadásokkal többszörösen megtörték az ellenség ellenállását és a Cuzgun Manomeri általános vonalra vetették vissza az el-

lenséget. Frigyes Vilmos hesszeni herceg Garaormannál elesett. A bevezető harcokban és Tuirakán rohammal való elfoglalásakor ejtett foglyok száma mostani megállapítás szerint kerekén 28000.

Macedóniai hadszíntér:

Florinától keletre az ellenség heves harc után elfoglalta a Malkanidzát. A Moglena területen visszaszorítottuk az ellenséges támadásokat. A Vardartól keletre azokat az angol osztagokat, amelyek az előretolt német árkokban megvetették lábukat, újra kivertük. Ludendorf, első főszállásmeister. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Minden helyet az iskoláknak!

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Az Aradi Közlöny mai cikke, mely hírül adta, hogy Arad középiskoláinak szükség-épületeit is lefoglalta kórház céljaira a hadvezetőség: a tanítató szülők körében az egyedüli téma. Minden iskolához közelálló ember tudja, hogy az aradi középiskolák számára már eddig is csak a legnagyobb utánjárással lehetett többé-kevésbé alkalmas épületeket találni s ha most ezeket is elvették az iskoláktól, lámpással sem lehet újakat találni s az aradi középfokú tanintézetek legalább egy félesztendőre bezárultak. De mi lesz e félév alatt a tanuló ifjúsággal? Hová lesznek a tanítás eddigi eredményei? Garantiálja-e a minisztérium az ifjúságnak ezt az esztendejét? Vagy elvész az, mint az ifjúság lába alól az erkölcsi talaj, ha az iskola didaktikus korlátai közül s fegyelme alól idő előtt kiszabadul. Az ifjúság olyan plánta, mely állandó kertészkezelést kíván, különben elárasztják a vadhajítások, melyek fejlődésében megakasztják s elszívják életerejét.

Az iskoláknak szünetelni semmi körülmények között nem szabad. Nem szabad még a legnagyobb áldozatok árán sem. Jól tudja ezt a hadvezetőség is, melynek hűséges segítő társa az iskola s azért járult hozzá ahhoz, hogy a tanítók és tanárok a katonai szolgálat alól lehetőleg mentesíttessenek, mert tudja, hogy az ifjúság nevelése mindenkiféle való nemzeti érdek. Intelligencia és iskolázottság nélkül el-lanyhulnak a katonai erények, az analfabéták a legrosszabb katonák.

Nem fűzzük azonban tovább e gondolatokat, mert ez messze vezetne célunktól; mi pedig mást nem akarunk, mint hangsúlyozását annak a közismert igazságnak, hogy az iskolának hosszasan szünetelni nem szabad!

A város vezetőségének mindent el kell követnie, hogy az aradi középiskolák minden körülmények között hajlékot találjanak. Hiszen egy egész sereg hivatal van, amelynek szünetelése kevesebb veszéllyel jár a közre nézve, mint az iskolák elaltatása. Aradon, a hivatalok városában, tucat számra vannak intézmények, intézetek, társaságok, állami és magánvállalatok, amelyeknek épületeiben jelenleg túl sok levegő jut egy-egy hivatalnokra. Próbálják meg a városházától és a megyeházától kezdve le a legkisebb prokurista szobácskáig a hivatalnok urak összehúzódní. Egyáltalán nem szükséges az, hogy minden tisztviselőnek külön szobája legyen, de meg az sem, hogy kettőnek legyen egy helyisége. Szoruljon össze mindenki a legkisebb dimenzióra, ha a háborús élet és a magasabb szempontok úgy kívánják. Nincs szükség nagy

és kis tanácstermekre, előszobákra, fogadó helyiségekre! Ezek a béke rekvizitumai; — a háborúban egy teremben el kell férni, ha „muszáj“, egy egész megye vagy város adminisztrációjának. Nagy a megyeháza, nagy a város palotája, nagy a jószágigazgatóság épülete, kong az ürességtől a kulturpalota, tessék e helyeken összezsorolni és lesz helye az iskoláknak. Mert ezeknek minden áron kell helyet szorítani. Arad város kulturális vezetőség nem veheti magára annak a szégyennek az ódiáját, hogy Magyarország egyik vezető városában hónapokig, ne nyiljanak meg az iskolák — helyiségek hiánya miatt!

Ilyen nincs, nem volt sehol és soha. Ez kiáltó non sensus. Aradon nincs se ellenség, se járvány, nem volt katasztrófális tüzvész: itt kell lenni e célra épületnek és helyiségnek, még akkor is, ha az iktatókönyveket, adminisztratív naplókat és postakönyveket nem külön szobákban, hanem egy asztalon fogják írni és vezetni.

S végül... mire valók Aradon a kaszinók, társaskörök és egyesületek helyiségei?

Eltelkintve attól, hogy ezek a helyiségek egyének gyülekezéshelyei, ahol ritkán folyik egyéb, mint kártyázás, dominózás, legjobb esetben gyülekezés és napilapok olvasása, mondom eltelkintve ettől, nem hiszem, hogy e körök vezetői az első felszólításra maguk ne ajánljának fel helyiségeket iskolai célokra. Hiszen a kaszinók, egyesületek voltaképpen kulturális tényezőknél tekintik magukat, sőt megkövetelik, hogy mások is annak tekintsék őket: lehetetlen, hogy akkor, amikor igazán kulturszükségletéről van szó, meg ne nyissák kapuikat s be ne bocsássák oda a jövő generációt. A parancsoló szükség követeli, hogy az egyének és társaságok érdeke most háttérbe szoruljon a társadalom érdeke előtt!

De ha megtörténnék az, amit nem hiszünk, ha megtörténnék, hogy hivatalok, kaszinók és körök megtagadnák az iskoláktól helyiségeiket: akkor következzenek el, amit elkerülni szeretnénk: Arad város feje, ha kell erőszakkal is csináljon helyet az iskoláknak, mert ez fontosabb közérdek, mint akár az az akta-szaporulat, akár a posta könyv, de még a kártyánál és a dominónál is fontosabb.

Z. A.

LEGUJABB.

Ejzel 2 órakor érkezett jelentés.

Rotterdam. Anglia elzárásának híre a semlegeseknél a legnagyobb meglepetést idézte elő. A Nacion szembevonatban a következőket írta: A jelek azt mutatják, hogy nagy dolgok vannak készülében. A hírek szerint nagy angol oszpa-

tokat szállítanak partra a belga partvidéken, mégsem tudja senki sem megmagyarázni Anglia mostani rendszabályait.

Genf. A Viktoir azt fejtegeti, hogy a pikardiai offenzíva második fejezete elkezdődött. A lap szerint a franciák a döntő hatást Peron elfoglalásával vívhatnák ki.

Berlin. Freitag Loringhofen báró altábornagyot, az eddigi főszállásmezt e hó 12-én kelt legfelsőbb rendelettel helyettes vezérkari főnökké nevezte ki a császár.

Ki volt indiszkrét?

(A miniszterelnök leveleinek másolata.)

Fővárosi tudósítónktól.

Az első koncentrációs kísérletek hivatalos aktáit: Tisza István grófnak Apponyi Albert grófnak intézett két levelét és Apponyi válaszelevelét közzétette egy pesti hirlap. Tagadhatatlan, hogy e levelek publikálása a politikai körökben nagy feltűnést keltett s mindjárt azt kezdték fürkészni: ki követte el az indiszkréciót. Apponyi elhárította magát a gyanút, természetesen, hogy a kormány kezesincs a játékokban, ki keverheti tehát a kártyákat? Ezt persze bajos dolog lesz megállapítani, mert a közzétett levelek több politikusnak voltak az asztalfiókjában. Mikor a koncentrációs-kabinet alakítására irányuló első megbeszélések folytak, az ellenzék vezető egyéniségei rendszerint Andrássy Gyula gróf palotájában tanácskoztak.

Andrássyn kívül mindenkor jelen voltak: Apponyi, Károlyi Mihály, Zichy Aladár, Rakovszky István, Battányi Tivadar és Vázsonyi Vilmos. Tanácskozásairól rendszeres jegyzőkönyvet vezettek, ez ma is meg van. De tovább is mentek az urak és a küldött levélről s a nyert válaszokról hét másolatot készítettek s azokat szétosztották egymás között.

Serényi Béla gróf már elküldte kilépő levelét Khuen-Héderváry Károlyhoz, de a levél, amelyben Serényi röviden kifejti elhatározásának indokait, még nem érkezett meg a munkapárt elnökéhez. Alig hangzott el a Házban Serényi felszólalása, már is gyöngéden invitálták, hogy lépjen be az alkotmánypártba, de Serényi kijelentette, hogy ezt nem teszi, mert pártköteléken kívül akar maradni.

Politikai körökben Serényi lépését kapcsolatba hozzák azokkal a tanácskozásokkal, amelyeket elsősorban Andrássyék, de a többi ellenzéki pártok is az osztrák politikai körökkel folytatnak. Az osztrákokkal való bizalmas eszmecsere a delegáció összehívása címen történnek, de az igazi ok más: az egész politikai helyzet felfordítása. Andrássyék az utóbbi időkben sokat fölkeresték Bécsben Stürgkh gróf osztrák miniszterelnök egyik leghevesebb politikai ellenfelét, Sylva-Torucca grófot, a ki örömmel látná az osztrák miniszterelnök távozását. Általában azok az osztrák politikai tényezők, akik Stürgkh politikájával szemben elégedetlenek, összefogtak Andrássyval és más magyar ellenzéki vezérekkel, abban a hiszemben, hogy így hamarabb célhoz érnek. Mondják, hogy Sylva-Torucca nemcsak Andrássyval szokott konferálni, hanem tárgyalt már Károlyi Mihályval és Justh Gyulával, sőt talán Serényi Béla gróffal is. A jelek tehát azt mutatják, hogy a magyar ellenzék legutóbbi akcióit Bécsből, az osztrák politikusok is dirigálják.

Négy millió magyar katona.

(A képviselőház ülése.)

— Távirati tudósítás. —

A képviselőház ülését délelőtt féltizenegy órakor nyitotta meg Beöthy Pál elnök, aki kegyeletos szavakkal parentálta el az elhunyt Telegdy József biharmegyei képviselőt és bemutatva Nagy Vince dr.-nak, Szatmár most megválasztott képviselőjének megbízó levelét. Ezután áttértek a napirendre. Apponyi Albert gróf és Andrássy Gyula gróf indítványainak tárgyalására.

Lovászy Márton szólalt fel az indítványok mellett és azt állította, hogy a kormánynak lett volna kötelessége olyan indítványt beterjeszteni, mint Apponyié, mert neki kell ellenőrizni a hadvezetőséget. Hogy meri a miniszterelnök maga vállalni az óriási felelősséget a történelemtől? Hát annyira át van már lyuggatva az alkotmány, hogy felelősségre vonásról beszélünk és még sem kell a kormánynak ott hagyni a helyét, noha nem tudta megvédeni az ország nagy érdekeit. A külügyek ellenőrzése a legtökéletlenebb. Látjuk, hogy diplomáciánk szánalmasan vergődik és nem tudta megakadályozni a rettentő világháborút. Ezen csak úgy változtathatunk, ha a legnyilvánosabb ellenőrzés alá vesszük és megakadályozzuk, hogy zárt ajtók mögött dolgozzák. A magyar kormány véges-végig vak maradt Romániával szemben. A delegáció legutolsó ülése alkalmával, mikor sürgettük Erdély megerősítését, azt a választ kaptuk, hogy erre nincs szükség, ha mégis konfliktusra kerülne a sor, akkor mi támadó hadjáratot fogunk indítani. Reklamálom ezt a támadó hadjáratot,

követelom Erdély felszabadítását.

Vitéz hadseregünk a diplomáciai hibákat nagyrészt jóvátette, de diplomáciánk a sikereket nem aknázza ki. Mélyen bent vagyunk a bonyodalmakban és itt az ideje, hogy kikerüljünk belőle. A magyar nemzet jóval nagyobb áldozatokat hozott, mint a monarchia többi népei, tudjuk, hogy több osztrák sereget magyar honosokkal egészítenek ki, ami súlyos törvénysértés, mert csak a galíciai és bukovinai csapatokra van a kormánynak ilyen felhatalmazása. A hivatalos veszteségi lajstrom nagyobb veszteséget mutat ugyan az osztrák, mint a magyar ezredekre vonatkozólag, de ne felejtjük, hogy az osztrák ezredekben is magyar katonák küzdenek. A fronton lévő sereg hatvanöt százaléka magyar, tehát jogos kívánság, hogy szövetségeseink is hasonló áldozatot hozzanak. Jogos kívánság továbbá, hogy a magyar katonaság, mely más frontokon küzd, haza jöhessen megvédeni a hazai földet. Magyarország négy millió katonát állított ki és most megköveteli a nemzet, hogy ennek a számnak legalább egy tized részét a honi határok védelmére fordítsák. A hadseregnek az az első kötelessége, hogy a hazai földet védje, nem pedig, hogy idegen területeket hódítson.

**Győzzük le a románokat, azután
kössünk békét,**

mert Románia leverése után ez lehetséges. Követelom a külügyminiszter irtól, hogy ez úgy történjék. Ilyen hadvezetőség mellett nem folytathatunk háborút Part pour Par! Huszonhat hónapi háboru után Európa összes népei úgy el vannak fáradva, hogy mind vágyanak a békére. Kössünk békét, még pedig tartós békét. A háboru tanulsága az, hogy veszedelmes az az állapot, hogy az emberiség két, szemben álló hatalmi csoportba tömörül. Veszedelmes ez

az emberiségre, veszedelmes a békére, mert a két csoport állandóan fegyverkezik és minden konfliktus nem egy izolált, hanem világháboruval intéződik el. A háboru másik tanulsága az, hogy a háboru nem alkalmas a nemzetek közti viták elintézésére, hanem meg kell teremteni a döntőbírósgot és fel kell áldozni a fejedelmi szuverenitásnak egy részét, amelyet nem nevezhetünk másnak, mint önbíráskodásnak.

Lovászy beszédének befejezése után Bakonyi Samu emelkedik szólásra.

— A vita komoran illeszkedik a világháboruba — mondja — s a helyzet, amellyel a beterjesztett javaslatok foglalkoznak, élénk képet adják a viszonyoknak, mely Ausztria és Magyarország között a háboruban van. Burián a Házban elhangzott támadásokkal szemben újságikkben védekezik. Nem tartom elégségesnek a miniszterelnök védelmét s Burián is választhatott volna más módot a védelemre. Emlékezzünk az expozéra, melyet Tisza felolvasott s amely ugy kezdődött, hogy a külügyminiszter a magyar képviselőházhoz fordul, mint az egyedüli rendelkezésére álló fórumhoz. Ezért helyeslem Apponyi javaslatát. A magyar alkotmány sérelme, hogy a külügyminiszter a román betörésért a hadvezetőségre akarja áthárítani a felelősséget. A külügy és hadvezetés közé nem lehet merev válaszfalat állítani az ország védelme szempontjából. Irtózatos veszedelmek nélkül a külügyi és hadügyi vezetés teljes harmoniájának sérelme nem következhetik be. Volt már hasonló helyzetben Magyarország, a mikor a létünkért harcoltunk és

széthuzás miatt levertek.

A külügyminiszter ne játszon Kossuth Lajost és ne tegye meg Conradot Görgeinek! Burián azt mondta a bizalmi férfiaknak, hogy katonai titkokról nem beszélhet. Nem tévedek, ha azt állítom, hogy semmi titok nem volt Burián birtokában, mert semmi katonai intézkedés nem történt. Augusztus 26-án a gyimesi szorosnál két szakasz katona állt, gépfegyver nélkül a veszedelemre. Csodálatos és megdöbbentő az a cinizmus, a melylyel a külügyminiszter az ellenzék kérdéseire válaszol. A külügyminiszter bujósdit játszik a felelősségrevonás tekintetében és ennek véget kell vetni. Hagyja el Burián a helyét, hogy személyi változás révén meglehessen menteni a népet. Ha a kormány a hibákat orvosolja, csak nőni fog a nemzet bizalma és reménye a végső győzelemben. A többség eljárásával pozdorjává akarják törni a 67-es törvényeket. A függetlenségi és 48-as párt ezt nem engedheti meg, mert megakarja védeni a csonka alkotmányt, melyet a 67-es törvények biztosítanak Magyarországnak. (Ugy van! kiáltások.) Illuzorikus felelősségre vonás az, ha a külügyminiszter expozéját a miniszterelnök által üzeni a Háznak. A felelősségre vonásnak nem szabad kloturos házszabályok közé szorulni. Ennek közvetlenül kell megtörténni. Ha elveszik a sáfarkodás ellenőrzésének lehetőségét, visszaáll az abszolutizmus a legridegebb merevségében. Nincs delegáció, a közös ügyeket nem tudjuk ellenőrizni, kész az abszolutizmus.

A körülöttünk folyó események miatt megelégtünk már ezt a dolgot. Vivmányának mondják, hogy a külügyminiszter magyar ember. Volt idő, hogy ez a tény hasznot jelentett a magyarságnak, ez volt idősebb And-

rassy Gyula gróf idejében. Ma azonban semmit sem jelent. Hibáztatja, hogy a vitában a jobb oldalról senki sem vesz részt. Az 1867 évi 12-ik törvényeikk alapján magyarázza, hogy miért kell az ellenzéknek a delegációk összehívását az alkotmányosság folytonossága miatt követelni, majd pedig beszél az osztrákok és magyarok közti ellentétekről és szemelvényeket olvas fel osztrák támadó röpíratokból. A háboru megmutatta

Magyarország nagy nemzetközi értékét.

A lövészárk népe számon fogja kérni a vért és könyeket, amit elpazaroltak, ha visszajövetelük után sem kapnak jogokat. Az indítványokat elfogadja.

Bartha Odön részletesen kommentálja Serényi Béla gróf tegnap elhangzott beszédét. A világ minden parlamentjében — mondotta — szabadabban beszélnek és féktelenebb viták vannak, mint nálunk, ahol az ellenzék sordinóval dolgozik. Másutt a külügyi politikát nemcsak támadják, de intézkedéseket is tesznek a parlamentben a hibák jóvátételére. Szükségesnek tartja az 1867-iki törvény értelmében a delegációk összehívását, mert a nemzet képviselőinek kötelességük gyakorolni ellenőrzési jogukat.

Az elnök a vitát félbe szakítja és folytatását délután négy órára halasztja.

Délután negyed ötkor nyitotta meg az ülést újból Szász Gyula alelnök.

Bartha Odön folytatta a beszédet és kijelenti, hogy a függetlenségi párt nem mond le álláspontjáról, amikor Andrássy indítványát pártolja, hanem csak egy élő törvény iránt érzett tiszteletének ad ezzel kifejezést. Az önálló hadsereg megvalósítását a legszebb nemzeti érdek követeli. A miniszterelnök azzal magyarázza, hogy az osztrák hangulat megrosszabbodik irántunk, mert nem tudunk nekik annyi élelmiszert adni, mint amennyit magunk is szeretnénk volna. Az osztrákoknak azonban nincs okuk a nehezítésre, mert amink volt, megosztottuk velük, mert nálunk olyan emberek is kukorica kenyéret ettek, akik eddig azt sem tudták, hogy kukoricából lehet kenyeret sütni.

Egynegyed hatkor bejelentette az elnök, hogy ötven jelenlevő képviselő

zárt ülést kér.

A Ház a zárt ülés megtartását elrendeli. A karzatot kiüritik, az újságírók eltávoznak.

Budapestről táviratozza tudósítónk: Sümegei Vilmos interpellációt jegyzett be az erdélyi menekültek segélyezése dolgában.

A zárt ülés este nyolc óráig tartott. Azután újból nyílt ülés következett, amelyen az elnök megállapította a legközelebbi: keddi ülés napirendjét, egyben az ülés negyed kilenckor véget ért.

Segítsük a menekülteket. Az erdélyi menekültek segélyezésére Arad város főispáni hivatalába a következő adományok folytak be: Fényes Dezső 100, Menninges Oszkár 50, az aradi cs. és kir. katonai élelmezési raktár főnöke az alája rendelt legénység adománya-ként 200, Sófalvi György 10, Pollák Sándor Kisjenő 10, Weizen József Almászegres 20, Kegyes Imre Almászegres 20, ifj. Kegyes Imre Almászegres 10, Pasternák Mór Almászegres 5, Mesterházy Sándor Tornaova 50, Serényi Géza 20 korona.

Az Aradvármegyében elhelyezett menekültek részére Baross Ferenc dr. főispán kezeihez adakoztak: Bogdánffy Béláné Talpas 200, Kabisz István Talpas 200, özv. Czárán Mártonné Seprős 500, Apáti-i községi jegyző gyűjtése 3055, Ganea Demeter gör. kel. lelkesz Milova 100, N. N. Kisjenő 100, Stern Mór Zarándnadas 20, Kishalmágyi körjegyző gyűjtése 100, Apáti-i községi jegyző újabb gyűjtése 70 korona.

Koronatanács Athénben.

— Elrendelték a mozgósítást. —

— Távirati tudósítás. —

Athén. A görög király Gulliomot francia és Elliot angol követet több órák kihallgatáson fogadta.

Zürich. A párisi balkán ügynökség jelenti Athénből: A görög király és Venizelos között semmiféle tanácskozások nem folytak. A király szombatra korona tanácsot hívott egybe, melyen az ország összes vezető férfiai részt vesznek Venizelos kivételével.

Athén. Az Havas ügynökség jelenti: Görögországban elrendelték az általános mozgósítást.

Genf. A párisi sajtó kedvetlenül emlékszik meg arról a tényről, hogy a görög király Zalmis lemondása után jelentékenyen megerősítette Athént. A párisi sajtó fenyegetően vett fel azt a kérdést, hogy melyik tábornok vitte keresztül a király parancsát.

Genf. A párisi lapok szerint Dimitrikopulos azelőtt Venizelos híve volt. Még 1910-ben igazságügyminiszter volt Venizelos kabinetjében, akivel később szakított. Ugy tudják, hogy most ellenséges viszonyban van Venizelossal.

Luganó. Korfából jelentik: A városi színházban a szerb szkupstina megkezdte ülését. Az ülésen száznatvan képviselőből csupán száztizenketten jelentek meg. Az első ülésen Pasics miniszterelnök hangzatos frázisokkal emlékezett meg a barbárok felett aratandó végső győzelemről, ezután az elhunyt Paesuj miniszter elparentálása következett. A második ülés már prózaibb lefolyású volt. A szerb képviselők éles hangon szólaltak fel, a szerb hadseregnek együtőlteleként való felhasználása ellen. Viharos jelenetek közben üdvözölte Pasics a vendéglátó Görögországot, kijelentette, hogy örömmel látják Görögországot harcolva a négyesszövetség oldalán.

IRODALOM ES MŰVESZET.

* **Az új színtársulat bemutatkozása.** A felfrissített és új erőkkel értékesebbé vált színtársulat folyó hó 30-án érkezik vissza Aradra. Minden jel arra mutat, hogy az igazgatóság csakugyan kiváló színészgárdát toborzott össze s mindent megtett arra nézve, hogy az aradi közönség ez évben élvezetes színházi szezonnak legyen a részese. Ugy értesültünk, hogy Hódmezővásárhelyen nagy erkölcsi és anyagi sikerrel működik színtársulatunk. A hódmezővásárhelyi lapok a közönség teljes meglepedését közvetítik s így mi a várakozás álláspontján, de a legnagyobb reménységgel nézünk az új színtársulat elé. A színház pénztárosától hallottuk, hogy a bérletek a tavalyi esztendőhöz képest erősebb lendülettel folynak s ami mindenestre feltűnően dicséretre méltó; e színházi évben ugylátszik az aradi románság is nagyobb számmal fogja látogatni a színházat, mint eddig tette. Legalább ezt mutatja az a tény, hogy az aradi előkelő román családok közül sok új bérlet jelentkezett.

Az első előadás szeptember hó 30-án szombaton lesz, amikor a múlt szezon legnagyobb sikere *Magnás Miska* kerül színre. A színház pénztárosa lapunk útján is felkéri azokat, akik bérletet akarnak, hogy mennél hamarabb sziveskedjenek jelentkezni a színházi irodában. A bérlet három részletben fizetendő: a jegy átvételkor, december 1-én és február első napjában.

* **A bűn gyermeke.** (Drámai sláger az Urániában.) A színház műsorán ma két nagy kép szerepel, mind a kettő elsőrangú gyár kiváló terméke. Az egyik „A bűn gyermeke” című társadalmi dráma, mely a világhíres Mester gyárból került ki. A társadalom régi örök problémáját dolgozza fel, de talál reá módot, hogy új beállítások által vonzóvá és érdekessé tegye a tárgyat. A másik kép szinte dráma, de egészen más világban játszik, cselekménye, levegője és ennélfogva feldolgozása is más. A két nagy kép mellett még egy kis humoros felvétel szerepel a műsoron, úgy, hogy a színház mai játékrendje igazán minden igényt kielégíteni. — *Franceska Bertini*, aki a „Odette” óta a közönség kedvence, legközelebb Dumas „Kamélias hölgy”-ében fog fellépni. A filmremek most Budapesten az Otthonban arat

olyan sikert, amilyent moziművésznőről még nem jegyeztek fel.

* **Boston Cézárja!** (Az Apolló nagy szenzációja.) Az egész város mozibáráró közönsége feszült kíváncsisággal várja Boston Cézárjának bemutatását. Az amerikai mozitechnika szédületes méreteit öleli fel ez a világszenzációs mozdram, amely a regényirodalom egyik legújabb és legérdekesebb termékének izgalmas meseszövegét foglalja magában. A mozi hatalmas szenzációját óriási anyagi áldozatok árán az Apolló kötötte le a maga számára s hétfőn és kedden mutatja be. Annak ellenére, hogy a kolosszális film kölcsöndija ezekre rug, az Apolló rendes helyírak mellett mutatja be Boston Cézárját.

* **„Szentgyörgyi remete.”** (Új műsor az Apollóban.) Péteken új műsort mutatott be az Apolló-színház. Az új műsor slágere egy rendkívül lebilincselő dráma, amelynek ez a címe: Szentgyörgyi remete. A megkapó történet nagy hatással volt a publikumra. Még szombaton és vasárnap mutatja be az Apolló.

* **Két sláger kerül bemutatásra vasárnap az Erzsébet-mozgóban: Dr. Halál és Tokiwa boldogtalan szerelme.** Tokiwa egy japán halász leánya, akivel atyja igen durván bánik. Szegény leány igen szerencsétlennek érzi magát, különösen mikor Joshissada, egy japán halász el akarja venni feleségül. Lang Anna, egy amerikai hittérítőnő igen megsajnálja a szerencsétlen kisleányt. Bemutatja őt épen ottidőző völgyénének és megkéri azt, hogy szabadítsák ki az embertelen apa kezéből. Richard, Anna völgyénye szánalomból foglalkozik a kisleánnyal és ígéri neki, hogy elviszi oda, ahol nagyon boldog lesz. Szegény Tokiwa azt hiszi, hogy Richard szerelmes belé és ki-mondhatatlanul boldognak érzi magát. Joshissada értesül arról, hogy Tokiwát el akarják vinni és meg akarja ezt akadályozni. Richard közben elutazott és most értesíti Annát, hogy mikor érkezik vissza. Anna ezt közli Tokiwa-val és tőle megtudja Joshissada is. Joshissada oktalan féltékenységében felmászik egy sziklára, mely alatt Richard autójának jönni kell és egy súlyos követ gördít az autóra, mely azt pozdorjává zuzza. Mikor Tokiwa erről értesül, kétségbeesésében a vízbe ugrik. Richard azonban nem hal meg, Anna gondos ápolása folytán fölépül; Joshissadt azonban leesik a szikláról és agyonzuzza magát. — *Legközelebb: Egy nagy társadalmi dráma.* 3461

* **Az aradi zenekonzervatóriumban** (Szabadság-tér 21.) a beiratások megkezdődtek. Az ének-tanszakot Eiselt Emma, a prágai zenekadémia végzett művésznője vezeti. 4397

Repülőgépen Bukarest felett.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Egy magyar katona, aki német parancsnoksághoz van beosztva s mint ilyen még 1914-ben többször vett részt Páris légi ostromában is, részt vett a Bukarest ellen intézett egyik légi-támadásban s tapasztalatait a következőkben mondja el:

— Szeptember 6-án holdvilágos éjszaka indultunk el —ból. Nem kellett magasan szállnunk, mert elkerültük a városokat és a lakott helyeket. Aránylag rövid idő múlva Bukaresthez közeledtünk. A város középületei sötétben emelkedtek a magasba. Mi feljebb szálltunk; nehogy a gép berregése korán eláruljon bennünket s a védőágyuk eltaláljanak.

— Sok légitámadásban vettem már részt, de nagyon eltoppultnak kellene lennem, ha szívemben nem éreztem volna a boszu kéjes érzését, amikor e gonosz indulatu városon alkalmam nyílt némileg megboszulni székely véreim szenvedését.

— A külső gyárvárosok felett jártunk, amikor főhadnagyom parancsára az első bombát ledobtam. Eddig még nem vettek észre bennünket. A bomba nyomán füstfelleg szállt fel, amit határozottan láttam. Nyomban utána megszólalt egy, majd több ágyú is, gyalogsági fegyverek ropogása is hallatszott, mi nem sokat törődünk vele. Ez volt ébresztője a céda árulás városának. A lövöldözéssel mi nem sokat törődünk, a bombákat pontosan parancs szerint dobtam s a füstfelleg, amit okoztak, folytonosan uszott felénk. Távcsővel tisztán lehetett látni, hogy a bombák nagy pusztításokat okoztak. Mi sértetlenül tértünk vissza s noha az oláhok csak jelentéktelen károkat ismernek be, azt hiszem Bukarestben megemlegetik ezt a csütörtöki hajnalt.

Hivatalvesztésre ítélt

tiszti orvos.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A szabadkai közigazgatási bizottság tegnapi ülése után a közigazgatási bizottság fegyelmi bírósága tartott ülést. A vádat — amely Günther József dr. tiszti főorvos, Vécsei Jenő dr. tiszti orvos és Simonyi Géza irnok fegyelmi ügyét illette, — Brenner József dr. tiszti ügyész ismertette.

A vádlott orvosról a fegyelmi bíróság megállapította, hogy csak közvetítő szerepet vitt Günther József dr. tiszti főorvos és Biach Arnold dr. törzsorvos között. A törvényszék elsőfoku ítélete három rendbeli véderő elleni vétésben találta bűnösnek a vádlottat s első fokon hivatalvesztésre is ítélte, a királyi tábla azonban nem. A fegyelmi bíróság mégis úgy találta, hogy a vádlott a terhére rótt cselekményeket, mint közhivatalnok követte el s ezért a fegyelmi bíróság részéről *hivatalvesztést* találnak indokolt ítéletnek. A fegyelmi bíróság azonban kétségtelenül megállapította, hogy a vádlott orvosnak megvesztegetésre szánt összegekből semmi sem jutott, mert azt közvetlen főnöke, a tiszti főorvos és Biach dr. törzsorvos tartották meg. Simonyi Gézát illetőleg a hivatalvesztésről szóló ítélet csak a már meghozott bírósági ítélet megismétlése volt.

Néhai Günther József dr., volt városi tiszti főorvos fegyelmi ügyével azért foglalkozott a fegyelmi bíróság, mert az elhunyt özvegye nyugdíj igényének megállapítását kérte a várostól. Ezért a fegyelmi eljárás lefolytatása szükségessé vált. A fegyelmi bíróság azonban ez ügyben még nem határozott, mert a tiszti ügyész nem terjesztette elő a vádat.

Bulgária megtorolja az oláh pogromokat.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Az Aradi Közlöny mai számában közölte Radoszlavovnak, mint a Pester Lloyd szófiai tudósítójának rendkívül érdekes beszélgetését. A bolgár miniszterelnök a már közölt kijelentéseivel kívül igen érdekesen nyilatkozott az oláhok hadviseléséről, azok embertelenségéről és azokról a gyilkolásokról, melyeket Dobrudzsából visszaözönlő hordák ártatlan bolgár férfiakon és nőknél hajtottak végre.

— Megállapítottuk — mondotta a miniszterelnök — hogy a királyi oláh csapatok voltak azok, amelyek Dobrudzsában a hallatlan borzalmasságokat elkövették az ottani bolgár lakosokon, akik azonban oláh állampolgárok. Ezek a csapatok fajtestvéreinket a legembertelenebb módon kiozták, asszonyokat és gyermekeket öltek le szivtelenül és vadán, mint a bestiák. Már kaptam ezekről a szörnyűségekről távirati értesítést, azonban én is táviratoztam a ruszcsuki és várnai prefektusoknak és kimerítő jelentést kértem. Az oláhok Baltsikból, Dobricsből és Szilisztriából tuszokat hurcoltak el. Svájcra át arról értesülök, hogy az oláhok bestiális eljárásukat azzal akarják igazolni, hogy szerintük az említett városokban torradalom volt. Ez nem egyéb, mint a legaljasabb hazugság. Már tiltakoztam a semleges hatalmaknál és tegnap összehívtam a semleges követeket egy ankétra, ma vagy holnap megkapom a válaszukat és nem kételkedem benne, hogy a semleges követek szívesen vesznek részt az ankétán. Győződjétek meg ezek az urak a maguk szemével, utazzanak Szilisztriába, Dobricsba, Tutrakánba és Balcsikba, hogy a világtörténelem részére megbízható, pontos adatokat adhassanak ezekről a gazdaságokról. A mi csapataink megfogják boszulni ezt a barbárságot. Én a magam részéről már találtam módot arra, hogy ezeknek a szörnyűségeknél véget vessék: egy semleges hatalom útján figyelmeztetni fogom Romániát, hogy hagyjon fel a vérontással, mert ha a jövőben egy asszonyt, egy gyereket megölnek, vagy ha a tuszoknak bajuk lesz, a mi részünkről a legkiméletlenebb megtorlás következik. Több mint 400 román tiszt van a kezünkben.

Szófia. Ama hallatlan kegyetlenkedések hatása alatt, amelyeket Dobrudzsában a román csapatok részéről visszavonulásuk folyamán el kellett szenvednie, a bolgár kormány felkérte az Egyesült-Államok szófiai ügyvivőjét, hogy tekintse meg az elhamvasztott helységek romjait és személyesen állapítsa meg ellenségeink pusztító munkáját és az elkövetett rémségeket. A kormány azonkívül az összes semleges országokhoz tiltakozó jegyzéket intézett, amelyben ismerteti a Dobrudzsában megállapított kegyetlenkedéseket.

Szófia. A semleges államok összes szófiai képviselői meghívást kaptak, hogy vegyenek részt a román kegyetlenségek nemzetközi megvizsgálásában.

Szófia. Ma délelőtt a székesegyházban, amelyet a hívők teljesen megtöltöttek, gyászistentisztelet volt amaz áldozatok lelki üdvéért, akiket a románok Dobrudzsában lemészároltak. Az istentisztelet után nagy gyászünnepe volt, amelyet a bolgár asszonyok szövetsége rendezett, hogy a román rémségek ellen tiltakozzék. A menet megállott a külügyminisztérium előtt és egy küldöttség Karavelov volt miniszterelnök özvegyének vezetésével a külügyminisztériumban azt a kérést terjesztette elő, hogy a kormány a rendelkezésére álló eszközökkel szabadítsa ki a román csapatok által elhurcolt bolgárokat és büntesse meg példásan az elkövetett rémségek okozóit.

Szófia. Az Echo de Bulgarie írja: Eddigi sikereink Dobrudzsában jó előjel. Az entente új családokra fog ébredni. Sem Bulgária nem semmisül meg, sem a berlin—konstantinápolyi vonalat nem vágják el, sem a Dardanellákat meg nem nyitják. A román hadsereg nem teremt ilyen föladatra. A mi azt a mesét illeti, hogy az orosz tömegek elárasztják a Balkánt, ez még senkit sem ijeszt meg. Egykor híre járt, hogy a bolgár fegyverek nem hadakoznak az oroszok ellen, azonban Szaszonov ezt az igazságot eltemette és Miklós cár orosz hajókkal követte Várnát s most Romániának segédcsapatokat küld Bulgária leigázására. Ha az oroszok Románia új rablóhadjárata alkalmával, mint ennek szövetségesei jelennek meg, határaink vítez védelmezőibe fognak ütközni, akiknek szuronyai kiméletlenül belsűrődnek minden ellenség mellébe, bárki legyen is az. Honi rögeinket a legnagyobb energiával védelmezzük, mert élni akarunk és szeretjük földünket. Az oroszok megakadályozták azt, hogy halánkat irányukban megőrizzük. E háboruban, amelyet most viselünk, a legmegvetendőbb és egyúttal leggyávább ellenségünk mellett állanak. A nekünk szánt fenyegetést együtt fogják szenvedni.

A félhivatalos Narodni Prava közli, hogy Dobrudzsában kevéssel a háború kitörése előtti időkig valóságos rémuralom dühöngött. Még augusztus közepén megkezdődött a bolgárok üldözése. Valamennyi tanítót, lelkészt, továbbá az intelligensebb bolgárokat és törököket letartóztatták, az ország belsejébe vitték és onnan Szibériába száműzték. Ez utóbbi rendelkezés Oroszország nyomására történt. Rekvirálás ürügye alatt a legtöbb falut a szó szoros értelmében kifosztották, a lakosságot bántalmazták. A háború kitörése előtti utolsó napokban, román katonák rálóttak a bolgár parasztságra, úgy, hogy a lakosság jórésze az erdőkre menekült. Dobrudzsában már júliusban feltűntek az orosz tisztek, akik megkísérelték, hogy Bulgáriában összecaklást szítsanak.

VÁROS ÉS MEGYE

Az adók kétszeres beszámításának kérése. Arad város igazoló választmánya a törvényhatósági bizottságában 1916. évben szavattal bíró legtöbb adót fizetők névjegyzékének összeállítására céljából szeptember hó 19., 20. és 21-ikén délelőtt 9 órától 12 óráig és délután 3 órától 6 óráig Angel István dr. főjegyző hivatalos helyiségében ülést tart. Felhívtnak mindazok, akik az adó kétszeres számításának, vagy a feleségük, valamint a kiskorú gyermekeik államadójának az ő adójukra beszámításának az 1886. évi XXI. t.-c. 26. §-ában biztosított

kedvezményét igénybe venni kívánják, vagy a törvény alapján megillető jogukat érvényesíteni óhajtják, hogy ebbeli szándékukat az igazoló választmány előtt az ülések tartama alatt írásban, vagy szóval bejelentésük.

Hol vonulnak be az erdélyi menekültek?

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A hivatalos lap mai száma közli a honvédelmi miniszter rendeletét, melylyel a most bevált 32—50 éves népfelkelőket fegyveres szolgálatra behívják. A hirdetés többek között a következőképpen intézkedik:

A népfelkelésre kötelezetteknek az 1886. évi XX. t.-c., illetőleg az 1915. évi II. t.-c. alapján történt általános behívása folytán, a m. kir. honvédelmi miniszter annak az évi 18.000 eln. sz. rendelete következtében mindazok az 1866. évi január 1-je és 1871. évi december 31-ike között született magyar állampolgárok, akik népfelkelési bemutatón, népfelkelési felülvizsgálaton, pótszemlén, vagy utóbemutató szemlén népfelkelési fegyveres szolgálatra alkalmasnak találtattak, 1916. évi október 2-án, azok pedig, akik az 1872. évi január 1-je és 1884. évi december 31-ike között, vagy az 1884. év után születtek 1916. évi október 10-én — amennyiben névszerint fölmentve nincsenek — a népfelkelési igazolványi lapon feltüntetett m. kir. honvédkiegészítő, illetőleg cs. és kir. kiegészítési kerületi parancsnokság székhelyére népfelkelési tényleges szolgálatra bevonulni tartoznak.

Azok a fentemlített születési évfolyamokba tartozó egyének, akik önkéntes belépés folytán a honvédségbe, vagy a cs. és közös hadseregbe (akár mint egyévi önkéntesek is) a fent megjelölt napig besoroztattak, tényleges szolgálata szünetelési évfolyamokhoz képest, a fentebb megjelölt napon kötelesek bevonulni.

A közös haderőhöz bevonulók közül mindazok, akiknek Máramarosszigetre, Beszterce, illetőleg Zilahra, továbbá Brassóba, Nagyszébenbe, Székelyudvarhelyre, Szászvárosba, Gyulafehérvárra, Marosvásárhelyre, vagy Karánsebesre kellene bevonulniuk, figyelmeztetnek, hogy Máramarossziget helyett Szatmár-Németibe, Beszterce, illetőleg Zilah helyett Hajduszoboszlóra, Brassó helyett Püspökadányba, Nagyszében helyett Debrecenbe, Székelyudvarhely helyett Hosszupályára, Szászváros helyett Szeghalomra, Gyulafehérvár helyett Derecskére, Marosvásárhely helyett Debrecenbe és Karánsebes helyett Temesvárra vonuljanak be, az ezen helyekre áthelyezett kiegészítési kerületi parancsnoksághoz. A honvédséghez bevonulók közül pedig mindazok, akiknek Máramarosszigetre, Beszterce, illetőleg Zilahra vagy Tasnádra, Brassóba, Nagyszébenbe, Csikszeredára, Dévára, Marosvásárhelyre, Kolozsvárra, Nagyenyedre, vagy Lugosra, illetőleg az északi A) honvédkiegészítő parancsnoksághoz kellene bevonulniuk, figyelmeztetnek, hogy Máramarossziget helyett Szatmárnémetibe, Beszterce, illetőleg Zilah, vagy Tasnád helyett Nagyszalontára, Brassó helyett Nagváradra, Nagyszében helyett Szarvasra, Csikszereda helyett Nagváradra, Déva helyett Szarvasra, Marosvásárhely helyett Nagyszalontára, Kolozsvár helyett Szentésre, Nagyenyed helyett Szentésre, Lugos helyett Orosházára és Eszék helyett Pozsegára az oda áthelyezett honvédkiegészítő parancsnoksághoz vonuljanak be.

A zsiresempészes megakadályozása.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad város közéleti bizottsága ma asszusan tárgyalta és részletesen foglalkozott a liszt- és kenyérellátás, valamint a cukorhiány kérdésével. A bizottság beható tárgyalások után olyan javaslatokat terjesztett a városi tanács elé, mely ezeket az állandó bajokat egyszer talán mégis orvosolni fogja. A bizottság Lócs Rezső elnökletével tartotta ülését, amelyen jelen volt Kintzig János főispán és Varjassy Lajos polgármester is. Lócs Rezső polgármester helyettes bejelentette a bizottságnak, hogy egyik legutóbbi ülésén a bizottsági tagok közül valaki előterjesztést tett, hogy az aradi áru és terményraktárnál nagyobb cukorraktár van. A rendőrkapitányság kiderítette, hogy a cukorraktár Klein Testvérek petrozsényi cég tulajdonát képezi, s a cukor bé van jelente a cukorközpontra, úgy, hogy azt a város nem veheti sehogyssem igénybe. A bizottság foglalkozott azután a burgonya árának maximalásával s javasolta a polgármesternek, hogy a burgonya árárt kicsinyben 26, nagyban 24 fillérben állapítsa meg. Az elnöki polgármester-helyettes bejelentette, hogy a Hadi Termény részvénytársaság a vajra rátette a kezét és hogy a Hadi Terménytől a város nevében egy és fél méter-mázsa vaját rendelt.

A legutóbbi közéleti bizottság egyik ülésén szóvá tették azt, hogy a kenyérszükségnek egyik oka abban keresendő, hogy az aradi pékek legnagyobb része még az év elején szerződésleg lekötötte magát egy-egy katonai kórházzal, hogy a kórházat kenyérszükséglettel ellátják. Hónapok mulva azonban az történt, hogy a kórházakban a betegek száma szaporodott s így a pékek abból a kevés lisztmennyiségből, amelyet a betegállomány megnövekedése arányában nem emeltek fel, tovább is szállítják a szükséges kenyérmennyiséget, még pedig a város lisztjéből. Szó volt arról is, hogy zsirt is kivisznek Aradról, még pedig az Emsébet-hidon keresztül, mintha azt a várba szállítanák. A város vezetősége mindkét ügyben eljár s a katonai állomásparancsnokság válaszában megígérte, hogy pontosan ellenőriztetni fogja, hogy a pékek csak annyi kenyert küldjenek a szerződéses viszonyban álló kórházaknak, amennyi lisztet kapnak. A lisztadagokat különben a felemelt betegállomány arányában felfogják emelni. A Máv. üzletvezetőségéhez is árt a város vezetősége, hogy Ujaradról ne legyen elszállítható a zsir. Az üzletvezetőség biztosította a várost, hogy abban az esetben, ha Ujaradon zsirt adnának fel, erről nyomban az ottani állomásfőnökségről telefonon fogják értesíteni: az aradi rendőrkapitányságot. A bizottság elhatározta, hogy a hatósági üzletekben egy és fél kilogramm liszt után a csomagolásért két fillért fog felszámítani.

Szóba került ezután a liszt kiosztás kérdése is. A torlódások még mindig fennállanak és ezért a város vezetősége úgy gondolta megoldhatónak ezt a kérdést, hogy számokat fog kibocsátani a közönség részére, a számokat a hatósági üzletek fogják adni és amikor a liszt kiosztás lesz, a közönség a lisztet ezen számok sorrendjében fogja megkapni. Bejelentette a polgármester egyúttal azt is, hogy liszt most van a városban, annál is inkább, mert a rendes kontingens megérkezett, ezenkívül kapott a város 3 vaggont a menekültek részére és külön 6 vaggont a város közönsége részére. Így tehát a liszt és kenyérmizéria egyelőre megszüntnek tekinthető. A bizottság ép ezért,

mert liszt most elég lesz, a javasolt számrendszert nem fogadta el. Elhatározta a bizottság még, hogy a Magyar-, Vécsey-, Schweidel- és Török Ignác-utca lakói ezentúl a Kasza-utcai bizottság helyett a Kossuth-utcai bizottságnál kapnak kenyér- és liszt-cédulát és a Kossuth-utca 25. szám alatti hatósági üzlet szolgálja ki. Ezzel a bizottság az egyik hatósági üzletet, amely nagyon túl volt terhelve, tehermentesítette. A polgármester helyettes bejelentette a bizottságnak, hogy a cukorhiánynak osakis a szállítás nehézsége az okai és Cinkfalváról már múlt hónap végén értesítést kapott 2 vagon cukor elszállításáról, de az a cukor még máig sem érkezett meg. Valószínű, hogy a közeli napokban a cukrot meg fogja kapni a város.

A belügyminiszter öt méter-mázsa szalonnát utalt ki a városnak és ezt a szalonnát a hatósági üzletekben fogja a közönség rendelkezésre bocsátani. Bejelentette végül a polgármester helyettes, hogy a földművelésügyi minisztérium nagyváradi kirendeltsége Aradon tartózkodott, hogy az erdélyi menekülteknek állatállományát itt összevásárolja. A kirendeltség értesítette a város vezetőségét, hogy a megvásárolt állatokból bármennyit átad a város rendelkezésére. Az állatállomány a napokban fog megérkezni, s a város vezetősége a szükséghez képest fog átvenni állatokat.

Mi lesz holnap?

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Az erdélyi menekülés egyik legnagyobb problémája: a menekültek segélyezésének és ellátásának kérdése. A menekültek száma — valószínűségi számítás szerint — több százezer; ezeknek nagy része vagyontalan, mert akinek volt is valamije, vagy ott maradt, vagy felélte, vagy elpusztult a nagy futás közben. Eddig nem hallottunk másról, mint momentán segélyezésről. Nem az állam, hanem a társadalom meleg szívének spontán adományáról. De mi ez a csöpp a tenger nyomoruságban? A lapok és hatóságok által gyűjtött néhány millió korona elenyésző csekélyesség, legfeljebb a mának riasztó gondját űzi el, de még mindig ottmarad a szegény lelkek előtt a rémes kérdés: — Mi lesz a holnappal?

Egy nagykonceptiójú tervnek kell itt megszületnie és a ködökből kibontakoznia. Az államhatalom óriási gépezetének kell megindulnia, hogy az erdélyi menekültek holnapját bizonyossá tegye. A segélyezések ideje lejárt. Nagyon szép dolog volt, hogy a menekültek szájának odakinálták az első falat kenyeret, de ezt hetekig és hónapokig folytatni lehetetlen. Gyors és eleven intézkedés szükséges itt, mely a menekültek jövőjéről gondoskodik. Nem szabad mindent feltenni a reménységnek arra az útkártyájára, hogy — hátha rövidesen visszatérhet mindenki elhagyott otthonába.

A momentán segély mellett, hogy csak percekre nyújt a szűkölködőknek enyhítést: nem is mindig történhetik abszolút igazságossággal. A tulontul megterhelt adminisztrációnak minden idejét elrabolja és sikerre még sem vezethet. Még ott is, ahol olyan minuciózus gondnal és mérlegeléssel történik a segélyek kiosztása, mint Aradon, s ahol olyan meleg szív és gondos kéz segít letörölni a könnyeket, mint a Varjassy Lajos polgármesteré: nyilvánvalóvá lesz, hogy jönni kell egy alaposabb és nagyobb szerű akciónak, mely ne pár koronás segélyekkel akarja megoldani a menekültek holnapjának a kérdését, hanem mészse kiható, tervszerű munkaprogram kidolgozásával.

A momentán segély kiosztása Aradon a következőképpen történik:

Segélyre csak annak van joga, kit a kormányrendelet Aradra telepített. Ezeknek a menekülteknek Aradra érkezésük napján jelentkezni kellett a rendőrségen. A bejelentő hivatalban tudatták családosaik-e, vagy egyedülálló, vannak-e gyermekeik, vagy nincsenek. A kik segélyre szorulnak, a bejelentő hivatal lapjával tartoznak jelentkezni a polgármesteri hivatalban.

Es kik nem szorulnak segélyre? Azt hinnők, hogy csupa kopott, félmeztelen vánszorgó menekültet fogunk látni a város első tisztviselőjének hivatalos szobájában. Korántsem. Úgy vettük észre, hogy az erdélyi menekülők csaknem kivétel nélkül rászorultak a segélyre. Ezt kell feltételeznünk, mert a polgármester hivatalán nap-nap után egész népvándorlás özönlik keresztül. A legkülönbözőbb állású és hivatalu emberektől le és felfelé.

A menekülés első napjaiban, midőn mindenki azt hitte, a hivatalos emberek épenugy mint a laikusok, hogy csak átmeneti állapotról van szó, nagyobb összegű segélyek kerültek kiosztásra. Nyolevan és száz koronás segélyeket is adtak ki; az igaz, hogy ezredesnek és magasabb rangú hivatalnokok nejei jelentek meg a segélykiosztó hivatalos személy előtt. Miután azonban napról-napra bizonyossabbá lett, hogy a segélykérés nem átmeneti jelenség, e segélyösszegeket erősen redukálni kellett, úgy, hogy ma már csak nagyon kivételes és jól megindokolt esetben kaphat a segélykérő 40—50 koronát. A legtöbbje azonban kénytelen 10—20 koronával megelégedni. Ez a neveltségese csekély összeg, ugyebár mindenki belátja, a legkevésbé sem biztosítja a menekülők holnapját.

A mai nap folyamán vezető járásbírák, vasuti hivatalnokok, magántisztviselők és különböző hivatású és foglalkozású egyének jelentek meg a polgármester előtt. Kevés férfi és igen-igen sok asszony. A segélykérők egy-némelyikével beszélgetést is folytattunk. Kérdéseink egy téma körül forogtak s ez a téma: *Mi a tervük a jövőre nézve? Mit gondolnak, hogyan lehetne jelenlegi helyzetükön gyökeresen segíteni?*

A felelet csaknem mindenütt az volt:

— *Nem tudunk a jövőre gondolni. Nem tudunk senkitől tanácsot kérni. Dolgozni szeretnénk, de nem tudunk merre fordulni.*

Midőn az egyik hivatalnoknak (az Aradi Közlöny munkatársa azt a szemrehányást tette, hogy miért kér segélyt? hiszen elsején megkapta a fizetését s ezzel más sokkal nagyobb nélkülözésekkel küzdő elől veszi el azt a néhány koronát, azt felelte:

— *Igaz, hogy a fizetésemet megkaptam, de gondolja el, hogy feleségemmel és három gyermekemmel e fizetésből ott is nyomorognom kellett, ahol állandó lakhelyem volt, most idegen város bevándoroltjaként hogy éljek meg a lét minimumnál is kevesebb fizetésből?*

Nem érdektelen, hogy minden segélykérő egyszersmind kenyérjegyetulványért is folyamodik, mert amint mondják, némelyikük napokig kenyeret nem lát, hacsak kenyérjegyetulványt nem ad. Ugylátszik a menekülőkkel szemben pontosabban betartják a törvényt mint az aradiakkal szemben.

A mai nap folyamán is jelentkezett segélyért egy feltűnően elegáns ruhába bujt hölgy, kinek fülében akkora értékű briliáns ragyogott, hogy abból egy szegény menekülő család, még a mai drágaság idején is, megélhetne egy félesztendeig. Természetesen nem kapott segélyt s máltatlankodva

említette ezt, szegény kis butonos menekült.

Általában Varjassy Lajos polgármester a legnagyobb körültekintést és gondosságot tanúsítja a kiosztásoknál, úgy, hogy a legnagyobb elismeréssel és méltánnyal szólhatunk arról a fáradhatatlan tevékenységről, amelyet

ebben az irányban is kifejt. Mindez azonban a problémát nem oldja meg. Be kell látnia a illetékes hatóságoknak azt, hogy ezt a kérdést tovább nem szabad segélyezési alapon kezelni hanem, ha valahol, úgy itt kell gyökeres megoldást keresni.

„Les Hongrois.”

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A Figaróban Fitz-Maurice, az ismert francia publicista a magyar parlamentben lejátszódott eseményekről ír a következőképpen:

— Nem újság, hogy a magyar parlamentben viharos ülések szoktak lenni, ez a testület csodálatos specialistává vált a parlamenti viharok rendezésében. A budapesti képviselőház palotája már sok mindent látott: volt ott már verekedés a képviselők közt, már a miniszternek tintatartót vágta a fejébe, a karhatalom, is közbelépett, már katonaság szállta meg az üléstermet és sok más ilyen. Ami tegnapelőtt történt, amikor Tisza István grófot egyszerűen lehurrogták és amikor szólásra emelkedett távozásra szólították fel, ezuttal csak csekélység ahhoz, ami azelőtt szokott történni.

Ez az ülés azonban mégis nagy mértékben jellemzi azt a felosztást, amiben Magyarország jelenleg van. A területét elárastotta egy új ellenség, amelyik a miniszterelnök szavai szerint, elkövette azt a súlyos becsületiséget, hogy megüzente a háborút és megkezdte az ellenségeskedést anélkül, hogy időt engedett volna az ellenségnek, hogy előkészületeit befejezze. Az osztrák-magyar hadsereg az egész vonalon visszavonulóban van és nem lehet belátni, hogy hol fog megállni ez a mozdulat, amely kétségkívül rövidesen lehetővé teszi, hogy az ellenség elérje az Alföldet, ahonnan nyitva áll az út Magyarország fővárosába.

Ez a rettentő veszedelem nem volt elég arra, hogy éreztesse az ellenzékekkel annak a szükségét, hogy a hatalom körül kell tömörülnie és el kell felejtetni minden régi haragot, egyenetlenséget és ambíciót. Azok a nagy urak, akiket Károlynak, Andrássynak és Apponyinak hívnak, azok vagy miniszterek fiai, vagy maguk voltak miniszterek és ezekben a vesztéhes napokban is mindig csak a riválisukat látják a miniszterelnökben és azzal a felszólítással ostromolták, hogy adja át a helyét nekik. Ez az eljárás elítéli ezeket a férfiakat, akik ilyesmire képesek, de elítéli azt az országot, amely ilyen férfiakat szül és ahol az ilyen férfiak alkotják az elitet, a születés elitjét és a szelem elitjét.

Valóban ennek az országnak a vesztét kell éreztetnie és el kell vesztetnie a leghalványabb reményét is annak, hogy csak egy parányi kilátása is lehet sikerre, hogy legalább a halálát meghosszabbíthassa, amelyet az oláh csapatoknak betörése Erdélybe és előnyomulása a temesvári Bánságba jelent — ebben az országban olyan lelkiállapotnak kell uralkodnia, hogy a pártvezérekben már nincs meg annyi hazafiság, hogy a nemzeti veszedelemmel szemben félretegyék a viszálykodásokat. Ők egész biztosan tudják, hogy ők, valamint az a miniszter, akit vádolnak, nem képesek feltartóztatni az összeomlást és a hatalom utáni túlekedésük nem más, mint az üres abrakozásért való harc.

Ez ennek az ülésnek a szimptomatikus jelentősége. A kétségbeesésnek egy jele, a levertetésnek a beismerése, nyílt beismerése annak, hogy már nem tudnak többet ellentállni. Elveszettek hiszik magukat és azért keresik a felelőseket.

Amit itt a francia publicista firkál, az nagyjából brutális hazugság. Erdély nincs elárastva, a román betolakodók a határszélén állnak és az alföldről Budapestre vezető úton csak Fitz-Maurice víziója látja őket, aki ugylátszik a saját fantáziájától részegedett meg. És a mi a magyarországi hangulatot illeti, vannak ugyan belső viszályok, véleményeltérés is van, de egységes az egész magyar nemzet abban, hogy zártan kitart a harcban és egységes abban a bizonyosságban, hogy az oláh rabló-nagyon rövidesen véres fejjel fut a Kárpátokon át.

Mindenesetre a Figarónak ez a cikke tanulságos, mert megint azt bizonyítja, hogy a legutóbbi parlamenti eseményeket az ellenséges sajtó miként fordítja el és mennyire nem hízog a véleménye az ellenséges külföldnek a magyar ellenzéki vezérek magatartásáról.

Kit terhel

a tisztli beszállásolás?

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A háború folyamán nem először történik, hogy a hadiszolgáltatási törvény alapján, miután a katonatiszti beszállásolásokra nem elégségesek a nagyváradi szállodák, a katonai osztály kénytelen igénybe venni a polgárság lakásait és ezért minden egyes személyért hetven fillér térítést fizet naponként.

Nem kell azt hangoztatnunk, hogy a hadsereg érdeke egy az állam érdekével és hogy a hadiszolgáltatásra vonatkozó törvény mindenkire egyformán kötelező, hiszen Arad hazafias közönsége minden rendeleten és törvényen túl is a legszebb példáját mutatta a háború 25 hónapja alatt a hazafias áldozatkészségnek. Ha odaadtuk a haza védelmére fiainkat, akkor csak természetes, hogy odaadjuk lakásunk egy részét is, hiszen ez sokkal kisebb áldozat.

Nem erről van szó, hanem a terhek igazságos szétosztásáról. A törvény szerint a házbirtokosa köteles lakást adni a felmerülő szükségnek megfelelőleg a hadsereg tagjainak. A ház birtokosa, tehát a háztulajdonos, nem pedig a bérlő.

A bérlő, aki eddig négy szobában lakott, lemond eddig élvezett kényelméről, összehúzódik két szobában, ad butort, világítást és fűtést. Ez kétségtelenül olyan áldozat, aminek értéke naponta nem egy korona 40 fillér.

Ez a pénz a törvény szerint nem is illeti a bérlőt, hanem a háztulajdonost, de viszont a bérlőnek joga van a házbér visszatérítést követelnie a háztulajdonostól azokért a lakásrészekért, amelyeket katonai beszállásolás céljaira átadott.

Ez a probléma sok dolgot fog még adni a közel jövőben a bíróságnak és nem telik bele sok idő, a házbérvisszatérítési perek egész tömege indul meg a háztulajdonosok ellen, akik viszont azzal védekezhetnek, hogy a lakás bérlője a birtokos, nem pedig a háztulajdonosa.

Menekülés a tisztviselői pályákról.

(Átalakul az egész francia társadalom.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A háborúnak és a vele összekötött óriási ember veszteségnek egyik legváratlanabb következménye, Franciaországnak igazi nagy szenzációja az, hogy a francia állami és más nyilvános jellegű hivatalok alkalmazottai ott hagyják állásaikat. Míg ezelőtt mindenkinek az volt az ideálja, a legfőbb vágya, hogy tisztviselő, vagy hivatalnok legyen és míg az atyák azon voltak, hogy a gyermekeiket minden úton-módon, még a legsiralmasabb feltételek mellett is, még a leghetlenebb protekciók igénybe vételével is hivatalba dugják, mert biztosítva volt a nyugdíj által a jövőjük, addig most valósággal futnak és menekülnek az emberek a hivatalokból. A „retraite”, a nyugdíj igény esábitotta férjhez menetre a francia leányokat és csak olyan fiatallembert láttak szívesen a leányos házakban, aki biztosítani tudta jövőbelijét a felől, hogy évek múltán, habár talán szerényen is, de az állampénztár terhére biztosítja a megélhetését. A háború valóságos forradalmi felforgatást csinált ezen a téren is és ma már nem a hivatalok felé törnek, hanem azokból menekülnek az emberek.

Ennek a csodálatos és radikális változásnak az az oka, hogy Franciaországnak munkás tömegei rettenetes számmal véreztek el a harcokban, az országban óriási a munkáshiány és ennek következtében olyan munkabéreket fizetnek, hogy valóságos tény, hogy van olyan francia munkás, aki többet keres, mint a francia miniszterelnök, akinek pedig fényes fizetése van. A francia munkásszervezetek már most behatóan foglalkoznak a munkáshiány kérdésével, már most arra irányul a törekvésük, hogy a háború után megakadályozzák a külföldi munkások beözönlését és a nő munkások konkurenciáját. Azonban ezek a szervezetek tanácstalanul állnak azzal a tünnett szemben, amelyet fentebb említettünk és azt követelik, hogy az állam és a többi hatóság minden rendelkezésére álló eszközzel akadályozza meg a tisztviselők távozását, vagy leköszönését állásaikról és a törvényadta joggal élve, kötelezzék ezeket a hivatalnokokat arra, hogy bizonyos számú évig állásaikban megmaradjanak. A francia kormányának a szociálista párthoz tartozó tagjai megjelentek a szindikátusok amaz ülésein, amelyen ezt a nagy kérdést tárgyalták és óriási beszédek tartottak ama mélyen járó változásokról, a melyek Franciaország gazdasági és társadalmi életében, a vázolt áramlat következtében be fognak állani. A hivatalokból való menekülés megállításának egyetlen módja van és pedig a tisztviselői fizetések tetemes emelése, mert különben a szellemi munkások egyszerűen ipari munkásokká válnak és az állam gépezete zavarokba kerül.

A komoly gazdasági krízis, amely Franciaországot a háború után fenyegeti, tehát a legszelesebb néprétegek érdekeit érinti és megszülte azt a csodát, hogy az álláshajhásznak véget vetett. A politikai életre is igen komoly visszahatása lesz ennek a jelenségnek, mert a választókerületekben a legtekintélyesebb választók Franciaországban is azáltal váltak a képviselőnek lekötözöttjévé, hogy azok fiait, vagy vejeit kisebb-nagyobb állami stállumokba juttatták be.

Látogatás a szülői háznál — repülőgépen.

(Bernát Mátyás aradi százados vizitje.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Az Aradi Közlöny néhány héttel ezelőtt cikket közölt Bernát Mátyás repülőszobrásztaggeli századosról történt beszélgetés alapján és akkor megemlítettük, hogy a háború folyamán négy kitüntetésben részesült kiváló repülő-tiszt Aradon végezte iskoláit, az apjának Aradon téglagyára van és a szülei Zsigmondháza laknak. A százados csaknem két évig harctéri szolgálatot teljesít s most a front mögött végez fontos munkát.

A napokban kedves esemény történt a szomszédos Zsigmondháza. A délelőtti órákban hufalmias repülőgép jelent meg a kis Zsigmondháza fölött. Percekig ott kóválygott a magasban s a falu népe kíváncsian szemlélte a gép bravuros mozdulatait és lélekzetét visszafojtva látta, hogy a gép-madár egyre jobban leereszkedik a házak fölé, majd a község közepén lévő egyik házat kiválasztotta magának és néhány kört ért le fölé. Az emberek azt hitték, hogy a biplán most már el fog távozni, azonban rendkívüli csodálkozásunkra az még lejjebb boesátkozott s már alig tíz méternyire volt a földtől. Az udvarban egy idősebb hölgy tartózkodott, akit látható módon felizgatott a szokatlan látogatás és hirtelenében nem tudta: hova meneküljön előre. A repülőszerszám ugyanis azt a látszatot keltette a laikus emberek előtt, mintha közel volna a lezuhanáshoz. A bennülő férfi meglöbögötte a zsebkendőjét, aztán hirtelen felemelkedett a magasba és néhány perc múlva már el is tűnt a falusiak csodálkozó tekintete elől. Amikor eltávozott, akkor konstatálták a községbeliek, hogy a gép Bernát Mátyás szüleinek háza fölött keringett.

Néhány nap múlva megjelent otthon Bernát százados és elmondta, hogy hivatalos küldetésben volt, utja Arad fölött vezetett el és mivel már rég nem látta az anyját, elhárította, hogy repülőgépen meglátogassa szülő-házát, övé volt tehát az alacsony gonválygó gép s amikor látta, hogy az anyját annyira nyugtalanítja a gép megjelenése, hirtelen eltávozott, most, hogy elintézte küldetése ügyeit, ma gép nélkül is ellátogatott Zsigmondháza.

Nincs elég tiszt az oláh hadseregben.

— Távirati tudósítás. —

Zürich. A háború mellett izgató oláh lapok mindig fellengzős hangon irtak az oláh hadsereg jóságáról és nagyságáról s a hadsereg létszámát több, mint egy millió emberre becsülték. Ezzel a túlzó felfogással szemben a bukaresti hadapródiskola igazgatója, Sturdza Sándor ezredes, Sturdza Demeter volt miniszterelnök fia a Moldova című lapban a következőket írja:

— Ne becsüljük túl a román állam katonai erejét, Románia semmi esetre sem viselhet háborút saját erejéből, hanem csak egy nagy hatalom seregének segítségével.

Romániának hét és fél millió főnyi lakosságából összesen 1.575.000 ember volna katonai szolgálatra kötelezhető és pedig 120.000 16—20 éves, 1.075.000 20—24 éves, 180.000 50—45 éves és 200.000 45—50 éves. Ebből a másfélmillió emberből körülbelül 800.000 főnyi hadsereget lehetne felállítani anélkül, hogy az országot létében veszélyeztetnők. Kérdés azonban, hogy Romániának van-e ilyen nagy sereg fenntartásához elegendő tisztikara és anyagi ereje.

— Bizonyosan tudom, hogy tisztikarunk nem elég 800.000 katoná vezetésére. Tiszti létszámunkkal legföljebb 350.000 főnyi gyalogságot küldhetnénk a harctérre. — Tiszti névsorunkban ugyanis 409 aktív, 126 tartalékos, összesen 535 tábornok és tőziszt, 793 aktív, 242 tartalékos, összesen 1035 kapitány neve szerepel. Van ezenkívül 586 aktív, 998 tartalékos főhadnagyunk és 1071, aktív, 3246 tartalékos hadnagyunk. Ezek szerint az 1915. évi adatok szerint tehát összesen

6931 gyalogsági tisztünk volt. Ez a szám pedig a háború alatt sem emelkedhetik magasabbra, mint — a lovassági és tüzérszolgálatot is beleszámítva — legföljebb 12.000 főre. Az oláh lovasság 30.000 emberből áll, a tüzérség pedig 250 útegenél 65.000 emberrel rendelkezik.

— A fenti adatok szerint tehát a harcoló román sereg legföljebb 320.000 gyalogosból, 30.005 lovasból és 65.000 tüzérből, összesen tehát 415.000 emberből állhat. Ha ehhez a számhoz a műszaki és vonatsapátok létszámára 185.000 embert számítunk hozzá, az egész seregünk 600.000 főből fog állani.

Ebből pedig legföljebb kétharmadát, azaz négyszázezer embert küldhetünk a harctérre.

HIREK. LEGÚJABB.

Reggel 3 órakor érkezett
jelentés.

BUDAPEST. A Pester Lloydnak jelentik a sajtóhadiszállásról: A Kárpátokban az oroszok összes kísérlettel, melyek vonalaink áttörésére irányultak, véres veszteségeket szenvedtek, anélkül, hogy céljukat bárhol is a siker reményében megközelítették volna. — A román frontról: A szövetséges magyar-német csapatok Hátszeg vidékén, Herizonnál megtörték az oláh támadást. Már több kisebb ütközetben megmérkőztek az ellenséggel. A Fogarasi hegyekben az oláhok akciója élénkebb lett.

Budapest. szeptember 15. (Hivatalos.) Szeptember 13-áról 14-ére virradó éjszaka légi flottánk a valónai ütegeket és katonai tárgyakat bombázta. Mintegy másfél tonna sulyu bombát dobtak le s nagy találatot és nagy tüzeket észleltek. Az összes repülőgépek dacára a heves tüzelésnek sértetlenül tértek vissza. Szeptember 14-én délután tengeri repülő géprajunk az alsó Izonsónál néhány üteget és Monfalcone-nál az ellenség által megszállott Adria-műveket eredményesen bombázta. A repülőgépek sértetlenül tértek vissza. Hajóhadparancsnokság.

Budapest. A Pester Lloydnak jelentik a sajtóhadiszállásról: Orosz hivatalos jelentés: A balkán fronton, Szilisztria környékén a Duna jobb partján harcok vannak folyamatban. A románok több német-bolgár támadást visszavertek. Nyolc könnyű ágyut zsákmányoltunk.

Berlin. Illetékes helyen kijelentik, hogy a nyolc német ágyúzsákmányolásáról szóló román jelentés pusztakoholmány.

Oroszország lehüti Románia aspirációit.

— Távirati tudósítás. —

Szófia. A bolgár szobranjét október 15-ére egybehívták.

Szófia. Tizenkét bolgár katona önként vállalkozott, hogy az Elisabetta nevű értékes rakományu bolgár hajót, mely Rahovónál a román partokon horgonyzott, visszaszerezzi. Vállalkozásuk először nem sikerült. Másodízben a románok tüzelése közben elvágták a hajó köteleit és a hajót áthozták a bolgár partra.

Genf. A szaloniki-i jelentéseket Kavalla elfoglalásáról a bolgárok által, valamint a negyedik görög hadtest sorsáról a cenzura erősen megrövidítette. Párisban osupán annyit tudnak, hogy a kavallai ezredek Dramába vonultak vissza.

Stockholm. Tizennégy napi megszakítás után ma ismét megjött a posta Oroszországból és a megérkezett lapokból utólagosan kitűnik, hogy miképp fogadta Oroszország Románia közbelépését. Valószínűleg nagyon vegyes érzelimeket kelthetnek az orosz sajtó kommentárjai Bukarestben. Háláról, vagy elismerésről szó sincs a lapokban, mert Románia csak kötelességét teljesítette szerintük. A Birsawija Wjedomosi azt írja, hogy a hadsereg, valamint az entente melletti utcai demonstrációk kategorikusan megparancsolták Ferdinánd királynak a hadüzenetet. Az oroszok fényes győzelmei Bukovinában végre megértették Romániával, hogy elkészhetik kívánságaival, ha tovább is huzódozik. A Nowoje Wremja még tovább megy. A „Bukovina és a mi nemzeti érdekeink” című cikkében Románia beavatkozását a következő nem éppen kellemes módon üdvözli: „A román sajtó egy része azt követeli, hogy ebben a háborúban a Pruthig terjeszkedjék Románia. Az érthető, hogy Erdélyt követeli a csatlakozásért s ez természetes is. De hogy az orosz véren megszerzett és felszabadított Bukovínát adjuk oda, arról szó sem lehet. Rendkívül jellemző a hirhedt-Burzevnek a cikke, akit a cár kegyelem útján haza hozatott a franciaországi száműzetéséből és most a cári politika magaslatára lett, — azt írja, hogy hála isten ismét egy semleges országgal kevesebb van, mert most senki sem lehet objektív szemlélője a világháborúnak, mert ma a semlegesesség valósággal büntett. A többi semlegesnek is határozniuk kell és minél hamarabb történik ez, annál jobb rájuk nézve.

— A vulkáni körjegyző közölte, hogy a hadi állapot folytán körjegyzői irodáját Arad, Kálvin János-utca 9. sz. alá helyezte át.

— A csanádi egyházmegye státusa. A Szent István király alapította csanádi egyházmegyének 1916. évi naptára most hagyta el a sajtót, hü képét adván ennek az ősi egyházmegyének a mostani háborus esztendőben. A névtár érdekes adatait a következőkben ismeretjük: Az egyházmegye jelenlegi püspöke Glattfelder Gyula dr., aki a csanádi püspökök sorában, mely sort Szent Gellért püspök nyitja meg, a 88-dik. A székeskáptalan élén az egyházmegye nesztorja, Németh József isauropolisi fölszentelt püspök áll, aki a káptalannak 42 éve tagja és 37. éve nagyprépostja. A székeskáptalannak van 8 kanonoki stalluma, melyek közül egy ez idő szerint nincs betöltve és 6 tiszteletbeli kanonokja. Az egyházmegye 28 esperesi kerületre oszlik, akik fölött 6 főesperes áll. Az egyházmegye plébániáinak száma 247, ebből 239-et világi papok, 8-at pedig szerzetesek látnak el. A csanádi egyházmegyének 418 papja közül a nagyobb egyházi méltóságok viselőin kívül theologiai tanár 4, plébános 247, segédlelkész 83, táborigazgatói szolgálatot teljesít 38 és különféle állásokban működik 39. Az egyházmegye területén 12 rendházban 98 szerzetes működik, míg a női szerzetesek száma 680, akik 43 rendházban élnek. Az egyházmegye híveinek száma 2.259.008, akik közül 913.712 római katolikus, 57.282 gör. katolikus, 1.079.388 gör. kel., 163.037 protestens, 678 unitárius, 40.644 zsidó és 4808 egyéb vallásu.

— Koszorúmegváltás. Spitzer Péterné Magyaradról atyja halála alkalmából koszorúmegváltás címén tíz koronát az erdélyi menekülteknek, tíz koronát a vak katonáknak küld szerkesztőségünk útján. Ugyancsak tíz koronát küld az erdélyi menekülteknek Iritz Frigyes Magyarpécskáról, Issekutz Marcell dr. ügyvéd elhunyta alkalmából koszorúmegváltás címén. A pénzt-rendeltetési helyére juttatja az Aradi Közlöny kiadóhivatala.

— Német nyelvű istentisztelet tart az ág. hitv. evang. templomban szeptember hó 17-én délelőtt 9 órakor a német táborigazgató. A magyar nyelvű istentisztelet délelőtt 10 órakor veszi kezdetét.

LEGUJABB.

Reggel fél 5 órakor érkezett jelentés.

Sorsára bizza az entente Romániát.

Milanó. A Corriera de la Sera azt állítja, hogy az entente kebelében tanácskozások folynak, vajjon élszerűség okokból nem volna-e jó Romániát annak a sorsnak átengedni, amelyet az ellenséges haderők koncentrációja számára megteremteni látszanak. A lap kifejti, hogy ez az eljárás erkölcsileg sem lenne szép, mert Románia nemcsak önmagáért, hanem az ententeért is harcol és az entente katonai és politikai presztizsének is ártana Románia lenyűgözése. Ezenfelül a központiak ellen kovácsolt láncszemek közül egyike az erősebbeknek. Románia elvesztését a francia, orosz és olasz frontokon az ellenségre mért csapások csupán nehezen egyenlíthetnék ki, mivel az ellenség ellenálló ereje Románia leküzdése után a román gabona és petroleum birtokában tetemesen megnövekedne.

Szófia. Romániából érkező hírek szerint az ország fenekestül felfordult, belső zavargások nyugtalanítják. Számos helyőrség fellázadt és megtámadták tisztjeiket, a frontra indított tartalékosok megtagadták az engedelmességet. Bukarestben legnagyobb a fejtelenség. A lakosság zürzavara óriási, a pánik mindenkit elfogott. A nép nyíltan követeli, hogy hívják Carp Pétert kormányra, mert azt mondják, hogy egyedül ő menthetné meg Romániát. A szociálisták összes pártvezéreit letartóztatták. Bukarestben és Galacban orosz és francia tiszteket a nyílt utcán bántalmaznak. Brailában, Konstanzában és Galacban orosz katonai hatóságokat létesítettek a rend fenntartására.

Luganó. A Secolonak jelentik Bukarestből: Erdélyben az ellenség ellenállása egyre erősödött. Mindegyre nagyobb nyomást gyakorolnak az oláh hadseregére. Belátható időn belül nagyobb oláh sikerekre nem is lehet számítani ezen a fronton.

Köln. Szófiából jelentik: A dobrudzsai oláh hadsereg menekülésszerűen vonul vissza a Csernavoda-Medzie és Konstanza vonalra. Az események Romániára döntők lesznek, mivel e harcok kimenetelétől függ az egész dobrudzsai oláh hadsereg sorsa.

Stockholm. Az Agence Roumain jelent: A magyar-osztrák repülők Feitiken, Botosháni, Cristesci városokra bombákat vetettek. Egy másik, Erdély irányából felszállott repülőraj a Moldova folyó menti városoktól bombázta. Az elűzésükre felszálló oláh repülők és a védőgyak tüzezése elől északnyugati irányban eltűntek.

Berlin. A haditengerészet rendeleti lapja közli, hogy Boris bolgár trónörökös, tirnovai herceget a tengerészethez áthelyezték.

Berlin. Az esti lapok jelentik, hogy a negyedik görög hadtestnek Chasopolos tábornok a parancsnoka. A hadtest az ötödik és hatodik osztály, valamint a 17. gyalogezredet és a kavalai 7-ik hadosztályt foglalja magában. A három hadosztály mindegyike nyolc-tízezer emberből álló gyalogezredek és két-két hegyi üteget számlál. A hadtesthez tartozik továbbá egy tüzérezred kilenc üteggel, ennek székhelye Kavallában volt.

Róma. A Stefáni ügynökség jelenti: A görög hadtest cselekedete, mellyel felkérte Németország védelmét, Itáliában nagy megdöbbenést keltett. A lapok a hír kommentálásától tartózkodnak. Csupán a Corriera de la Sera gyansítja meg Németországot, hogy minden eshetőséggel számolva, igyekezett haroképtelenné tenni egy görög hadtestet.

Luganó. A Matin korfui tudósítása a korfui szerb szkupstina üléséről megállapítja, hogy szerbek a háboruban teljesen kimerültek. Pasics minden befolyását és ékesszólását feljújtsa bizalmukat az entente végső győzelmében.

Brüsszel. Ellenségeink azt híresztelik, hogy a németek a belga területen levő Zeppelin csarnokokban és munió gyárakban a belgákat tuzökként helyezik el az ellenséges repülő támadások ellen. Ezen híresztelések pusztá koholmányok.

Washington. A Wolff-ügynökség képviselőjének szikratávirata: A Filipini szigetek főkormányzója a hadügyminiszteriumnak bejelentette, hogy egy angol torpedónaszád megsértette Amerika semlegességét. A Filipini szigetek egyik gőzösét a Filipini vizeken feltartóztatta és átkutatta. Az esetért energikus tiltakozást intéznek Angliához.

Román vagy oláh?

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A francia nyelv megkülönbözteti a roumaineket a romain-tól. A román a rómaiak leszármazottjai, a latinok utódai és a francia sajtó ma is gondosan vigyáz rá, hogy ezzel a megtisztelő elnevezéssel csak a franciákat és az olaszokat illesse; és még véletlenségből sem nevezi az új szövetségeseiket, az új oláh-okat romain-eknek, hanem megmarad a történelmi igazságnak megfelelő, helyes névvel: roumain-ekről beszél, ami magyar fordításban oláhhot jelent.

A franciáknak több okuk lenne hizelegni az oláhoknak, mint nekünk, meg is teszik, de nem a történelmi igazság rovására. Annál különösebb, hogy nálunk most a román elnevezést használják, még Höfer is, mint az oláhhot s a közönség, anélkül, hogy tudna róla, bóköl ellenségünknek, mely a tudomány erőszakos meghamisításával ragaszkodik ahhoz az elmélethez, hogy Oláhország mai lakossága a rómaiak, a latinok egyenes leszármazottja s fajtestvére a francia és olasz népnek. Pedig maga a római történelem és a régi rómaiak cáfolnak rá a kapaszkodó balkán náció álokodására.

Történelmi tény, hogy a mai oláhság elődei, szláv jobbágyokat és rabszolgákat szolgátságban tartották és a rumun (nálunk: rumun) név sűrűn fordul elő az oláhság okleveleiben s mindenütt rabszolgát jelent.

Erthető, hogy az oláhok Trajánus császár legionistáitól származtatják magukat, de ezt az

elméletet a tudomány megdöntötte s olyan kiváló tudósok, mint a német Roesler, a magyar Hunfalvy Pál, dr. Karácsonyi János és Réthy László cáfolták meg az oláhok latinságát. (A franciák Latin Népek alatt magukat és az olaszokat értik.)

Ilyenformán már a tárgyilagosság és az igazság kedvéért is jobban tesszük, ha oláhoknak nevezzük őket, mert most még kevésbé van okunk rá, mint valaha, hogy ilyen megtiszteltetésben részesítsük őket a történelmi igazság rovására. Még a franciák se teszik meg, pedig Braziliát is latinoknak nevezik, de Oláhországot nem.

Az oláh lapok most lelkesedéssel hangoztatják, hogy latin fajtestvéreik segítségére siettek, pedig a népben sokkal inkább élnek a szláv szimpátiák s az oláh beavatkozás csak az orosz segítség biztosítása után történt meg. Ne tartsuk magunkat műveltekné, finomaknak, ha románt mondunk. Nem az.

TÖRVÉNYKEZÉS.

§ Börtönre ítél p ima ballerina. Budapestről táviratozza tudósítónk: A budapesti királyi törvényszék Sebessy Teszát, az Operaház volt prima ballerínáját lopás büntette miatt két évi börtön büntetésre ítélte.

Take Jonescu

bizalmas értesítése.

(Aki a oroszofil vezérnek köszöni menekülését.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A Hatvany-Deutsch családnak Bukarest mellett is van, — vagy talán már csak volt? — cukorgyára. A gyár magyar igazgatója az oláh koronatanács napján, vasárnap hajnalban elutazott Bukarestből s szerencsésen megmenekült. Menekülését a monarchia legfanatikusabb ellenségének, Take Jonescunak köszönheti. Arany Sándor — így hívják a cukorgyári igazgatót, — jó barátságban volt Take Jonescu egyik befolyásos hívével, egy szenátorral. Az ő révén megismerkedett Jonescuvval is, aki mint ügyvéd, nem is volt olyan fanatikus ellensége a magyaroknak és a németeknek, lévén ő a legtöbb magyar és német vállalat ügyésze. A magyar igazgató is meglehetősen kegyben állott Take Jonescu előtt annyira, hogy a rettegett magyarfalo megígérte neki, hogy ha valami baj lesz, azonnal értesíteni fogja.

Irgalmatlanul lármás tüntetések estek már Bukarestben, a követségi palotánkat fel akarták robbantani, Arany igazgató ilyen napokon gyakran fordult Take Jonescuhoz, aki mindig megnyugtatta, hogy nincs semmi baj. Augusztus 26-án, szombaton, a koronatanács előtti este, Arany igazgató az egyik bukaresti klubban ült. Ide telefonált a barátja, hogy maradjon ott, amíg Take Jonescu nem hívja. Az igazgató izgatottan várta Take Jonescu telefonját. Jóval éjfél után, két óra tájban hívtak is a telefonhoz. Maga Take Jonescu volt s csak annyit mondott németül:

— Igazgató ur, utazzék el azonnal!

— De kérem, kegyelmes uram, csak nem olyan sürgős... A koronatanács...

— Én többet nem mondhatok. Csupán újból figyelmeztetem, hogy nagyon sürgős.

Ezzel vége is volt a beszélgetésnek. Arany Sándor szeretett volna egyetmást megkérdezni még, de a telefon néma volt.

Az igazgató autót keresett, amelyen a városon kívül levő cukorgyárba mehetett volna, Bukarestben azonban minden garázs zárva volt, autót csak hajnalban négy órakor lehetett kapni. Arany Sándor megindult a gyárba, hogy

FOG- lómesek, aranyból, platina, arany és ezüst, amalgamból és a fog színevel azonos porcellánból.

FOG- koronák, hidak, egész fogsorok szájpadiás nélkül aranyból, platínából vagy porcellánból.

FOG- kövek eltávolítása, fogak fehéritése és hiányos fogsorok átmozdítása, valamint javítása.

FOGHUZAS. Tizenhét éves fogtechnikai gyakorlatom, amely idő alatt Berlin, Lipsce, Brüssel és Londonban, nemkülönben Amerikában a legismertebb fogspeciálitáknál mint asszisztens működtem, továbbá tekintve azt, hogy műtermem a mai kor legelőkeltebb műszereivel van felszerelve, elég garanciát nyújt, hogy még a legkégyesebb esetekben is a legteljesebb mértékben megfelelhessenek. **JACOBI GYULA** vizsg. fogtechnikus Szabadság-tér 4. Bejárat Eötvös-utca 17. Telefon 10-11. szám.

magyar kollegáit értesítse s ingóságait elvigye. Bukarestből való kijutása azonban már nehéz volt. Az utakat esendőség szállta meg s a városon kívüli országuton már ott állt az automobil elé, revolverrel a kezében.

— Parancsom van, hogy senkinek sem szabad a városból kimenni!

Az igazgató megpróbálta kapacitálni a csendőrt, de a revolver fenyegetően meredt a szemé elé. Erre a Balkánon jól bevált módszerhez folyamodott, meglobogtatott egy öt frankos bankjegyet. A szigorú csendőr nyomban megengyhült s az autó zavartalanul robogott ki a cukorgyárba.

Arany igazgató kollegáit költötte fel s tudatta velük, hogy menekülni kell. A legtöbb nem hitt annak, hogy Take Jonescu igazat mondott, hiszen még szombat este kormánykommuniké jelent meg, hogy a koronatanács most sem fog semmit határozni. Sokan családost emberrel is ott maradtak. Arany Sándor azonban már vasárnap reggel hét órakor elhagyta Bukarestet. A vonat szinte néptelen volt, a bukaresti magyarok legnagyobb része ott rekedt...

KÜZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS.

— **Uj arany- és rézbányák kitermelése.** A Kereskedelmi Bank érdekköréhez tartozó Felsőmagyarországi Bánya és Kohómű Részvénytársaság Heller Klement bányatulajdonostól az *Aradmegyében* lévő Aranyág, Kládova, Mária-Radna, Solymos, Milova és Odvos községek vidékén elterülő dus aranytartalmu és rézbányákat 50 esztendőre bérbe vette.

— **Meghosszabbítják a tőzsde hivatalos óráját.** A budapesti értéktőzsde eddig féltizenkét órától háromnegyedegy óráig volt nyitva. Most az értékpapir nagyügynökök és a bankok mozgalmat indítottak abban az irányban, hogy

a tőzsde hivatalos óráit *délután félkét óráig terjesszék ki*, azonkívül még azt akarja elérni, hogy a budapesti tőzsde közvetlen telefonkapcsolatot kapjon a bécsi tőzsdével. Eddig az volt a helyzet, hogy a budapesti tőzsde nem kapta meg hivatalosan a bécsi tőzsde árfolyamait, a tőzsdéről nem is lehetett beszélni Béccsel, hanem csak néhány nagyobb bizományos privátlakásán lévő telefonján leste, hogy a rendes beszélgetések során mikor juthat összeköttetéshez. Így egyes emberek tudták csak a bécsi tőzsde árfolyamait, azok is bizonytalan időben. Sokszor megtörténik, hogy a bécsi és a budapesti kurzusok között 30-40 korona differencia is van, különösen mozgalmasabb napokon s ennek a helyzetnek előnyét csak egyes emberek élvezhetik, míg a többségre nézve általában hátrányos.

6951

Uj könyvek.

* **Megrabolt nő.** Szilágyi Géza illusztris író tollából e címen rendkívül érdekes cikk jelent meg a *Nő feminista* folyóirat hasábjain. A vezércikk az oláh betöréssel kapcsolatos helyzetet világítja meg asszonyi érzésektől sugallt melegséggel. A magas színvonalu lap előfizetési ára: egész évre 5 korona, félévre 2 kor. 50 fil. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Mária Valéria-utca 12.

A szerkesztésért felel:

Rudnyánszky Endre távollétában:
Stauber József.

A főter legforgalmasabb helyén
Andrássy-tér 8. számú

házaiban egy kisebb

Üzlethelyiség

azonnalra

Kiadó.

Bővebbet az „Aradi Közlöny” kiadóhivatalában, József főherceg-ut 22.

Jótállás a biztos eredményért

Törvényesen védve.

Reitter Oszkár

nagybányászati ny. főkapitány és felbarontási osztályvezető nagyszári tulajdonosa

„Patkánin”

patkányirtó szer, (nem mérge) mely emberre és házi állatokra nem ártalmas és 10-15 napig ára 2 K. Minden minden más feloszt. — mely elveendő körülbelül 60 patkány károsítás. — Minden adaghoz használati utasítás van mellékelve. A biztos eredményért jótállás. Ismertetés prospektust, melyben le van írva, hogy különféle gazdaságban hany adag használandó. Értésre lapozza küld a Patkánin gyár vezetőjéhez Nagybecskerekben. 4143

Aranyat

és

Ezüstöt

legmagasabb áron vesz, vagy becsereél; ugyazintén régiségeket vesz és elad

Losonczy Lajos

órák és ékszerész üzlete

ARAD, Szabadság-tér.

Telefon 864.

Láb- és kézizzadás

biztosan és leggyorsabban elmúlik, a „Peppo” folyadék és „Peppo” hintőpor segítségével.

Szárit! . . . Szagtalanít!!

Peppo folyadék ára használati utasítással 1 kor. 20 fill.
Peppo hintőpor . . . . . 1 kor. — fill.

Legfájdalmasabb tyukszemétől

is három nap alatt mindenki megszabadul a Hajós-féle ANAGALLIN használati által. Kezelése igen egyszerű, nem piszkít, nem ragadós. A beszerzésnél vigyázni kell az ANAGALLIN szóra. A használati utasítással 1 korona.

Gyöngyfehér fogakat

szereznek

Doré fogpaszta

használatával. Nem habzik! A szájtüregot deszinficálja, utólag igen kellemes. Aza egy porcellán-szalencének 30 fillér.

Fenti szerek kizárólagos készítője és egyedül nagy raktára:

HAJÓS ÁRPÁD

gyógyszertára Arad, Andrássy-tér 22. sz. (Mogyoróssai szemben.)

Magyar gyógyborok

Kitünő minőségű hegyaljai fehér édes borral készítve.

Vasas chinabor. Elsőrangú minőségű, vértképző gyógybor, vérszegények, láb-badozók, sápkóros gyermekek részére kiváló erősítő szer. Benne a chinin- és vas nagy gyógyereje kiválóan érvényesül. Kis palack ára: 2 korona 80 fillér. Nagy palack ára: 4 korona.

Condurongó bor. Kiváló gyomorerosztó szer, linom fűszeres ízű, szon- gító, a gyomorra és belekre jóhatást gyakoroló gyógybor. Gyomorbetegnek részére és ott, ahol a condurongó kéreg javulva van. Egy palack ára: 3 korona.

Pepsin bor. Egyesíti a pepszin és a sósav jó tulajdonságait és kiválóan alkalmas a mosi nehezen beszerezhető Acsdói pepszin helyettesítésére. Gyenge emésztésnél igen ajánlható. Egy palack ára: 3 kor. 60 fillér.

Kapható a készítőnél:

1843

Rozsnyay Mátyás gyógy- szertárában Arad, Szabadság-tér.

A sárgán is épen úgy hat,
Akárcsak a feketén,
Olyan sima mint a tükör,
Ha cipőre kenem én.
És mint csillag — épugy csillog
Ide-oda rajt a fény;
Micsoda egy esoda hát ez?
— — Ez a

PYRRAM

CIPŐ = KRÉM

Gyártja: **BENEŠTESTVÉREK, GYŐR**

6907

FOG. MOHR JEANNETTA

vizsg. fogtechnikusnő

aki 20 éven át a legnagyobb világvárosokban, mint Newyork, Berlin és Bécsben a fogászati téren legjobb sikerrel működtem, tisztelettel értesítem a n. é. közönséget, hogy helyben: **Luther Márton-utca 1. sz. e. II-ik em.** egy a mostani kor igényeinek megfelelő **fogászati műt. műt.** nyitottam, ahol legújabb berítési és amerikai módszer szerint kezelem betegemet, oguzás teljes érzéstelenítéssel (fagyaszutó) Aranyhidak, aranykoronák, mindennemű kassok fogazatok, szájpulvisz nélkül és légkamrával. Arany, ezüst, amalgám, porcellán és cement tömések (piombák), mérsékelt díj-szabás mellett készíttetnek. Becses pártfogását kérve tisztelettel **Mohr Jeannetta, vizsg. fogtechnikusnő.** Rendelő órák: d. e. 8—12-ig, d. u. 2—7-ig. Vidékiek 24 óra belül kielégíttetnek. 1271

kompanynek a városi pénztárba történt letételét igazoló letéti jegy mel-
lékelve van, s ha az ajánlatot tevő kijelenti, hogy az árlejtési fel-
tétteleket ismeri és elfogadja.

Az árlejtési feltételek a gazdasági tanácsnok úrnál az árlejtési
megelőzőleg is megtekinthetők.

Arad sz. kir. város gazdasági székének 1916 évi szept. hó 11-én
tartott üléséből. A gazdasági szék.

„EOS”

tiszta zsiranyagból készült

cipőtisztító

megint kapható minden színben

1 doboz 90 fillér

CIPŐTÖZSDE

Andrássy-ut 22. :: Telefon 10—44.

Használt ólom
megvételre kerestetik.

686—1916. g. sz.

Arlejtési hirdetmény.

Arad sz. kir. város gazdasági széke a városi rendőrlégénység ré-
szére szükséges 20 drb vízhatlan posztó ujjas vállgallérnak 28 korona
20 fillér kikiáltási ár mellett, 185 drb alsóingnek 6 korona kikiáltási
ár mellett, 185 drb alsónadrágnak 5 korona 60 fillér kikiáltási ár
mellett, 185 drb cell. letétes nyakravalónak 30 fillér kikiáltási ár
mellett, 21 drb őrmesteri kardkötőnek 6 korona kikiáltási ár mellett,
27 drb őrmesteri, illetve altiszti kardbojtnak 4 korona 50 fillér ki-
kiáltási ár mellett, 108 drb legénységi kardbojt 3 korona kikiáltási
ár mellett, 50 drb legénységi kardkötőnek 5 korona kikiáltási ár
mellett, 25 drb csinvaft vászon szalmazsáknak 8 korona 50 fillér ki-
kiáltási ár mellett, 25 drb csinvaft fejpárnának 2 korona kikiáltási
ár mellett, 122 drb sapkának 3 korona 60 fillér kikiáltási ár mellett,
10 drb fekete báránybőr bélésű sapkának 4 korona kikiáltási ár mel-
lett, 20 drb posztó köpenynek kamsával 89 korona kikiáltási ár mel-
lett, 80 drb posztó zubbonynak 16 korona kikiáltási ár mellett, 20
drb téli bundának 90 korona kikiáltási ár mellett, 80 drb pantalon-
nadrágnak 15 korona kikiáltási ár mellett, 1 drb posztó magyar nad-
rágnak 16 korona kikiáltási ár mellett és 20 drb kalapnak 12 korona
kikiáltási ár mellett. A hivatalosolgák részére szükséges 14 drb köp-
penynek 41 korona kikiáltási ár mellett, 1 drb attilának 45 korona
kikiáltási ár mellett, 17 drb posztó subbonyonak 20 korona 50 fillér
kikiáltási ár mellett, 17 drb posztó nadrágnak 15 korona 25 fillér
kikiáltási ár mellett, 17 drb posztó mellénynek 7 korona 30 fillér ki-
kiáltási ár mellett, 17 drb téli sapkának 4 korona kikiáltási ár mel-
lett. A tűzoltók részére szükséges 1 drb báránybőr bélésű téli kabát-
nak 80 korona kikiáltási ár mellett, 1 drb posztó zubbonynak 44 ko-
rona kikiáltási ár mellett, 7 drb posztó nadrágnak 27 korona kikiál-
tási ár mellett, 2 drb posztó sapkának 7 korona kikiáltási ár mellett.
Tűzoltólegénység részére szükséges 8 drb posztó téli kabátnak 31
korona kikiáltási ár mellett, 18 drb posztó zubbonynak 18 korona
kikiáltási ár mellett, 18 drb pantalonnak 16 korona kikiáltási ár mel-
lett, 18 drb téli sapkának 4 korona kikiáltási ár mellett, 18 drb
mosó alsóingnek 3 korona 50 fillér kikiáltási ár mellett, 18 drb téli
alsónadrágnak 3 korona kikiáltási ár mellett, 36 drb nyakravalónak 1
korona kikiáltási ár mellett. A toronyőrök részére szükséges 3 drb
posztó zubbonyok 18 korona kikiáltási ár mellett, 3 drb posztó pan-
talonnak 15 korona kikiáltási ár mellett, 8 drb posztó sapkának 4
korona kikiáltási ár mellett és 3 drb posztó báránybőrsapkának 4 ko-
rona kikiáltási ár mellett való szállítása iránt folyó év szeptember hó
25-én d. e. 10 órakor árlejtést tart.

Bánatpénzüi letendő a kikiáltási ár 5%-a készpénzben vagy
elfogadható értékpapirokban.

Az árlejtésen csak írásbeli ajánlatokkal lehet részt venni.

Az írásbeli ajánlatok lezártan, az árlejtés megkezdése előtt
nyújtandók be s csak akkor vétetnek figyelembe, ha azokhoz a bá-

Apró hirdetések.

Tudnivaló az apróhirdetésekről:

Az apróhirdetések díja a szavak száma szerint számíttatik.
Minden szó 6 fillér. Vastagabb betűkkel 12 fillér.
Vastagabb betűkkel kiírt szavak aláhúzással jelződik.
A legkisebb hirdetés 80 fillér. Az apróhirdetések előre fizetendők.
A hirdetések delután $\frac{1}{2}$ óráig vétetnek fel.
A kiadóhivatal fenntartja magának a jogot, hogy az olyan apróhirdetés szövegét, amelyik tartalmánál fogva eredeti alakjában nem közölhető, megváltoztassa.

Levelezés.

Hu-nak
levél van „Diszkretil”-ról. 4886

Ruvás.

Magános ur
teljes ellátást keres egy tisztességes családnál. Cím a kiadóhivatalban. 4898

2-3 húzóplekkel
tanulót teljes ellátásra elvállal Veres Ferenc. Bővebbet Anich Lajos-u. 7/d., vagy Forray-utcai kosárfonóda (Gróf Nádasdy-ház.) 4888

Oktatás.

Deutsche Dame
unterrichtet deutsch, französisch, Gesang, Klavier, Konversation. Offerter an die Administration unter „4769“ erbeten. 4760

Német akadémia végzett
festőművész alapos oktatást nyújt festés és rajzból. Fényképnagyítást is felvállal. Szíves megkeresések „Művész” jellegre a kiadóhivatalba kérésre. 4761

Alkalmazást keres.

Egy 19 éves
fiatal, hadmentes kereskedő segéd fűszer-, rövidtű- és vasszakmában teljesen jártas, állást keres. Cím Moznak Gergely, Oszentanna. 4885

27 éves, hadmentes
fiatalember, ki öt nyelven beszél, határi mezőrendőrségnél mint lovas van alkalmazva, okt. 1-re kulesár, vadőr, vagy ehhez hasonló állást keres. Cím a kiadóhivatalban. 4892

Középiskola
intelligensebb vagy nő ajánkozik elosztónőnek fűszer, confectió stb. üzletbe esetleg háztartásnőnek. Beszél 3 nyelvet. Címeket a kiadóba kér. 4993

Úgyes házivarros
csékély díjazásért házakhoz ajánkozik. Címeket a kiadóhivatalba kér. 4897

Művelt
árva magyar kisasszony, intelligens, iri-családjához gyermekek mellé ajánkozik, esetleg elemi iskolás gyermekeket vizsgára előkészít. Címeket a kiadóba kér. 4010

Alkalmazást nyer.

Megbízható,
úgyes, mindenek szakácsnő éves bizonyítványokkal felvételük. Gróf Apponyi-körut 8., földszint 2. 4884

Keressék
2 úgyes borbély segédet azonnali belépésre fix fizetéssel. Karagyeza János, Boros Bent-tér 3. 4880

Zwei ernste Uttere
deutsch-ungarisch sprechende Bürofräulein werden sofort aufgenommen. Nur auf erstklassige Kräfte wird reflektiert. Vorgesprechen vormittags, Erzsébet-körut 2, Magazin. 4884

Megbízható
bojárőndő kerestetik. Cím a kiadóban. 4008

Nyomdász-tanulóknak
felvétetik két fű, kik a 14. évet beöltözték és legalább 6 osztályt végeztek. Bővebbet a kiadóhivatalban.

Keressék
azonnali belépésre női és férfi divatruha üzletembe egy magyarul és románul beszélő ügyes detall pudlista segédet és egy anulót, ki már hasonló üzletben alkalmazva volt. A segéd ügyessége és szorgalma szerint lesz honorálva. Ajánlatok Névradi Húzó divatruhához, Brád Intézendők. 4880

Üzletek.

Járforgalmu
vegyeskereskedés trafik- és Kalmérésai engedélyvel, berendezéssel együtt eladó. Bővebbet Hajó-u. 5/a. 4890

Cukrárszoda.
Igen jól jövedelmező cukrárszoda, fióküzlettel, visszavonulás miatt eladó, esetleg megfelelő értékű házzal elcsereplhető. Bővebbet Varga cukrász, Szabadság-tér. 4817

Andrássy-tér 8.
számu házbán egy kisebb üzlethelyiség azonnalra kiadó. Bővebbet az „Aradi Közlöny” kiadóhivatalában, József főherceg-ut 22. szám.

Lakást keres.

A vár közelében
kerestetik egy 2 ágyas tiszta szoba. Ajánlatokat „Katonatiszt” jellegre a kiadóban kér. 4893

Két butorozott szobát
konyhával vagy konyha használattal, azonnal kivunnék. Ajánlatot kérek „Seb” cím alatt a kiadóhivatalhoz. 4895

Kiadó lakás.

Kényelmes
5 szobás lakás, fürdőszobával a külvárosban, fenyves park közepén, nov. 1-re kiadó. Lakásnyilvántartási iroda Deák Ferenc-u. 8. Díjazás csak bérbevétel esetén. 4001

Andrássy-tér 8 sz.
alatt egy I. emeleti utcai lakás, mely iródnak, vagy üzleti célra igen alkalmas, azonnalra kiadó. Bővebbet a házmesternél.

Gyógyeszat.

Hehs Vasas elnökbarna.
Süvevény szor vérzegényeség, sápkőr, szédülés, a vérezegényeségből eredő idegbajok, étvágytalanság, gyomorbántalmak, lár, általános gyengeség ellen. Páratlan vérképző és vérjavító, biztos övszer malárikus fertőzések és minden infektívól eredő meg-betegedés ellen egy felnőtteknek, mint gyermekeknek. Ára 2-68 kor. Hehs gyógyszeriár, Földes gyógyszeriár. 12

Vétel és eladás.

Ber eladó
55 hl. szialai fehér, Miháljovics Demeter-nél, Kelemen-tér 6., ajtó 17. 4881

Egy szoba butor,
szép gázlazterek, vaskályhák eladó. Perényi u. 1. szám alatt. 4887

Jól belevágolt
170 cm. magas, sötét barna, 8 éves, kocsilóval is használható házas lé eladó. Cím a kiadóhivatalban. 4891

Használt varrógépek
megvétetnek, újjak kaphatók Hal-tér 6. sz., Beregi Kálmánál. 4896

Tézifa
2 éves száraz, jóminőségű bükkhasáb waggontételekben mielőbbi szállításra kapható: Grossmann Albertnél, Nagy-kikindán. 4829

Harckal esemegő szilő
minden mennyiségben megrendelhető öv. Földes Jánosé, Perényi-utca 4. sz. 4835

6 pár erős, új
legszerszám eladó. Krasztiel Mártonné szügyártó, Pankota. 4886

Kéz szedest tokgymakkos
veszek, valamint tokgymakkos térületeket is bérelek. Ugyancsak nálam több cseplő-gépgarnitúra és szántásra alkalmas munkárázó eladó. Goldi Kornél, Nagyb. 4877

Gézzsalmasprós
bérbe, vagy megvételre kerestetik azonnalra. Ajánlatok ár és gyártmány megjelölésével Vajda Zeigmund kunégotai gazdaságához, u. p. Magyarbárhelyes, Intézendők. 4888

Új butorhittel
Butorok a legjobb kivitelben kaphatók, kitelhőpes agyóneknak kölcsön. és részletfizetésre szállított Garai Károly bel. cég rutorüzletében Aradon, Asztalos Sándor-utca 5. sz. 391

„Eos”
elposztított ismét kapható. Cipőtőzsdé, Andrássy-ut 22. Telefon 10-44. 3427

Tűzifa eladás.
Az Acsev. alvácál erdőüzlete megkerdi tűzif termékének eladását. Selejmentes bükkhasáb és dorongfa, waggontételekben megrendelhető az Aradi és Csanádi Egyesült Vau-tak erdőüzletvezetőségénél, Arad, József főherceg-ut 22., földszint. 4366

Táberi doboz k.
levelező-lapok, levelek és papíruk nagyban és kicsinyben jutányos áron kaphatók Pichler Sándor papirkereskedésében és könyvnyomdáiban Arad, Szabadság-tér 1. Telefon 808. 61

Egy alig használt egyenáramu
2 $\frac{1}{2}$ lóerős motor eladó. Bővebbet az Aradi Közlöny kiadóhivatalában.

Kalónefe.

Bökebelezés
20.000 korona készpénz keresek, ügyes díjazatik. Ajánlatot „Baromfi gazdaság” jellegre a kiadóba kérek. 4889

Legtökeletesebb
citrompótló a Cirom-szörp fél és egész kilós üvegekben, ára különként 3 korona. Kredeti szépeességű friss gyümölcsekből készült hegyi málnaszörp fél és egész kilós üvegekben, különként 3.60 korona Földes gyógyszeriár, Hehs gyógyszeriár. 12

Helcsit.
A legártalmatlanabb arózépitő és firómtó. Izzadó, fényes, zsiros, alvás (mitesseres) arcot naponta ahányiszor szükséges, gyaptra öntött folyadékkal megtöröljük. Az arc rögtön csodás szép lesz, mintha valami mesés lehetet finomságu harmattal volna bevonva. Az alvás pár nap alatt elhullnak. Ára 1 korona. Dr. Földes és Hehs pipercszappan és vegyészeti gyára Aradon. Tűz mellett ne használjuk. 12

Az Anusel
aranyér-kupokt mindenben pótolják a Haemoroidal-kupok, azonos összetételű folytatán hatásuk is teljesen azonos, ára 8 korona. Földes gyógyszeriár, Hehs gyógyszeriár Arad. 12

Szörmek,
ruhaneműk, szőnyegok megóvására ajánlottak melykeréseket 40 és 60 filleres csomagokban. Legfinomabb resubimatt Naftalin különként 1 kor. 30 fillér. Rovarpur szőrő dobozban 20, bádogdobozban 30 és 60, ávezekben 30 és 60 fillér. Patschuli levelét különként 3 50 K. Földes gyógyszeriár, Deák Ferenc-utca. Hehs gyógyszeriár, Baithányi-utca. 12

Apróhirdetések
az „Aradi Közlöny” részére felvétetnek a Messenger boy irodában, Deák Ferenc-u. 8. Ugyanitt kapható az „Aradi Közlöny”

398—1916. végrh. szám.

Árverési hirdetés.

Alulírott bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t. c. 102. §-a értelmében ezennel közli, hogy az aradi kir. járásbírósnak 1915. évi 8715. sz. végzése következtében Papp Vazul ügyvéd által képviselt Viktoria takarékpénztár képviselt r. t. végrehajtást szenvedt javára, 720 korona s jár. erejéig 1915. évi decembeer hó 14-én fogantatosított kielégítési végrehajtás útján le- és felülfoglalt és 800 koronára becsült követhető ingóságok u. m.: tehén, nyilvános árverésen eladtnak.

Mely árverésnek a mizdat kir. járásbírósnak 1915. évi Pk. 8039/3. sz. végzése folytán 820 korona tökékövetelés, ennek 1916. évi február hó 7. napjától járó 6% kamatai, $\frac{1}{2}$ % vésedij és eddig összesen 110 korona 19 fillérben bíróilag már megállapított költséggek erejéig Kanpon, a 126. sz. háznál leendő megtartására 1916. évi szeptember hó 25-ik napjának délelőtt 11 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. törvényelk 107. és 108. §-ai értelmében közpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek, szükség esetén becseron alui is el foggnak adni.

Amennyiben az előverezendő ingóságokat mások is le- és felülfoglaltattak és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t. c. 120. §. értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Keit Máriaradna, 1916. évi szeptember hó 7. napján.

Tichy Árpád,
kir. biz. végrehajtó. 4892

Értesítés!

Az „IBOLYA DORÉ”

készítményeink a mai naptól kezdve a következő árakban kerülnek forgalomba: Ibolya Doré-erám egy tégely K 150, Ibolya Doré-szappan 1 darab K 150, Ibolya Doré-tej 1 üveg 150, Ibolya Doré-hőigypor 1 doboz K 150.

Legjobb fekete v. barna Egy pár perc alatt bármely hajat vagy hajszálát a legcsébb állandó fekete szinre lehet festeni, anélkül, hogy a szint le lehet mosni,

Hajfestő a „Melogen”. Ára 2.40 korona.

Szőrveszítő-Depilátor. E kitűző, a maga nemében páratlan szőrejt ara, nyak vagy karokrói stb. minden lájdalom nélküli pár perc alatt okvetlen eltávolítható. — Ára utasításal 1 korona.

A fenti szerek kaphatók a készítőnél **Hajós Árpád** szőrszőrtől **ARAD, ANDRÁSSY-TÉR 22. HÍZ.** Alapítatott 1888. évében az Aradmegyei Közművelődési Társaság részére.